

§ 10**Socialtjänstrapport 2017- En beskrivning av socialtjänsten i
Stockholms stad**

Dnr 3.1.1–699/2017

Socialnämndens beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens Socialtjänstrapport 2017.
2. Ärendet överlämnas för kännedom till stadsdelsnämnderna

Särskilt uttalande

Vice ordförande Andrea Ström m.fl. (M) och ledamot Isabel Smedberg Palmqvist (L) m.fl. lämnar följande särskilda uttalande.

I socialtjänstrapporten för 2017 som beskriver tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst, hur den utvecklas över tid bekräftas den bild som Alliansen påtalat under hela mandatperioden. Det är ett tudelat Stockholm, ett Stockholm där segregationen är påtaglig och där bostadsadress har blivit avgörande för din framtid.

I den nyligen publicerade socialtjänstrapporten påvisas de markanta skillnaderna mellan stadsdelarna. Ohälsotalen är mer än dubbelt så stora för människor boende i Rinkeby-Kista än på Östermalm. Det finns också stora skillnader mellan inner- och ytterstaden vad gäller ekonomiskt bistånd och utbildningsnivåer.

Stadsdelar med högst andel invånare med förgymnasial utbildning återfinns i Rinkeby-Kista, Skärholmen och Spånga-Tensta, där andelen uppgår till 23 procent. Detta kan jämföras med Kungsholmen, Östermalm och Södermalm där andelen endast uppgår till endast 6 procent. Likaså är en större andel av befolkningen i behov av ekonomiskt bistånd i ytterstadsområdena. Även här hamnar Rinkeby-Kista högst på listan med nästan åtta gånger fler hushåll som uppbär ekonomiskt bistånd jämfört med Kungsholmen.

Vi ser även att orosanmälningarna under 2017 ökade stort i Stockholm stad. Var tredje anmälan – 34,7 procent – tar längre än de lagstadgade fyra månaderna att utreda. Det är allvarligt. Som uttrycks i rapporten kan ett utdraget utredningsförfarande

skapa minskat förtroende för socialtjänstens arbete och minska rättssäkerheten för den enskilde.

Rapporten pekar även på kostnaderna för tillfälliga boendelösningar såsom härbärge, hotell och vandrarhem fortsatt är höga och totalt utbetalades 81,3 miljoner kronor till dessa ändamål år 2017. Detta är en ökning med 8,6 miljoner kronor jämfört med 2016. Den största ökningen återfinns inom bistånd till hotellboende vilket kan förklaras med att antalet barnfamiljer som saknar stadigvarande bostad har ökat. Vandrarhem är ingen bra boendemiljö för barn. Samtidigt ser vi hur denna grupp har ökat. Under 2017 bodde 432 familjer med barn någon gång under året på hotell eller vandrarhem jämfört med 403 familjer under 2016. De stadsdelar som har ett ökat antal barn som saknar stadigvarande bostad samt ökade kostnader för hotell är främst ytterstadsdelar som Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Skärholmen.

Stadens arbete mot våld i nära relationer måste bedrivas med hög kvalitet. Vi ser att det finns mycket stora fluktuationer i antalet våldsutsatta personer kända av stadsdelsförvaltningarna. I Bromma ökade antalet våldsutsatta kvinnor från 28 till 117 från 2015 till 2017. I Skarpnäck steg antalet våldsutsatta kvinnor från 114 till 172 2016 för att sedan falla tillbaka till 118 2017. Det finns flera andra liknande exempel. Vi efterlyser en förklaring till hur siffrorna kan variera så mycket från år till år.

Vi ser också hur det finns stora skillnader när det gäller insatser för personer med funktionsnedsättning. I Spånga-Tensta finns det tre personer med beslut om ledsagning, men i Rinkeby-Kista 74 personer. Möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få insatser måste bli mer likvärdiga oavsett var i staden man bor.

Under Socialdemokraternas fyra år vid makten ser vi en ytterst segregerad stad. Socialdemokraternas höga svansföring om att minska klyftorna har endast blivit en retorik. För att komma åt klyftorna måste det till handlingskraft och en politik som faktiskt svarar upp mot de samhällsproblemen vi står inför.

Ersättaryttrande

Ersättarna Claes Nyberg (C) hänvisar till Moderaternas och Liberalernas särskilda uttalande.

Ärendet

Socialnämnden har ett övergripande och samordnande ansvar för socialtjänsten i Stockholms stad. Detta innebär bland annat att

nämnden har i uppgift att följa upp att verksamheten bedrivs utifrån likställighet, rättssäkerhet och med god kvalitet för medborgarna.

Rapportens syfte och målgrupp

För nionde året i rad har socialtjänstrapporten skrivits fram. Syftet med rapporten är att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst, hur den utvecklas över tid och i viss mån analysera utvecklingen. Rapporten syftar också till att fungera som ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst. Målgruppen för rapporten är i första hand medarbetare inom stadens socialtjänst och på stadsledningskontoret, samt stadens politiker.

Arbetssätt

Förvaltningen har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och ungdom, funktionsnedsättning, socialpsykiatri, missbruk, hemlöshet och våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. I rapporten finns även statistik avseende nyanlända och Lex Sarah. Om brukarundersökningar har genomförts under det gångna året, är de beskrivna i rapporten. Uppgifterna är hämtade ur stadens verksamhetssystem om inte annat anges. Rapporten har i stort samma upplägg som de tidigare rapporterna för att möjliggöra jämförelser dels över tid, dels mellan olika delar av staden.

I analysarbetet har enhetschefer och avdelningschefer från stadsdelsnämnderna deltagit.

Förvaltningen hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat 13 april 2018.

Beslutsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är förvaltningens. Ordföranden finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Justerat 2018-05-22

Åsa Lindhagen (MP) och Andréa Ström (M)

Vid protokollet.
Maria Adell

Handläggare
Johanna Lood
08-508 25 206**Till**
Socialnämnden
2018-05-15

Socialtjänstrapport 2017

En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens Socialtjänstrapport 2017.
2. Ärendet överlämnas för kännedom till stadsdelsnämnderna

Gillis Hammar
förvaltningschefVeronica Wolgast
avdelningschef

Sammanfattning

För nionde året i rad har socialtjänstrapporten skrivits fram. Syftet med rapporten är att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst, hur den utvecklas över tid och i viss mån analysera utvecklingen. Rapporten syftar också till att fungera som ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst.

Förvaltningen har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och ungdom, funktionsnedsättning, socialpsykiatri, missbruk, hemlöshet och våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. I rapporten finns även statistik avseende nyanlända och Lex Sarah. Om brukarundersökningar har genomförts under det gångna året, är de beskrivna i rapporten.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 9 maj och funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 9 maj 2018.

Ärendet

Socialnämnden har ett övergripande och samordnande ansvar för socialtjänsten i Stockholms stad. Detta innebär bland annat att nämnden har i uppgift att följa upp att verksamheten bedrivs utifrån likställighet, rättssäkerhet och med god kvalitet för medborgarna.

Rapportens syfte och målgrupp

För nionde året i rad har socialtjänstrapporten skrivits fram. Syftet med rapporten är att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst, hur den utvecklas över tid och i viss mån analysera utvecklingen. Rapporten syftar också till att fungera som ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst. Målgruppen för rapporten är i första hand medarbetare inom stadens socialtjänst och på stadsledningskontoret, samt stadens politiker.

Arbetsätt

Förvaltningen har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och ungdom, funktionsnedsättning, socialpsykiatri, missbruk, hemlöshet och våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. I rapporten finns även statistik avseende nyanlända och Lex Sarah. Om brukarundersökningar har genomförts under det gångna året, är de beskrivna i rapporten. Uppgifterna är hämtade ur stadens verksamhetssystem om inte annat anges. Rapporten har i stort samma upplägg som de tidigare rapporterna för att möjliggöra jämförelser dels över tid, dels mellan olika delar av staden.

I analysarbetet har enhetschefer och avdelningschefer från stadsdelsnämnderna deltagit.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Socialförvaltningen föreslår att nämnden godkänner bifogad rapport om socialtjänsten i Stockholms stad år 2017 och att ärendet överlämnas för kännedom till stadsdelsnämnderna.

Bilaga

Socialtjänstrapport 2017

En likvärdig socialtjänst

Stockholm är en stad för alla som erbjuder välfärd av högsta kvalitet. All service utgår från de behov och rätt till stöd som stockholmarna och verksamma inom staden har. Välfärden håller god kvalitet oavsett utförare och det finns tydlig information om den offentligt finansierade servicen. Detta medför ökad trygghet, självbestämmande och livskvalitet för de som bor i Stockholm.

Socialtjänstens roll är att möjliggöra för stockholmare att utvecklas utifrån sina förutsättningar och känna sig trygga och ha en hög livskvalitet. För att minska sociala problem arbetar socialtjänsten med förebyggande arbete samt tidiga och kunskapsbaserade insatser. Socialtjänsten bistår också personer i behov av socialtjänstens stöd, service och skydd med målet att stockholmare kan leva ett så självständigt liv som möjligt. Det stöd som ges ska vara likvärdigt och tillgängligt oavsett var i staden man bor.

Socialnämndens uppdrag är att bidra till utvecklingen inom stadens socialtjänst och skapa förutsättningar för att socialtjänsten är likvärdig och rättssäker. Genom att samordna, vägleda, följa upp och utbilda medarbetare skapar socialnämnden förutsättningar för socialtjänsten att möta stockholmare som är i behov av stöd.

Genom Socialtjänstrapport 2017 vill socialnämnden för nionde året i rad ge läsaren en samlad bild av stadens socialtjänst och dess utveckling inom de myndighetsutövande verksamhetsområdena.

Socialtjänstens arbete är komplext och påverkas av de strukturella förändringarna både lokalt, nationellt och globalt. De senaste årens utveckling i Sverige och inom Stockholms stad har i stor utsträckning påverkats av världens oroligheter. Staden har arbetat intensivt för att bereda och ta emot nyanlända personer och i rapporten beskrivs mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn.

Staden arbetar med att belysa barns delaktighet, när de eller deras föräldrar är i kontakt med socialtjänsten. Som ett led i det redovisar rapporten i år i större utsträckning statistik för flickor och pojkar. Även jämställdhet är ett arbete som uppmärksammas och lyfts fram genom könsfördelad statistik, vilket skapar förutsättningar för jämställdhetsanalyser och vidare arbete.

Stockholm är en stad för alla och vi arbetar ständigt för en likvärdig socialtjänst.

Gillis Hammar
Förvaltningschef i Stockholms stad

Innehåll

Förord	3
---------------	----------

Förkortningar	8
----------------------	----------

Demografi	11
Befolkning	11
Utbildningsnivå	12
Medelinkomst	13
Ohälsa	14

Ekonomiskt bistånd	17
---------------------------	-----------

Målgruppsbeskrivning	18
Skillnader av biståndsbehov mellan stadsdelsområden	19
Biståndshushållens storlek	19
Skillnader i kön	19
Barn i familjer med ekonomiskt bistånd	20
Åldersfördelning	21
Hushållstyper	21
Försörjningshinder	22
Insatser, biståndets omfattning och utformning	24
Biståndshushållen	24
Biståndstider	24
Biståndets ändamål	25
Kostnader för ekonomiskt bistånd	28
Medelbidrag	29
Avslutade ärenden	29
Felaktiga utbetalningar och bidragsbrott	29
Budget- och skuldrådgivning	35
Målgruppsbeskrivning	35
Insatser och biståndets omfattning	36

Nyanlända i Stockholms stad	39
------------------------------------	-----------

Sveriges mottagande av asylsökande	39
Överföring från Migrationsverket till kommun	39
Stadens mottagande av nyanlända	40
Mottagande av personer som anvisats boende i Stockholms stad (ABO)	40
Mottagande av kvotflyktingar	42
Egenbosatta i Stockholms stad	43

Barn och unga	47
Samverkan	47
Målgruppsbeskrivning	47
Insatser, biståndets omfattning och utformning	48
Anmälningar och inledda utredningar	48
Utredningstider	51
Öppenvårdsinsatser	52
Unga lagöverträdare	54
Heldygnsvård	57
Familjehem	59
Familjerätt	61
Barn och unga med LVU-beslut	62
Ensamkommande barn och unga som söker asyl	63

4

Våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck	67
Målgruppsbeskrivning	67
Insatser, biståndets omfattning och utformning	68
Skydd och stöd till våldsutsatta	68
Medföljande barn	71
Origo resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	73
Brottsstatistik om våld i nära relationer i Stockholm	74

5

Missbruk och beroende	79
Målgruppsbeskrivning	79
Insatser, biståndets omfattning och utformning	81
Icke biståndsbedömda insatser	81
Biståndsbedömda insatser i öppenvård	81
Boendeinsatser	82
Institutionsvård	82
Anmälningar LVM	83
Vård enligt LVM	84
Brukardelaktighet	85

6

Hemlöshet	87
Stockholms stads program för att motverka hemlöshet	87
Målgruppsbeskrivning	87
Insatser, biståndets omfattning och utformning	88
Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden	88
Äldre personer som lever i hemlöshet	93
Unga vuxna i riskzon för hemlöshet	93
Vräkningsförebyggande arbete	94
Försöks- och träningslägenheter (FoT)	94
Bostad först	95
Tak över huvudet-garantin (TÖG)	95
Utsatta EU-medborgare	96

7

Brukardelaktighet	97
Brukardelaktighet inom boende- och behandlingsenhetens verksamheter	97
Sammanfattning	97

Socialpsykiatri	101	8
Målgruppsbeskrivning	101	
Inventering och uppföljning av målgruppen	103	
Samverkan	105	
Valfrihet	105	
Insatser, biståndets omfattning och utformning	105	
Sysselsättning	105	
Boendestöd	109	
Boenden	112	
Hem för vård och boende (HVB) och hem för viss annan heldygnsvård (HVB)	112	
Stödboende	112	
Bostad med särskild service	113	
Försöks- och träningslägenheter	113	
Förmedling av boenden	113	
Anhörigstöd	114	
Personligt ombud	114	
Systemfelsrapportering	114	
Brukardelaktighet	115	
Brukarundersökning	115	
Nöjd med insatsen	115	
Diskriminering	115	
Delaktighet	116	
Bemötande	116	

Funktionsnedsättning	119	9
Målgruppsbeskrivning	120	
Insatser, biståndets omfattning och utformning	123	
Insatser enligt LSS	123	
Ledsagarservice och ledsagning	125	
Daglig verksamhet	126	
Insatser enligt SoL inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning	127	
Hemtjänst	128	
Beslut och avslag SoL	128	
Kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning	129	
Ej verkställda beslut enligt LSS och SoL 2017	130	
LSS	130	
SoL	132	
Valfrihetssystem	132	
Brukardelaktighet	134	
Resultatindikatorer	134	
Delaktighet, bemötande och diskriminering	135	

Hälso- och sjukvård i vissa verksamheter enligt LSS**136**

Projekt som genomförts 2017

136

Samverkan

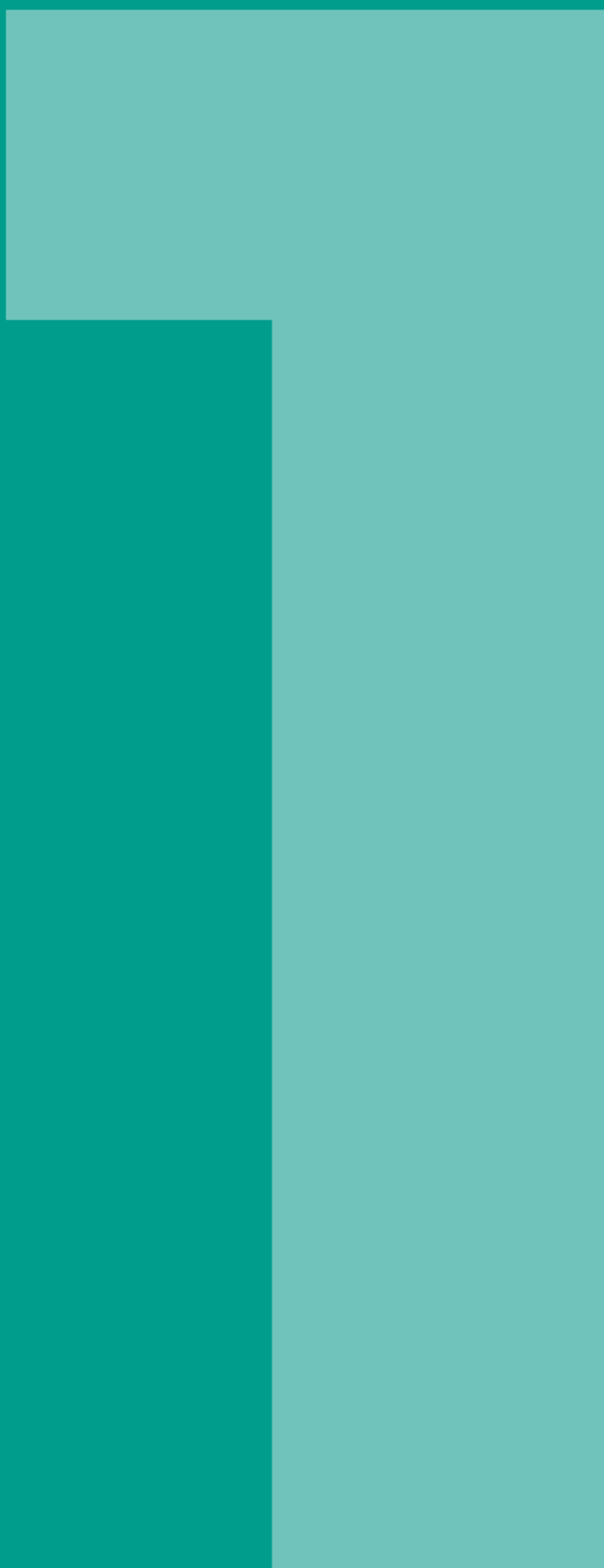
137

Lex Sarah**139****10**

Förkortningar

ABO	Anläggningsboende för asylsökande
ADAD	Adolescent Drug Abuse Diagnosis
ASI	Addiction Severity Index
BBIC	Barns behov i centrum
Brå	Brottsförebyggande rådet
BUP	Barn- och ungdomspsykiatri
CSN	Centrala studiestödsnämnden
DUR	Dokumentation, Utvärdering, Resultat
EBO	Egenbosatt nyanländ under asyltiden
FB	Föräldrabalk (1949:381)
FIA	Förutsättning inför arbete
FN	Förenta nationerna
FUT	Felaktiga utbetalningar
HSL	Hälso- och sjukvårdslag (2017:30)
HVB	Hem för vård eller boende
IB	Initial bedömning
IOP	Idéburet offentligt partnerskap
IPS	Individual placement and support
KBF	Kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning
LMA	Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.
LSS	Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
LSU	Lag (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård

LUL	Lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare
LVM	Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall
LVU	Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
LYHS	Lag (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område
OSL	Offentlighet- och sekretesslagen (2009:400)
PRIO	Plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa
SAVRY	Structured Assessment of Violocene Risk in Youth
SFB	Socialförsäkringsbalk (2010:110)
SHIS	Stiftelsen Hotellhem i Stockholm
SIP	Samordnad individuell plan
SiS	Statens institutionsstyrelse
SkolL	Skollag (2010:800)
SKKP	Särskilt kvalificerad kontaktperson
SKL	Sveriges kommuner och landsting
SoL	Socialtjänstlag (2001:453)
SSBTEK	Sammansatt biståndstjänst ekonomiskt bistånd
TÖG	Tak över huvudet-garanti
UNHCR	The office of the United Nations High Commissioner for Refugees

Demografi

I kapitlet redovisas statistiken uppdelad i stadsdelsnämnder och hela staden. Värt att notera är att den sammanlagda summan för stadsdelsnämnderna inte summerar till den totala summan för hela staden. Anledningen är att det finns restförda personer i staden, vilka tidigare har fördelats på stadsdelsnämnderna men som nu enbart ingår i summan för staden. De personer som saknar adress redovisas som en restpost på staden. Det är personer med skyddad adress, personer som är i utlandstjänst för offentliga och privata arbetsgivare eller av annan anledning saknar känd hemvist.

Befolkning

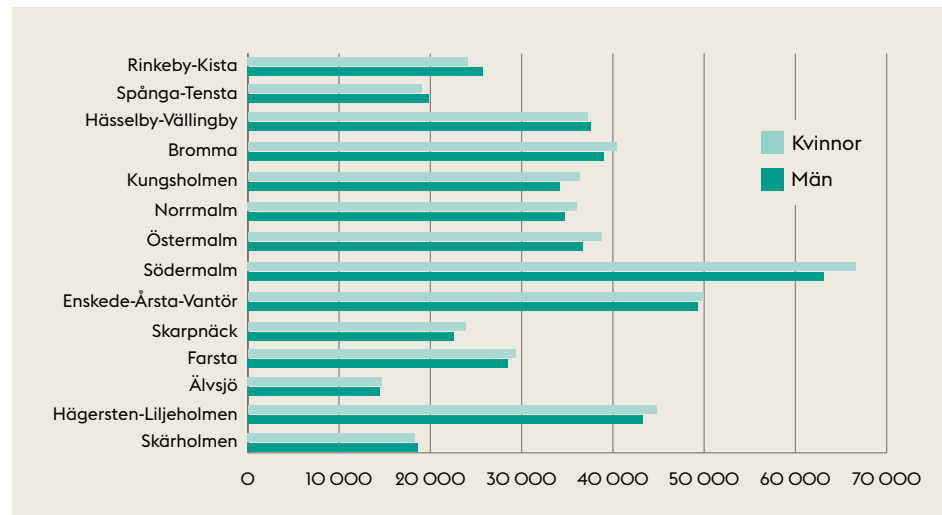
Under 2017 bodde 949 761 personer i Stockholms stad, vilket motsvarade en ökning med 14 142 personer sett från 2016. Befolkningen i Älvsjö, Bromma och Östermalm hade den högsta procentuella ökningen, medan Skarpnäck, Norrmalm och Södermalm hade den lägsta. En del av befolkningsökningen i staden kan förklaras av ett positivt flyttnetto, det vill säga inflyttningarna är fler än utflyttningarna. 2017 flyttade 73 478 personer in till staden och 66 388 personer flyttade ut ur staden, totalt ger det ett flytt-netto om 7 090 personer. För att vidare förklara befolkningsökningen kan man se till hur många i befolkningen som föds och avlider under ett år. I Stockholms stad föddes 13 366 barn medan det avled 6 416 personer. Det var således fler barn som föddes än personer som avled.

Befolkningsantal per stadsdelsnämnd, 2016–2017

Stadsdelsnämnd	2017	2016	Förändring antal	Förändring %
Rinkeby-Kista	49 902	49 273	629	1,3%
Spånga-Tensta	38 865	38 236	629	1,6%
Hässelby-Vällingby	74 826	73 445	1381	1,9%
Bromma	79 355	77 295	2 060	2,7%
Kungsholmen	70 529	69 748	781	1,1%
Norrmalm	70 833	70 263	570	0,8%
Östermalm	75 438	73 522	1916	2,6%
Södermalm	129 738	128 684	1 054	0,8%
Enskede-Årsta-Vantör	99 232	97 993	1239	1,3%
Skarpnäck	46 425	46 145	280	0,6%
Farsta	57 825	56 481	1 344	2,4%
Älvsjö	29 112	28 141	971	3,5%
Hägersten-Liljeholmen	88 055	87 026	1 029	1,2%
Skärholmen	36 930	36 378	552	1,5%
Totalt	949 761	935 619	14 142	1,5%

Under 2017 hade Stockholms stad en befolkning som bestod av 480 264 kvinnor (50,5 procent) och 469 497 män (49,5 procent). Fördelningen mellan kvinnor och män i stadsdelsnämnderna förhöll sig likt fördelningen som fanns i staden totalt sett.

Befolkningsantal fördelat per stadsdelsnämnd och kön, 2017

I tabellen nedan redovisas befolkningens uppdelning utifrån åldersgrupperna 0–20 år och 21 år och uppåt. Eftersom befolkningen totalt sett har ökat, har de två åldersindelade grupperna också gjort det. Det fanns 214 672 barn och unga i åldern 0–20 år i staden 2017, det var en ökning med 3 780 barn och unga i jämförelse med 2016. Motsvarande siffror för personer 21 år eller äldre var 735 089 personer, åldersgruppen ökade med 10 362 personer.

Antal i befolkningen per stadsdel som är 0–20 år respektive 21 år och äldre, 2017

Stadsdelsnämnd	0–20 år	Förändring sedan 2016	21 år och äldre	Förändring sedan 2016
Rinkeby-Kista	14 117	228	35 785	401
Spånga-Tensta	12 014	183	26 851	446
Hässelby-Vällingby	20 518	533	54 308	848
Bromma	20 220	327	59 135	1 733
Kungsholmen	11 637	125	58 892	656
Norrmalm	12 749	259	58 084	311
Östermalm	13 251	461	62 187	1 455
Södermalm	23 954	286	105 784	768
Enskede-Årsta-Vantör	23 194	317	76 038	922
Skarpnäck	11 070	91	35 355	189
Farsta	13 900	343	43 925	1 001
Älvsjö	8 285	217	20 827	754
Hägersten-Liljeholmen	19 687	282	68 368	747
Skärholmen	9 834	154	27 096	398
Totalt	214 672	3 780	735 089	10 362

Utbildningsnivå

Utbildningsnivån i Stockholms stad är god, 88 procent av invånarna mellan 25–74 år hade gymnasial eller eftergymnasial utbildning 2016. Vid jämförelse med övriga riket är det tydligt att staden har invånare med hög utbildningsnivå. I riket hade 42 procent av befolkningen i åldern 25–64¹ år 2016 någon form av eftergymnasial utbildning, i Stockholm hade 57 procent av befolkningen i åldern 25–74 år någon form av eftergymnasial utbildning. Motsvarande andel som hade gymnasial utbildning i riket var

¹ Observera att jämförelsegrupperna skiljer sig åt, statistiken som avser Stockholms stad avser invånare i åldern 25–74 år medan statistiken för riket avser 25–64 år.

27 procent och i Stockholm 31 procent. Enligt Statistiska centralbyrån finns det variationer i utbildningsnivåer mellan regioner och kommuner. Högst utbildningsnivå återfinns oftast i residensstäder och i storstadsområden.²

Inom staden varierade utbildningsnivåerna mellan stadsdelsnämnderna. Fortsatt hade innerstadsdelarna samt Bromma och Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnder övervägande del av invånare med eftergymnasial utbildning, andelen med eftergymnasial utbildning varierade mellan 60 och 71 procent. Andelen invånare med eftergymnasial utbildning i övriga stadsdelsnämnder varierade mellan 35 till 58 procent. De stadsdelsnämnder med högst andel invånare med förgymnasial utbildning var Rinkeby-Kista, Skärholmen och Spånga-Tensta, andelen med förgymnasial utbildning var i nämnderna mellan 21 till 23 procent. Övriga stadsdelsnämnder hade mellan 4 och 14 procent av invånarna som hade förgymnasial utbildning. Utjämnat över hela staden hade tio procent av invånarna förgymnasial utbildning 2016.

Befolkningen 25–74 år efter högsta utbildningsnivå, 2016

Stadsdelsnämnd	Förgymnasial- utbildning	Gymnasie- utbildning	Eftergymnasial utbildning	Uppgift saknas
Rinkeby-Kista	23 %	36 %	35 %	6 %
Spånga-Tensta	21 %	35 %	40 %	4 %
Hässelby-Vällingby	14 %	39 %	44 %	3 %
Bromma	6 %	29 %	63 %	2 %
Kungsholmen	5 %	25 %	68 %	2 %
Norrmalm	5 %	24 %	69 %	3 %
Östermalm	4 %	22 %	71 %	3 %
Södermalm	6 %	27 %	65 %	2 %
Enskede-Årsta-Vantör	12 %	36 %	49 %	3 %
Skarpnäck	9 %	31 %	58 %	2 %
Farsta	14 %	40 %	44 %	2 %
Älvsjö	10 %	35 %	54 %	2 %
Hägersten-Liljeholmen	8 %	30 %	60 %	2 %
Skärholmen	21 %	38 %	36 %	5 %
Totalt	10 %	31 %	57 %	3 %

Medelinkomst

Medelinkomsten per år har för 2016 ökat i jämförelse med 2015. Medellönen för kvinnor ökade med 10 743 kronor (ökning 3 procent) och motsvarande ökning för män var 12 587 kronor (ökning 3 procent). Ökningen har skett i samma omfattning för både kvinnor och män och kan troligen förklaras med den årliga lönerevisionen.

Fortsatt är den sammanlagda årliga medelinkomsten högre för män än för kvinnor. Medelinkomsten för kvinnor var 308 563 kronor och för män 399 002 kronor, skillnaden i medelinkomst var 90 439 kronor.

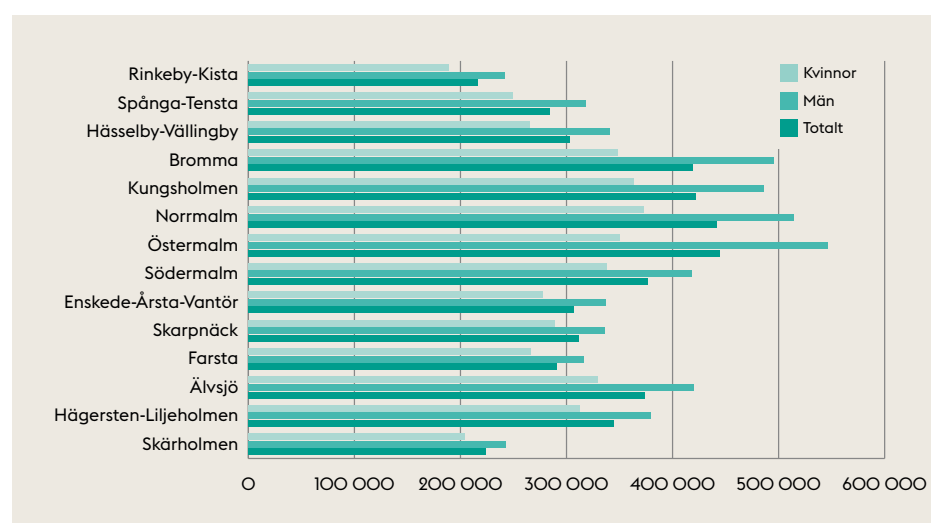
Högst medelinkomst för kvinnor återfanns i innerstadsdelarna, Bromma, Älvsjö och Hägersten-Liljeholmen stadsdelsnämnder, samtliga hade medelinkomster som översteg stadens sammanlagda medelinkomst för kvinnor. Rinkeby-Kista, Skärholmen och Spånga-Tensta stadsdelsnämnder hade de lägsta medelinkomsterna bland kvinnor, vilken var 189 329 till 249 606 kronor i medelinkomst. Stadens sammanlagda medelinkomst för kvinnor var 308 563 kronor.

² <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/befolkningens-utbildning/befolkningens-utbildning/pong/statistiknyhet/befolkningens-utbildning-2016/>

Liksom för kvinnor hade män som bor i innerstadsdelarna, Bromma, Älvsjö och Hägersten-Liljeholmen högst medelinkomst. Medelinkomst i de uppräknade stadsdelsnämnderna översteg stadens sammanlagda medelinkomst för män, förutom i Hägersten-Liljeholmen. I jämförelse med kvinnors lägsta medelinkomst, hade männen i Farsta, Skärholmen och Rinkeby-Kista stadsdelsnämnder lägst medelinkomst. Kvinnor boende i Spånga-Tensta hade lägst medelinkomst men männen i samma stadsdelsnämnd placerar sig på fjärde plats nedifrån räknat.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd hade lägst medelinkomst för både män och kvinnor 2016. Det är således den nämnd med högst andel biståndsmottagare av ekonomiskt bistånd, 7,3 procent av befolkningen uppbar ekonomiskt bistånd 2017. Varpå Spånga-Tensta stadsdelsnämnd hade den näst högsta andelen av befolkningen som mottog ekonomiskt bistånd 2017, motsvarande 5,7 procent. Andel biståndsmottagare i befolkningen i stadsdelsnämnderna med högst medelinkomst varierade mellan 0,4 procent till 1,4 procent.

Medelinkomst för kvinnor, män och totalt, per stadsdelsnämnd, 2016

Ohälsa

Vid beskrivning av ohälsan i Stockholms stad utgår definitionen från antalet i befolkningen som befinner sig mellan 16–64 år. Befolkningsantalet delas med antalet dagar som Försäkringskassan betalat ut med ersättning³ under ett år.

Sedan 2007 har ohälsan minskat i Stockholms stad och uppgår 2016 till 18,8 procent av befolkningen, vilket innebär att det har varit en minskning med 9,1 procentenheter mellan åren. Fortsatt har kvinnor högre ohälsa i jämförelse med männen, i genomsnitt levde 22 procent kvinnor och 15,7 procent män av Stockholms befolkning med ohälsa 2016.

Kvinnors ohälsa var som störst i ytterstadsdelarna, bortsett från Hägersten-Liljeholmen och Älvsjö stadsdelsnämnder. Kvinnors ohälsa var högst i Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, där andelen kvinnor som levde med ohälsa var 34,4 procent 2016. Näst efter låg Skärholmen stadsdelsnämnd med 31,9 procent andel av kvinnorna. Farsta, Hässelby-Vällingby, Spånga-Tensta, Skarpnäck och Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnder hade mellan 22 till 29 procents ohälsa bland kvinnor. I innerstadsdelarna och Bromma stadsdelsnämnd befann sig 14 till 19 procent av kvinnorna i ohälsa.

³ Med ersättning menas här sjukpenning, aktivitets- och sjukersättning samt rehabiliteringspenning från Försäkringskassan, från dag 15 i en sjukskrivning.

Fördelningen av mäns ohälsa mellan stadsdelsnämnderna var lik fördelningen för kvinnor men var totalt sett 7,7 procentenheter lägre än vad ohälsan var för kvinnor. Högst ohälsa bland männen ses i Rinkeby-Kista, Skärholmen och Farsta stadsdelsnämnder och var mellan 21-26 procent. Lägst andel män med ohälsa 2016 fanns i Norrmalm och Östermalm stadsdelsnämnder med 9,2 respektive 8,3 procent.

Ohälsotal uppdelat per stadsdelsnämnd och kön, 2016

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt
Rinkeby-Kista	34,4%	26,1%	30,0%
Spånga-Tensta	26,4%	19,7%	23,0%
Hässelby-Vällingby	27,4%	19,2%	23,2%
Bromma	19,4%	12,3%	15,9%
Kungsholmen	16,4%	10,4%	13,4%
Norrmalm	15,4%	9,2%	12,3%
Östermalm	14,6%	8,3%	11,5%
Södermalm	19,5%	13,6%	16,6%
Enskede-Årsta-Vantör	22,4%	16,5%	19,4%
Skarpnäck	25,4%	18,8%	22,2%
Farsta	29,4%	21,0%	25,2%
Älvsjö	21,3%	15,7%	18,5%
Hägersten-Liljeholmen	20,6%	14,2%	17,4%
Skärholmen	31,9%	25,4%	28,6%
Totalt	22,0%	15,7%	18,8%

Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnät och kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Ekonomiskt bistånd består av två delar, försörjningsstöd och stöd till livsföringen i övrigt. I den senare delen ingår andra nödvändiga utgifter vid sidan av försörjningen, som exempelvis kostnader för barnomsorg, läkarvård, medicin och tandvård. Utgångspunkten för biståndet är att tillförsäkra befolkningen en skälig levnadsnivå, vilken preciseras i riksnormen för försörjningsstöd och i stadens riktlinjer.

4 kap 3 § SoL:

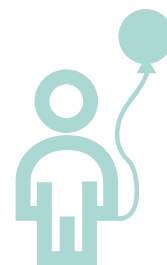
Försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för

1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och radio- och TV-avgift (riksnorm).
2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

I arbetet med ekonomiskt bistånd är huvuduppgiften att hjälpa personer så att de kan klara sin försörjning på egen hand. Socialtjänstens bistånd är inte kravlöst, men kraven måste anpassas efter varje person, och ta hänsyn till den enskildes integritet och självbestämmande. Därför är det viktigt att välja insatser och åtgärder med hänsyn till den aktuella situationen samt den enskildes förutsättningar. Den andra uppgiften är att utreda rätten till ekonomiskt bistånd till dess att den enskilde kan försörja sig själv. Det är stadsdelsnämnderna och socialnämnden som ansvarar för bistånd till enskilda. En förutsättning för handläggningen är att den utförs med noggrannhet och att felaktiga utbetalningar förebyggs.

Som stöd i arbetet med att utreda den enskildes behov, resurser och förutsättningar i syfte att hitta individuella lösningar på försörjningsproblemen använder Stockholms stad sedan 2014 två bedömningsinstrument för utredning av ekonomiskt bistånd IB (Initial bedömning) och FIA (Förutsättningar inför arbete). IB används vid utredning av nya ärenden och är uppdelad i fem delar, varav coacher på Jobbtorg Stockholm gör en del om den enskilde är aktuell där. FIA används när det finns behov av en fördjupad utredning kring den enskildes behov av insatser. Även FIA ska göras i samverkan med Jobbtorg om det är möjligt.

Barnets bästa ska särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn, det framgår av 1 kap. 2 § SoL vilket svarar mot artikel 3 i FN:s barnkonvention. Hänsynen till barns bästa, det så kallade barnperspektivet, innebär att barnens situation också ska uppmärksammas när vuxna ansöker om ekonomiskt bistånd. I Stockholms stad finns ett stödmaterial¹ för att uppmärksamma barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd. Syftet med stödmaterialet är att underlätta för ledning och socialsekreterare att i det dagliga arbetet lyfta fram barnets perspektiv såväl som att genomföra barnkonsekvensanalyser som underlag inför beslut.

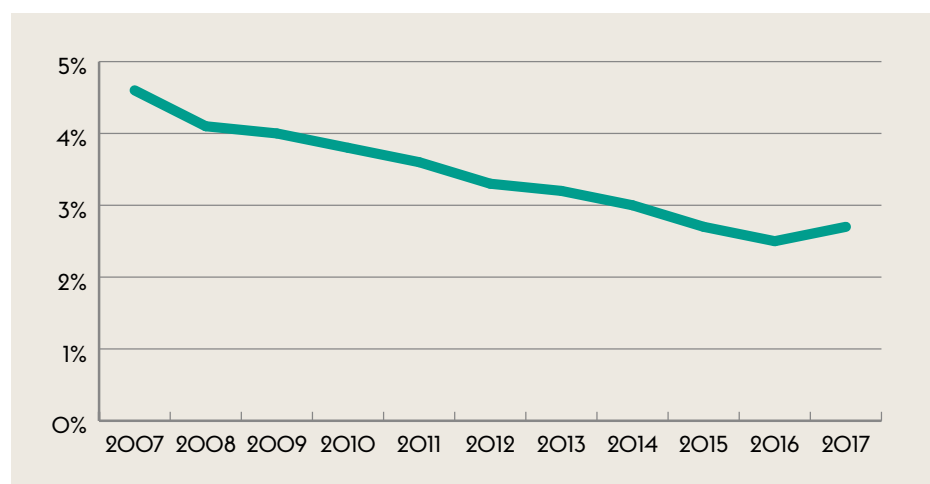
¹ Stödmaterial. Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd.

Målgruppsbeskrivning

Behovet av ekonomiskt bistånd påverkas av en mängd olika faktorer men främst av situationen på arbetsmarknaden och utformningen av övriga statliga trygghetssystem. Även utvecklingen inom områden som integrations- och utbildningspolitik påverkar hur stor andel av befolkningen som helt eller delvis har svårigheter att klara sin försörjning på egen hand och därmed har behov av ekonomiskt bistånd. Exempelvis kan ändrade bestämmelser om sjukförsäkringens maxtider påverka individers möjlighet till självförsörjning. Medelbidraget per person påverkas av normförändringar, inflation, hushållens inkomster och utgifter, handlägningsrutiner, pris- och hyresutveckling.

Tabellen nedan visar utvecklingen av ekonomiskt bistånd i Stockholms stad i förhållande till befolkningen under de senaste tio åren. Andelen personer av befolkningen som uppbar ekonomiskt bistånd var som störst under 2007 och har sedan dess minskat successivt med undantag för en uppgång av andelen personer under 2017. Ökningen förklaras av det ökade antalet nyanlända personer som beviljats ekonomiskt bistånd i avvaktan etableringsersättning. Den senaste tioårsperioden visar således i stort en trend med minskad andel personer i behov av ekonomiskt bistånd, vilket kan förklaras av att arbetsmarknaden i Stockholmsområdet har varit jämförelsevis fortsatt god. Sannolikt har nedgången även påverkats av stadens tydliga krav på den enskildes medverkan till självförsörjning, tillgång till insatser på Jobbtorg Stockholm samt förbättrade utredningsmetoder för att dels undvika felaktiga utbetalningar och dels att i ett tidigt skede erbjuda individuellt anpassade insatser för att uppnå självförsörjning.

Andel av befolkningen i Stockholms stad, vuxna och barn, som fått ekonomiskt bistånd någon gång under året 2007–2017

2,7%

av befolkningen
i Stockholms stad
uppbar ekonomiskt
bistånd någon gång
under 2017.

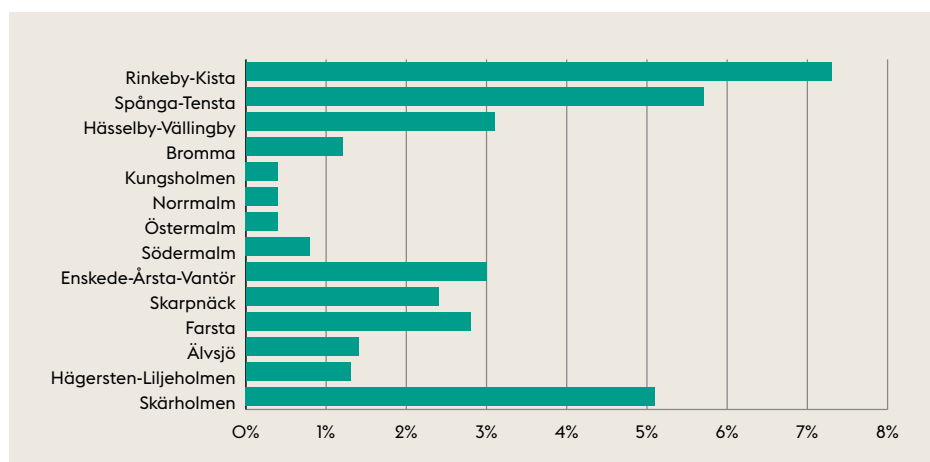
Under 2017 hade 25 228 personer, vuxna och barn, någon gång under året ekonomiskt bistånd. Detta motsvarar 2,7 procent av befolkningen i staden, jämfört med 2,5 procent under 2016. Den ökning som skett mellan 2016 och 2017 förklaras främst av det ökade antalet nyanlända personer som beviljats ekonomiskt bistånd vid Intro Stockholm. Nyanlända familjer som kommunanvisats till Stockholm för bosättning enligt bosättningslagen behöver initialt ansöka om ekonomiskt bistånd till dess att de erhåller etableringsersättning. Under 2017 ökade antalet personer som beviljats ekonomiskt bistånd vid Intro Stockholm från 1 423 till 4 413 personer, vilket är en ökning med 2 990 personer. Det sammantagna antalet personer som under 2017 uppburit ekonomiskt bistånd i staden har ökat med 1 573 personer jämfört med 2016. Detta innebär således att bortsett från de nyanlända personerna som beviljats initialt ekonomiskt bistånd vid Intro Stockholm har antalet personer i behov av ekonomiskt bistånd minskat med ungefär 6 procent jämfört med 2016.

Skillnader av biståndsbehov mellan stadsdelsområden

Befolkningens behov av ekonomiskt bistånd fördelar sig olika över staden och är beroende av befolkningssammansättningen. Överlag framgår att det finns skillnader mellan innerstads- och ytterstadsområden, där en större andel av befolkningen har behov av ekonomiskt bistånd i ytterstadsområdena. Andelen biståndsmottagare i befolkningen varierar från högst i Rinkeby-Kista (7,3 procent), Spånga-Tensta (5,7 procent) och Skärholmen (5,1 procent) till lägst på Östermalm, Kungsholmen och Norrmalm (respektive stadsdel 0,4 procent). Ur ett längre tidsperspektiv har andelen biståndsmottagare i befolkningen minskat stort i hela staden. Under år 2000 uppbär 7,1 procent av stadens befolkning ekonomiskt bistånd jämfört med 2,7 procent under 2017. Minskningen över tid är särskilt stor i de stadsdelar som har en högre andel biståndsmottagare som till exempel Rinkeby-Kista där 24,8 procent av befolkningen uppbär ekonomiskt bistånd under år 2000. I ytterstadsområdena består biståndshushållen i större utsträckning av barnfamiljer, vilket medför att hushållen i genomsnitt är större. I ytterstadsdelarna bor det en större andel nyanlända och utrikesfödda personer. Nyanlända personer tillhör de grupper som har en sämre anknytning till arbetsmarknaden än genomsnittet och därmed kan behovet av ekonomiskt bistånd generellt vara större i dessa stadsdelar. I ytterstadsdelarna tillkommer kontinuerligt nya hushåll som har behov av socialtjänstens insatser. Många nyanlända som har flyttat in i staden lever under osäkra bostadsförhållanden och utan egen försörjning.

Diagrammet nedan visar en jämförelse av stadsdelarnas andel av befolkningen som någon gång under år 2017 haft ekonomiskt bistånd.

Andel i befolkningen som fått ekonomiskt bistånd någon gång under 2017, jämförelse mellan stadsdelar.

Biståndshushållens storlek

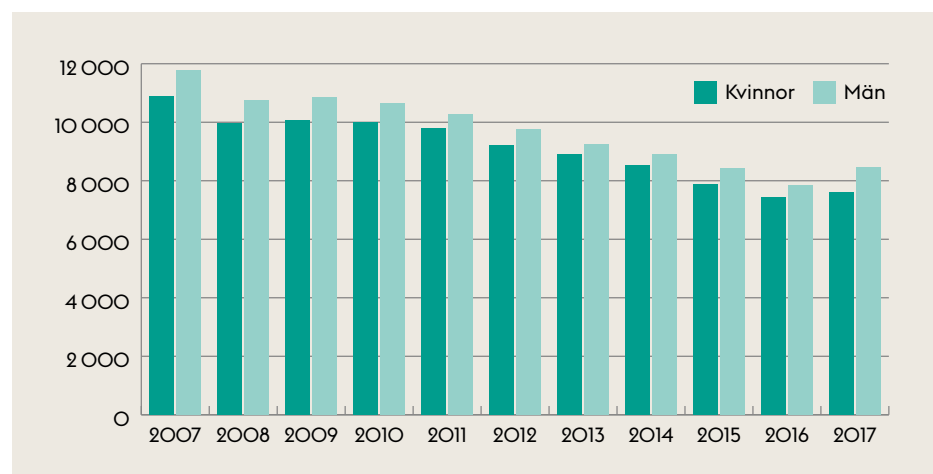
Biståndshushållens genomsnittliga storlek skiljer sig åt mellan stadsdelarna, där flera av ytterstadsdelarna kännetecknades av hushåll med större familjer. Rinkeby-Kista (2,0 personer) och Spånga-Tensta (2,0 personer) ligger högst när det gäller genomsnittlig storlek på biståndshushållen medan Östermalm (1,2 personer), Kungsholmen (1,3 personer) och Södermalm (1,3 personer) ligger lägst. Enheten för hemlösa har i stort sett endast ensamhushåll och Intro Stockholm har en stor andel av stora familjer då den genomsnittliga hushållsstorleken består av 2,2 personer.

Skillnader i kön

Fram till i början av 2000-talet hade fler män än kvinnor ekonomiskt bistånd, förutom under en period runt år 1990. Därefter följde några år där det var ungefär lika många män som kvinnor som uppbär ekonomiskt bistånd. Sedan 2003 är fördelningen åter sådan att män i något större utsträckning uppbär ekonomiskt bistånd. Av det sammantagna antalet vuxna personer som uppbär ekonomiskt bistånd under 2017 var 47 procent kvinnor och 53 procent män. Skillnaden mellan män och kvinnor har inte varit så

stor sedan 1985. Den troliga förklaringen till att andelen män har ökat är att majoriteten av nyanlända personer för bosättning under 2017 är män, 42 procent, jämfört med 23 procent kvinnor, resterande 35 procent utgör barn.

Antal personer med ekonomiskt bistånd, fördelat på kön

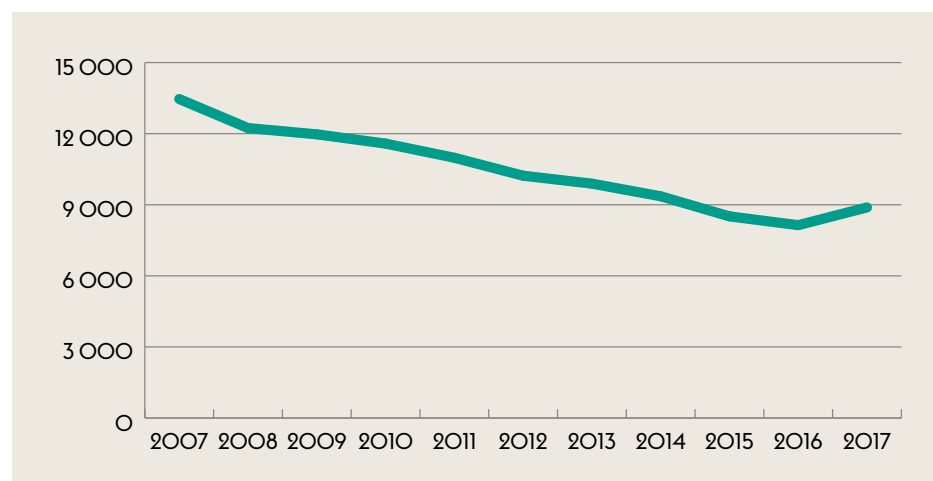

Barn i familjer med ekonomiskt bistånd

Antal barn som lever i familjer som uppbär ekonomiskt bistånd har successivt minskat de senaste tio åren. Från år 2007 har antalet barn med ekonomiskt bistånd sjunkit med drygt 30 procent, antalet har sjunkit från 13 461 (2007) till 8 888 barn (2017). Under 2017 har dock antalet barn i hushåll som någon gång under året uppburit ekonomiskt bistånd ökat med 749 barn, från 8 139 barn under 2016 till 8 888 barn under 2017. Ökningen återfinns till största del inom Intro Stockholm. Under 2017 rör det sig om 1 895 nyanlända barn som lever i en familj som någon gång under året beviljats ekonomiskt bistånd vid Intro Stockholm, jämfört med 552 barn under 2016. Andelen barn i biståndshushåll i befolkningen i genomsnitt per månad var 2,7 procent under 2017, vilket är densamma som under 2016, dock syns en minskning under 2017 jämfört med 2016 av andelen barn vid de flesta stadsdelsnämnder. Särskilt stor minskning finns i de stadsdelar som har flest antal barn i biståndshushåll, som Rinkeby-Kista, Enskede-Årsta-Vantör, Spånga-Tensta och Skärholmen.

Diagrammet nedan visar antal barn som lever i familjer som någon gång under året har uppburit ekonomiskt bistånd mellan åren 2007 och 2017.

Antal barn som lever i en familj som någon gång under året har uppburit ekonomiskt bistånd mellan åren 2007 och 2017

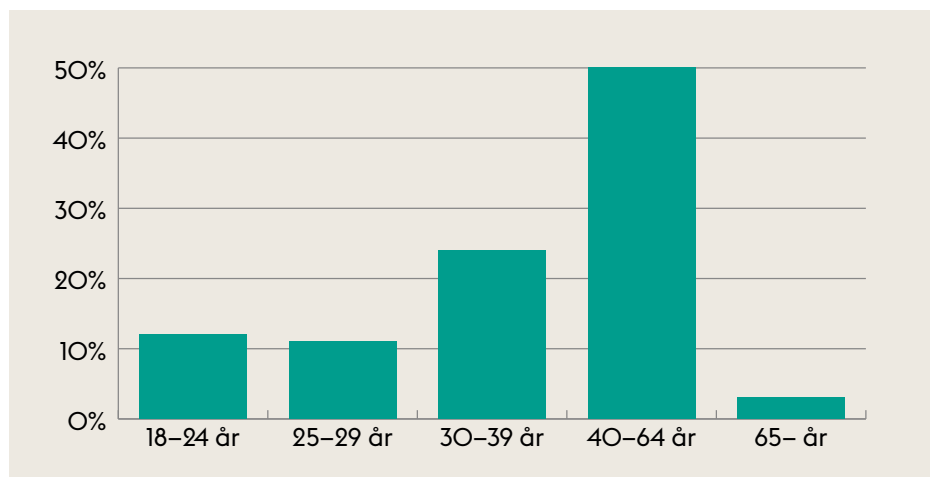
Åldersfördelning

Av de vuxna som beviljats ekonomiskt bistånd under 2017 utgörs den största gruppen av personer som är i åldern 40–64 år, följt av personer mellan 30–39 år. Unga vuxna mellan 18–25 år som betraktas som vuxna med eget hushåll utgör den tredje största gruppen av biståndstagare. Jämfört med 2016 har andelen av biståndstagare som är 18–24 år samt 30–39 år ökat något, medan biståndstagare som är mellan 40–64 år har minskat.

Ungdomar 18–20 år ingår på grund av föräldrarnas försörjningsskyldighet i föräldrarnas hushåll så länge de går i gymnasiet. Ungdomar som fyllt 18 år och avslutat sina gymnasiestudier betraktas däremot som vuxna med eget hushåll. Andelen unga vuxna, 18–24 år, av stadens befolkning som uppburit ekonomiskt bistånd under 2017 var 1,2 procent jämfört med 1,0 procent under 2016. Andelen är som störst i Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Skärholmen och är som minst i innerstadsdelarna Kungsholmen, Norrmalm och Östermalm.

Biståndsmottagare som är 65 år och äldre utgör sedan äldreförsörjningsstödet hos Pensionsmyndigheten infördes 2003 en mycket liten andel, som i första hand ansöker om bistånd utöver försörjningsstödet, för exempelvis glasögon och tandvård.

Åldersfördelning av biståndsmottagare under 2017*

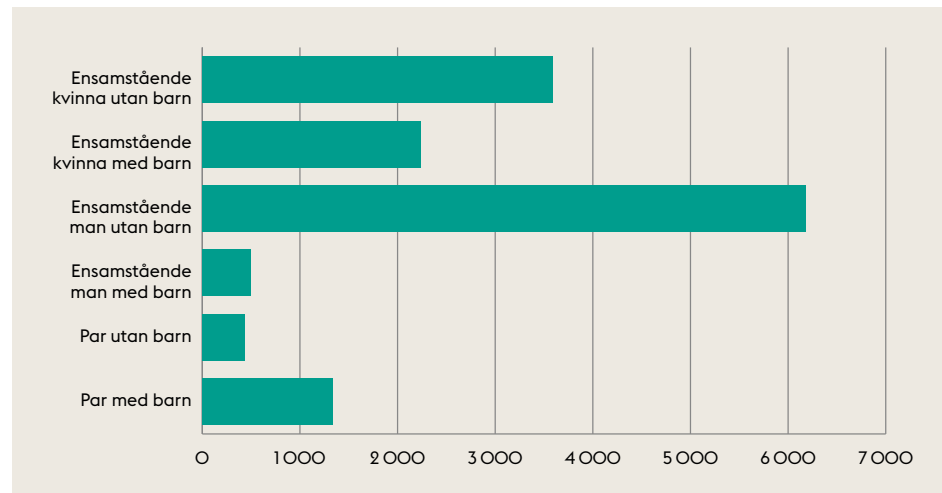

* Exklusive biståndsmottagare vid boutredningsenheten.

Hushållstyper

Den hushållstyp där störst antal behövde ekonomiskt bistånd 2017 var, liksom tidigare år, ensamstående män utan barn, 43 procent av biståndshushållen utgörs av denna grupp. Den näst största gruppen är ensamstående kvinnor utan barn som utgör 25 procent av hushållen. Hushåll utan barn utgör 70 procent av biståndshushållen. Par utan barn utgör den grupp som har minst behov av ekonomiskt bistånd.

Antal biståndsmottagare uppdelat på hushållstyper 2017

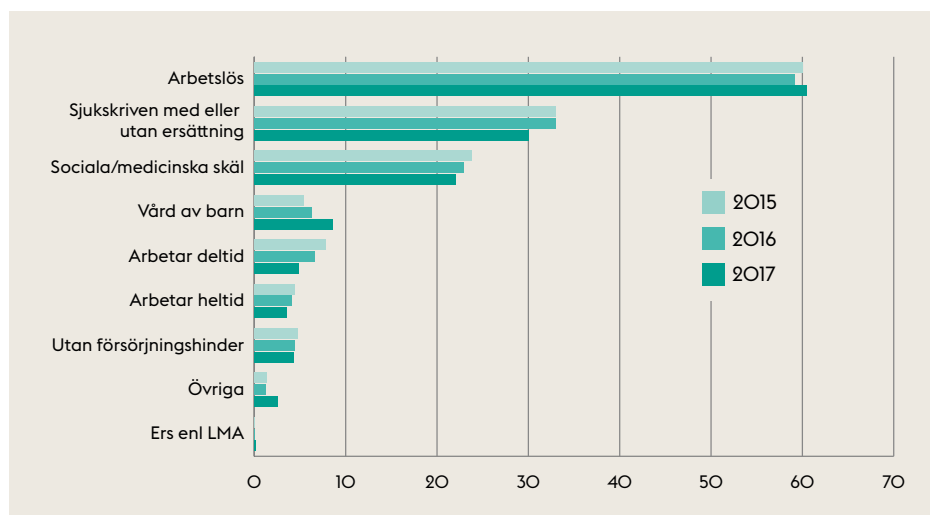

Försörjningshinder

Nedan visas hur fördelningen av personer som uppbär ekonomiskt bistånd ser ut vad gäller olika typer av försörjningshinder. Försörjningshinder kan delas in i tre dominerande huvudkategorier: arbetslöshet, sjukdom samt sociala skäl. Störst andel av biståndstagarna är personer som är arbetslösa, med eller utan annan ersättning. Även personer som väntar etablering eller är i etablering med otillräcklig inkomst räknas till gruppen. Den näst största gruppen är personer som är sjukskrivna, med eller utan sjuk- eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan. Den tredje största gruppen är personer som av socialmedicinska skäl uppbär ekonomiskt bistånd. Indelningen har en koppling till vilka insatser som är lämpliga för att undanröja den sökandes hinder för att nå självförsörjning.

Diagrammet nedan visar fördelningen av försörjningshinder av de personer som någon gång under året uppburit ekonomiskt bistånd. En enskild person kan ha haft flera olika försörjningshinder under året, till exempel kan en person som har en biståndstid på sju månader vara sjukskriven under tre månader och arbetslös under fyra månader. I jämförelse med 2015 och 2016 är fördelningen av försörjningshinder i stort densamma för 2017. Personer som har arbetslöshet som försörjningshinder har sedan 2016 ökat något medan personer som är sjukskrivna och personer som är förhindrade att försörja sig själva på grund av sociala skäl har minskat något. Försörjningshindret vård av barn har ökat från 5,4 procent under 2016 till 8,6 procent under 2017. Denna kategori omfattar personer som väntar inkomst i form av föräldrapenning, har otillräcklig föräldrapenning eller väntar barnomsorgsplats. Ökningen som har skett kan rimligen förklaras av ökningen av nyanlända barnfamiljer under 2017. Nyanlända personer som är föräldrar med hemmavarande barn kan inte påbörja sin etablering förrän barnen har fått plats på förskola.

Andel biståndsmottagare, redovisat på försörjningshinder 2015–2017

* Med eller utan ersättning.

För att få en annan bild av hur fördelningen av försörjningshinder ser ut i staden visar statistiken sett per månad att i genomsnitt var 43 procent arbetslösa, 26 procent sjukskrivna och 21 procent hade sociala skäl.

När det gäller fördelning av kostnaderna uppdelat utifrån försörjningshinder under 2017 utgör 40 procent kostnader för arbetslösa, 26 procent för sjukskrivna och 23 procent för sociala skäl. Gruppen arbetslösa och sjukskrivna har i större utsträckning än personer med sociala skäl andra inkomster utöver ekonomiskt bistånd. Årskostnaden per arbetslös person är lägre än för de med sociala skäl eller de sjukskrivna, vilket även beror på att biståndstiden för arbetslöshet är något kortare.

Arbetslöshet

De som är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt tillhör kategorin arbetslösa. Kategorin rymmer personer med otillräcklig eller ingen arbetslöshetsersättning eller otillräcklig ersättning av aktivitetsstöd. Gruppen arbetslösa är ingen homogen grupp och det finns stora variationer vad gäller hur nära dessa personer står arbetsmarknaden. Gruppen arbetslösa innefattar även nyanlända som väntar på eller har otillräcklig inkomst av etableringsersättning, vilket är en grupp som inte sällan står långt från arbetsmarknaden. Personer som är arbetssökande ska aktivt söka arbete och göra det som krävs för att få ett arbete. Arbetslösa hänvisas i regel till Jobbtorg Stockholm för stöd och insatser.

Sjukdom

När det gäller kategorin som på grund av sjukdom har behov av försörjningsstöd består den av en grupp som bedömts ha en varaktigt nedsatt arbetsförmåga men som har otillräcklig sjuk- eller aktivitetsersättning och därför behöver kompletterande försörjningsstöd. Kategorin innefattar även gruppen sjukskrivna, det vill säga personer med läkarutlåtande som styrker nedsatt arbetsförmåga och som inte har kvalificerat sig för sjukpenning eller som har låg sjukpenning. I arbetet med personer som söker försörjningsstöd på grund av att de av hälsoskäl inte kan arbeta är det inte sjukdomen i sig som ska bedömas utan arbetsförmågan. För detta krävs nära samverkan med konsultläkare, vårdcentraler, psykiatrimottagningar, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Det finns även personer som fått indragen sjukpenning eller sjukersättning på grund av att Försäkringskassan bedömt att de har arbetsförmåga. Dessa hänvisas i första hand till stadens jobbtorg för stöd och insatser för att kunna närma sig arbetsmarknaden igen.

Sociala eller medicinska hinder

Personer som av socialtjänsten bedöms att de av sociala eller medicinska skäl är förhindrade att arbeta har ofta behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från sjukvården. Skälen kan exempelvis vara ett allvarligt missbruk, psykisk ohälsa eller en plötslig krissituation.

Insatser, biståndets omfattning och utformning

Biståndshushållen

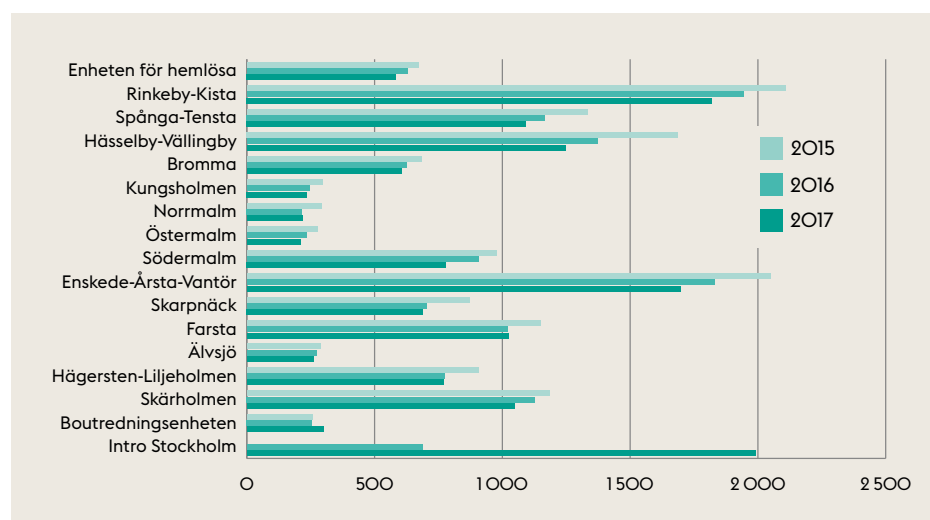
Stockholm har under lång tid haft en jämn men något sjunkande kurva av antal hushåll i behov av ekonomiskt bistånd. Den nedåtgående trenden började högkonjunkturen 1997 och avstannade något under lågkonjunkturen 2002 till 2005. Trots den kraftiga lågkonjunktur som rådde 2009 ökade inte antalet hushåll i samma utsträckning som under lågkonjunkturen på 1990-talet eller början 2000-talet. Efter 2009 har minskningen av antalet hushåll inte varit lika stor som tidigare år.

Under 2017 fick 14 572 unika hushåll i staden ekonomiskt bistånd. Det var en ökning med drygt 560 biståndshushåll jämfört med 2016, vilken motsvarar ökningen av antalet nyanlända hushåll i staden. Antalet biståndshushåll minskade på samtliga stadsdelsnämnder utom Norrmalm och Farsta medan antalet alltså ökade kraftigt på Intro Stockholm samt något på Boutredningsenheten.

Störst minskning skedde i Södermalm där antalet biståndshushåll minskade med 13,9 procent (126 hushåll) jämfört med 2016, Östermalm där antalet minskade med 10,3 procent (24 hushåll) och Hässelby-Vällingby där antalet minskade med 9,1 procent (125 hushåll). I stadsdelsnämnderna Norrmalm och Farsta ökade antalet hushåll med 0,9 (2 hushåll) respektive 0,3 procent (3 hushåll). Intro Stockholm hade en ökning med 189,7 procent (1 303 hushåll) och vid Boutredningsenheten ökade antalet hushåll med 17,6 procent (45 hushåll).

Nedanstående diagram visar fördelningen av antal hushåll per stadsdelsnämnd i jämförelse på tre år. Hushållen presenteras på den stadsdelsnämnd de senast under året fick bistånd.

Antal hushåll som uppbar ekonomiskt bistånd, 2015–2017

Biståndstider

Sett ur ett långtidsperspektiv har den genomsnittliga biståndstiden under en tolv månadersperiod successivt ökat de senaste 15 åren. I genomsnitt uppbar hushållen 2017 bistånd under 7,0 månader under den senaste tolv månadersperioden, jämfört med 2002 då den genomsnittliga biståndstiden var 6,5 månader. Sedan 2004 har biståndstiden ökat något varje år fram till att för två år sedan börja sjunka. För 2017 har biståndstiden sjunkit från 7,2 månader 2016 till 7,0.

Antalet biståndshushåll minskade på samtliga stadsdelsnämnder utom Norrmalm och Farsta medan antalet ökade kraftigt på Intro Stockholm samt något på Boutredningsenheten.

I jämförelse mellan stadsdelarna syns att den genomsnittliga biståndstiden generellt är längre i ytterstadsdelarna. Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta stadsdelsnämnder har de högsta genomsnittliga biståndstiderna, 8,3 månader respektive 8,0 månader. Innerstadsdelarna Kungsholmen och Norrmalm samt Enheten för hemlösa har de lägsta genomsnittliga biståndstiderna, 6,9 månader. Intro Stockholm har en genomsnittlig biståndstid på 3,9 månader, vilken har ökat med 1,28 månader jämfört med 2016.

Majoriteten av de biståndshushåll som varit aktuella någon gång 2017 har en biståndstid som överstiger tio månader och är därmed att betrakta som ett långvarigt behov. Andelen biståndshushåll med långvariga behov utgör 40 procent. Trenden sett över en tioårsperiod visar på en minskning av andelen biståndshushåll som har korta biståndstider medan biståndshushållen med långa biståndstider successivt har ökat. I jämförelse med 2016 har andelen med biståndstid 10–12 månader (sett till de senaste tolv månaderna) minskat något under 2017, medan biståndstiden 3–4 månader (sett till de senaste tolv månaderna) har ökat. Denna förändring kan troligtvis förklaras av att biståndshushållen vid Intro Stockholm i väntan på etableringsersättning har en genomsnittlig biståndstid på 3,9 månader.

Ekonomiskt bistånd är tänkt att vara en tillfällig lösning men med ökande biståndstider har det för många blivit ett allt mer permanent sätt att försörja sig på och det i sig innebär en marginalisering för individen. Med ökade biståndstider minskar närheten till arbetsmarknaden och biståndstagaren behöver i högre utsträckning stöd genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller andra kommunala sysselsättningsåtgärder för att åter närma sig den. I takt med ökade biståndstider har socialtjänsten behövt utveckla metoder för att möta målgruppen. I studien *Vägar ur socialbidrag? Om socialtjänstens insatser och det ekonomiska biståndets varaktighet* har god samverkan med Arbetsförmedlingen, ett brett utbud av aktiveringsåtgärder, satsningar på unga vuxna och tydligare inslag av kompetensutveckling identifierats som gynnsamma faktorer för att bidra till att biståndstiderna hålls kortvariga. I staden finns flera alternativ att tillgå vid arbetslöshet, vilket är positivt, då en stor del av samtliga bidragstagare har arbetslöshet som försörjningshinder. I takt med att biståndstiderna ökar kan det antas att steget ut på arbetsmarknaden blir allt längre bort och att behovet av anpassade sysselsättningsåtgärder blir än mer tydligt.

Biståndets ändamål

Av den totala kostnaden för ekonomiskt bistånd utgjordes 85 procent av försörjningsstöd och 15 procent av bistånd till livsföringen i övrigt. Andelen utbetalt bistånd för livsföringen i övrigt har successivt ökat de senaste tio åren.

Kostnaderna för tillfälliga boendelösningar såsom härbärge, hotell och vandrarhem är fortsatt höga och totalt utbetalades 81,3 miljoner kronor till dessa ändamål år 2017. Detta är en ökning med 8,6 miljoner kronor jämfört med 2016. Den största ökningen återfinns inom bistånd till hotellboende vilket kan förklaras med att antalet barnfamiljer som saknar stadigvarande bostad har ökat. Under 2017 bodde 432 familjer med barn någon gång under året på hotell eller vandrarhem jämfört med 403 familjer under 2016. De stadsdelar som har ett ökat antal barn som saknar stadigvarande bostad samt ökade kostnader för hotell är främst ytterstadsdelar som Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Skärholmen. Den ökande gruppen av barnfamiljer som saknar stadigvarande bostad kan vara en följd av dels anhöriginvandring och dels nyanlända barnfamiljer som initialt är egenbosatta (EBO) i en stadsdel men som på grund av trångboddhet eller ett osäkert boendekontrakt behöver flytta och i samband med det tar kontakt med socialtjänsten för att ansöka om tillfälligt boende.

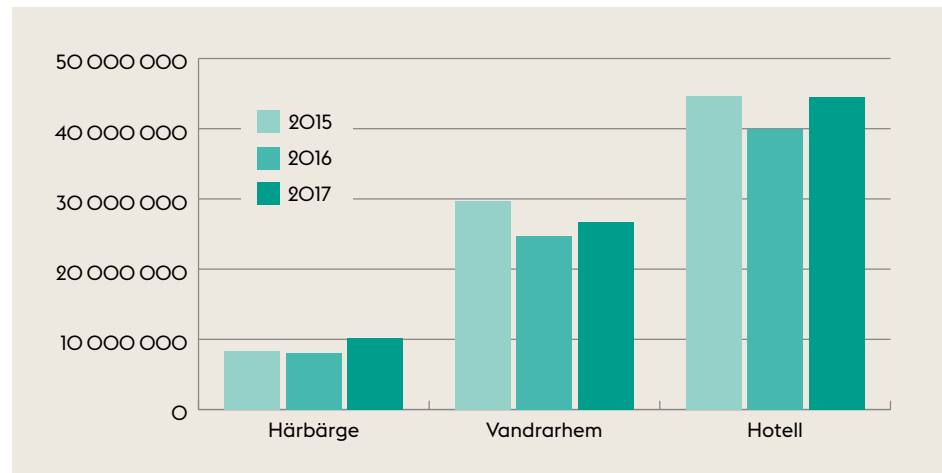
40%

av biståndshushållen i staden är att betrakta som långvariga.

”

Kostnaderna för tillfälliga boendelösningar har ökat. Den största ökningen återfinns inom bistånd till hotellboende vilket kan förklaras med att antalet barnfamiljer som saknar stadigvarande bostad har ökat.

Kostnader för härbärge, vandrarhem och hotell, 2015–2017

Mellan stadsdelsnämnderna skiljer sig kostnaderna för ändamålen kopplade till tillfälliga boendekostnader åt. Tabellen nedan visar de totala kostnaderna per nämnd för tillfälliga boendelösningar.

Total kostnad för härbärge, vandrarhem och hotell under 2017, jämförelse mellan stadsdelarna

Stadsdelsnämnd	Kostnad
Enheten för hemlösa	3 249 664
Rinkeby-Kista	12 430 684
Spånga-Tensta	11 500 182
Hässelby-Vällingby	5 356 875
Bromma	2 040 742
Kungsholmen	2 134 749
Normalm	1 021 633
Östermalm	1 330 238
Södermalm	3 469 940
Enskede-Årsta-Vantör	11 838 560
Skarpnäck	4 200 299
Farsta	6 512 159
Älvsjö	685 001
Hägersten-Liljeholmen	3 156 245
Skärholmen	12 068 527
Intro Stockholm	265 581

De stadsdelsnämnder som hade högst kostnader för tillfälliga boendelösningar var Rinkeby-Kista, Skärholmen och Enskede-Årsta-Vantör medan Älvsjö, Normalm och Intro Stockholm hade lägst kostnader. Det är tydligt att de högsta kostnaderna återfinns i ytterstadsdelarna medan innerstadsdelarna generellt har lägre kostnader.

Med anledning av stadsdelarnas varierade invånarantal, hushållsantal samt lokala förutsättningar är det inte representativt att enbart se till nämndernas totala kostnader för tillfälliga boendelösningar. I tabellen nedan redovisas antal hushåll som någon gång under 2017 beviljats bistånd till härbärge, vandrarhem eller hotell samt även vilken andel hushållen utgör av det totala antalet aktuella hushåll under året.

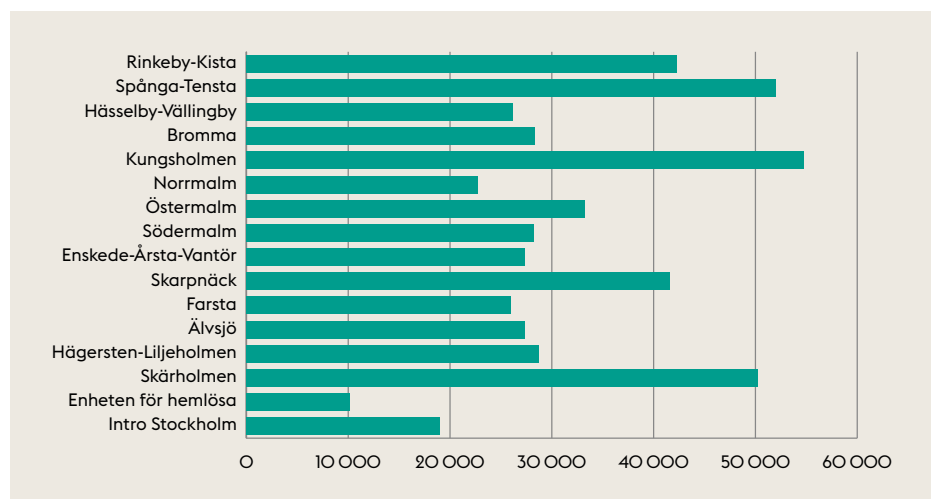
Antal hushåll som beviljats tillfälligt boende i form av härbärge, vandrarhem eller hotell samt andel av samtliga hushåll under 2017

Stadsdelsnämnd	Antal	Andel
Enheten för hemlösa	320	55 %
Rinkeby-Kista	294	16 %
Spånga-Tensta	221	20 %
Hässelby-Vällingby	205	16 %
Bromma	72	12 %
Kungsholmen	39	17 %
Norrmalm	45	21 %
Östermalm	40	19 %
Södermalm	123	16 %
Enskede-Årsta-Vantör	433	26 %
Skarpnäck	101	15 %
Farsta	251	25 %
Älvsjö	25	10 %
Hägersten-Liljeholmen	110	14 %
Skärholmen	240	23 %
Intro Stockholm	14	1 %

Av stadsdelsnämnderna har Enskede-Årsta-Vantör flest antal hushåll som beviljats tillfälliga boendelösningar följt av Rinkeby-Kista och Farsta. Älvsjö hade lägst antal hushåll som beviljats tillfälliga boendelösningar, följt av Östermalm och Norrmalm. Enskede-Årsta-Vantör hade inte bara flest hushåll i behov av tillfälliga boendelösningar utan också den största andelen hushåll, 26 procent, relaterat till samtliga aktuella hushåll. I Farsta beviljades 25 procent av hushållen tillfällig boendelösning någon gång under 2017 och i Skärholmen var motsvarande andel 23 procent av hushållen. De stadsdelsnämnder som hade lägst andel hushåll i behov av tillfälliga boendelösningar var Älvsjö (10 procent), Bromma (12 procent) och Hägersten-Liljeholmen (14 procent).

För att vidare beskriva nämndernas kostnader för tillfälliga boendelösningar visar nedanstående diagram medelkostnaden för tillfälliga boenden i form av härbärge, vandrarhem och hotell fördelat på de hushåll som under året beviljats tillfälligt boende, nämligen den totala kostnaden för nämnderna delat på antalet hushåll som av nämnden beviljats tillfälligt boende under år 2017.

Kostnader för tillfälliga boenden fördelat på antal hushåll som beviljats tillfälliga boenden, jämförelse mellan stadsdelsnämnder

Kungsholmen, Spånga-Tensta och Skärholmen hade de högsta genomsnittliga kostnaderna för tillfälliga boendelösningar medan Norrmalm, Hässelby-Vällingby och Farsta hade de lägsta kostnaderna. Värt att notera är att Enskede-Årsta-Vantör, som ligger i topp för dels totala kostnader för boendelösningar och dels både antal och andel hushåll som beviljats bistånd till tillfälliga boendelösningar hade en relativt låg genomsnittlig kostnad per hushåll. Kostnaderna per hushåll kan påverkas av både placeringstid och storleken på biståndshushållen, hushåll som består av stora familjer kan ge en dyrare dygnskostnad. Kungsholmen sticker ut med den högsta kostnaden per hushåll av de som beviljats tillfälliga boendelösningar, dock är den totala kostnaden för Kungsholmen bland de lägsta. Skillnaderna mellan stadsdelarna vad gäller genomsnittskostnader per hushåll kan ha olika förklaringar. Det är rimligt att anta att en del stadsdelar kan ha kommit längre i utvecklingen av verkningfulla metoder för att korta ner tiden i tillfälliga boenden än andra stadsdelar. Till exempel skiljer sig tillgången av bolotsar åt mellan stadsdelarna, vissa stadsdelar har arbetat flera år med bolotsar medan andra stadsdelar nyligen har inrättat resursen. Även tillgången till jourlägenheter i egen regi kan vara en faktor som spelar in när det gäller placeringstiden i tillfälliga boenden. En annan tänkbar förklaring kan vara att vissa stadsdelar har upparbetade kontakter med hotell och vandrarhem som ger fördelaktiga priser.

734

hushåll beviljades
sommarlovspeng
under 2017.

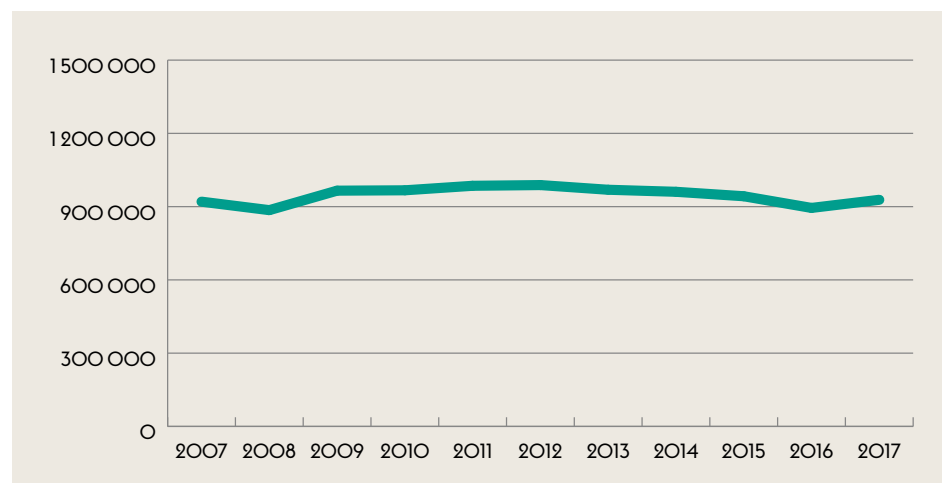
Under 2017 infördes sommarlovspeng som är ett särskilt bistånd utöver försörjningsstödet som beviljas till alla barn som lever i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd i Stockholms stad. Under 2017 beviljades 734 hushåll sommarlovspeng till en sammanlagd kostnad om 716 000 kr.

Kostnaderna för medicin till biståndshushållen har minskat 2016 och 2017 jämfört med 2012 till 2015. Kostnaden per hushåll med bistånd till medicinkostnad har sjunkit de senaste två åren. Detta kan troligen förklaras av att medicin blev gratis för barn från och med 2016.

Kostnader för ekonomiskt bistånd

I ett längre tidsperspektiv har kostnaderna för ekonomiskt bistånd sjunkit både i Stockholm och nationellt. Den senaste årssammanställningen av de nationella kostnaderna är från 2016 och uppgick till 10,5 miljarder kronor, vilket i stort sett är oförändrat jämfört med föregående år. Sedan 2012 har kostnaderna för ekonomiskt bistånd successivt minskat i staden, med undantag för den kostnadsökning som skett under 2017. Kostnaden för ekonomiskt bistånd under 2017 uppgick i Stockholms stad till 927 miljoner kronor vilket var en ökning med 33,2 miljoner eller 3,7 procent jämfört med 2016. Störst var ökningen på Intro Stockholm med 46 miljoner kronor. Kostnaden ökade på hälften av stadsdelsnämnderna och Boutredningsenheten medan kostnadsminskningar skedde på den andra hälften av stadsdelsnämnderna och Enheten för hemlösa. Vid Södermalm var kostnadsminskningen störst med 7,5 miljoner kronor.

Utvecklingen av kostnader för utgivet bistånd i Stockholms stad 2007–2017

Från januari 2013 handläggs ekonomiskt bistånd till begravningskostnader av socialnämndens boutredningsenhet och under 2017 utbetalades 3,2 miljoner kronor vilket är en ökning med 1 miljon jämfört med 2016. Kostnadsökningen beror fram för allt på att ärendemängden har ökat med 24 procent mellan 2016 och 2017. En annan faktor som påverkar kostnadsutvecklingen, om än i mindre omfattning, är att man inte längre prövar rimligheten i de olika delarna av begravningskostnader utan utgår från att den sammanlagda kostnaden inte överstiger ett halvt basbelopp. Detta har medfört en viss ökning av kostnaden per hushåll.

Medelbidrag

Medelbidraget per hushåll var 9 135 kronor under 2017, vilket var en ökning med 3,4 procent i förhållande till 2016. Medelbidraget ökade vid samtliga stadsdelsnämnder förutom i Farsta. Enheten för hemlösa och Intro Stockholm minskade också sitt medelbidrag. Den största ökningen av medelbidrag i stadsdelsnämnderna skedde i Spånga-Tensta där medelbidraget ökade med 10,6 procent. Boutredningsenheten ökade sitt medelbidrag med 17,6 procent. Medelbidraget påverkas av den årliga normhöjningen, hyreshöjningar och övrig inflation, hushållens storlek samt relationen mellan hushållens inkomster och utgifter.

9 135 kr

var medelbidraget per hushåll och månad under 2017, vilket var en ökning med 3,4 procent jämfört med 2016.

Avslutade ärenden

Totalt avslutades 4 925 ärenden under 2017, vilket motsvarade 34 procent av biståndshushållen som varit aktuella någon gång under året. Det var 527 hushåll fler avslutade hushåll än 2016, även andelen avslutade hushåll var högre under 2017 jämfört med 2016. Det största antalet hushåll har avslutats med anledning av att etableringsersättning har beviljats samt avslut på grund av arbete. Antalet med okänd orsak är stor, vilket beror på att det inte finns någon skyldighet att rapportera varför en person inte längre ansöker om bistånd.

Antal avslutade hushåll fördelat på avslutsorsak

Avslutningsorsak	Antal
Beviljats etableringsersättning	962
Börjat arbeta	961
Okänt	851
Flyttat från stadsdelen	529
Engångsansökan	463
Beviljats annan ersättning	306
Börjat studera	211
Beviljats sjukersättning/aktivitetsersättning	183
Beviljats pension/äldreförsörjningsstöd	150
Avliden	119
Beviljats A-kassa	76
Registrering av ny samhörighet	58

Av de hushåll som avslutats under 2017 var nästan hälften, 48 procent, ensamstående män utan barn, följt av ensamstående kvinnor utan barn, 23 procent.

Felaktiga utbetalningar och bidragsbrott

När det finns en misstanke om att en felaktig utbetalning (FUT) av ekonomiskt bistånd har skett lämnas ärendet till FUT-utredaren för vidare utredning. Syftet med denna utredning är att klargöra om det har skett en felaktig utbetalning eller inte. En bedömning görs sedan om det finns grund för beslut om återkrav och polisanmälan. Den vanligaste orsaken till en felaktig utbetalning är oredovisade inkomster.

FUT-arbetet under 2017

Arbetet med att förebygga och återkräva felaktiga utbetalningar har fortsatt i staden under 2017. Arbetet bedrivs på varje stadsdelsnämnd samt på socialnämndens enhet för hemlösa, i texten refereras fortsättningsvis till det sammanfattande begreppet nämnderna. Vid totalt tio tillfällen har nämndernas FUT-utredare samlats för att utbyta information och erfarenheter samt diskutera ärenden och aktuella domar. Under våren 2017 hölls en workshop där alla FUT-utredare och chefer deltog, för att diskutera prioriteringar i FUT-arbetet och arbeta med handlingsplaner. Staden har deltagit i flera externa nätverk med kranskommunerna, nationella nätverk och nätverk kring bidragsbrott med andra myndigheter. I slutet av 2017 deltog även socialnämndens stadsövergripande samordnare och några FUT-utredare i en riskbedömning av ekonomiskt bistånd tillsammans med regeringens delegation för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen.

FUT år 2015–2017

	2015	2016	2017
Inkommande FUT	697	579	542
Inledda utredningar	393	289	215
Ärenden i kö (den 31/12 varje år)	200	143	276
Återkrav	239	205	121
Återkravsbelopp (kr)	5 101 174	5 097 111	3 084 403
Inbesparat belopp (kr)	1 993 705	2 427 856	1 943 209
Återbetalat (kr)	1 597 469	1 587 578	2 258 198
Polisanmälan	33	23	13

Ärenden i kö

Totalt står 276 ärenden i kö till stadens FUT-utredare. Vid 2016 års mätning stod 143 ärenden i kö och vid 2015 års mätning stod 200 ärenden i kö. En förklaring till ökningen kan vara att det år 2016 var ett bortfall från två nämnder som inte redovisade sina kötider samt att flera nämnder under år 2017 har saknat FUT-utredare. Farsta, Rinkeby-Kista och Skarpnäck nämnder har störst andel ärenden i kö och två av dessa tre nämnder har haft vakanta tjänster under året.

Ärenden i kö

Stadsdelsnämnd	Antal	Andel
Enheten för hemlösa	21	8 %
Rinkeby-Kista	44	16 %
Spånga-Tensta	12	4 %
Hässelby-Vällingby	3	1 %
Bromma	16	6 %
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	3	1 %
Södermalm	18	7 %
Enskede-Årsta-Vantör	12	4 %
Skarpnäck	44	16 %
Farsta	75	27 %
Älvsjö	0	0 %
Hägersten-Liljeholmen	3	1 %
Skärholmen	25	9 %
Totalt	276	100 %

Inkommande information

När en misstänkt felaktig utbetalning av ekonomiskt bistånd upptäcks görs en FUT-anmälan som skickas som inkommande information till nämndens FUT-utredare. Under år 2017 registrerades totalt 542 stycken inkommande informationer. Siffran för föregående år var 579 stycken. De senaste fem åren har antalet inkommande ärenden sjunkit för varje år. Det kan finnas flera skäl till detta, exempelvis att det förebyggande arbetet och användandet av sammansatt biståndstjänst ekonomiskt bistånd, SSBTEK, har lett till färre felaktigheter.

Inflöde av inkommande information

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt	Andel
Enheten för hemlösa	2	1	3	1%
Rinkeby-Kista	80	40	120	22%
Spånga-Tensta	46	33	79	15%
Hässelby-Vällingby	20	13	33	6%
Bromma	15	11	26	5%
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	18	18	36	7%
Södermalm	7	31	38	7%
Enskede-Årsta-Vantör	42	31	73	13%
Skarpnäck	7	4	11	2%
Farsta	33	31	64	12%
Älvsjö	0	0	0	0%
Hägersten-Liljeholmen	10	13	23	4%
Skärholmen	21	15	36	6%
Totalt	301	241	542	100%

Störst andel inkommande information återfinns i Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Enskede-Årsta-Vantör, vilket är rimligt då det också är de största nämnderna i staden.

Inledda och avslutade ärenden

Stadsdelsnämnd	Inledd utredning	Inledd utredning kvinna	Inledd utredning man	Ingen åtgärd	Avslutade
Enheten för hemlösa	4	2	2	4	5
Rinkeby-Kista	36	20	16	66	9
Spånga-Tensta	37	22	15	26	34
Hässelby-Vällingby	16	10	6	9	34
Bromma	15	13	2	3	21
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	21	10	11	25	21
Södermalm	7	2	5	9	4
Enskede-Årsta-Vantör	51	26	25	15	41
Skarpnäck	0	0	0	0	41
Farsta	8	4	4	26	19
Älvsjö	0	0	0	0	0
Hägersten-Liljeholmen	11	3	8	9	27
Skärholmen	9	5	4	6	15

Under 2017 inleddes 215 utredningar medan det i 198 ärenden bedömdes att det inte fanns skäl till att inleda utredning. Antalet inledda utredningar påverkas av antalen inkomna anmälningar om felaktigheter. Att en utredning inte inleds kan bero på flera omständigheter. Redan under förhandsbedömningen kan FUT-utredaren se att det saknas grund för att återkräva eller polisanmäla.

På nämnderna förefaller det finnas olika rutiner kring hur ärenden hanteras där det från början syns att det rör sig om interna fel och att ärendena inte kan leda till beslut om återkrav. Flera av nämnderna väljer att inleda utredning och sedan avsluta som avslutsorsak ”Avslutas utan åtgärd – interna fel” medan andra beslutar i en förhandsbedömning att inte inleda utredning. Diskussioner pågår i FUT-arbetsgruppen för hur arbetet kan bli mer likställt över staden.

I januari 2018 pågick 94 utredningar och 490 ärenden var under uppföljning. Ärenden som är under uppföljning omfattar både beslut om återkrav och polisanmälningar.

Återkrav

Under året har totalt 121 beslut om återkrav fattats, motsvarande ett totalt belopp på 3 084 403 kronor. Motsvarande siffror för 2016 var 5 097 111 kronor i återkravsbelopp och 205 stycken återkrav, se tabell nedan. En möjlig anledning till skillnaden kan vara att flera nämnder har varit utan FUT-utredare större del av 2017 och FUT-arbetet har därmed inte kunnat bedrivas lika aktivt som föregående år.

Återkrav

Stadsdelsnämnd	Antal återkrav kvinnor	Belopp kvinnor	Antal återkrav män	Belopp män	Antal återkrav totalt	Belopp totalt
Enheten för hemlösa	1	7 059	–	–	1	7 059
Rinkeby-Kista	10	105 687	5	76 831	15	182 518
Spånga-Tensta	9	153 045	3	79 262	12	232 307
Hässelby-Vällingby	11	135 556	4	124 379	15	259 935
Bromma	5	44 936	1	795	6	45 731
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	7	157 315	19	1 204 067	26	1 361 382
Södermalm	2	6 750	11	84 396	13	91 146
Enskede-Årsta-Vantör	8	207 949	10	384 170	18	592 119
Skarpnäck	–	–	–	–	–	–
Farsta	5	94 548	2	81 395	7	175 943
Älvsjö	–	–	–	–	–	–
Hägersten-Liljeholmen	1	46 661	4	19 059	5	65 720
Skärholmen	1	34 971	2	35 572	3	70 543
Totalt	60	994 477	61	2 089 926	121	3 084 403

Värt att notera är att män återkrävs på en större summa än kvinnor trots att antalet återkrav för män och kvinnor i princip är lika många. Det kan vara värt att undersöka vidare vad detta kan bero på.

Polisanmälningar

Under 2017 gjordes totalt 13 polisanmälningar. Det är färre än 2016 då 23 ärenden polisanmälades av nämndernas FUT-utredare.

Polisanmälningar

Stadsdelsnämnd	Antal polis-anmälningar kvinnor	Antal polis-anmälningar män	Totalt antal polisanmälningar
Enheten för hemlösa	0	0	0
Rinkeby-Kista	1	1	2
Spånga-Tensta	0	0	0
Hässelby-Vällingby	1	1	2
Bromma	1	0	1
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	0	0	0
Södermalm	0	1	1
Enskede-Årsta-Vantör	2	2	4
Skarpnäck	0	0	0
Farsta	1	0	1
Älvsjö	0	0	0
Hägersten-Liljeholmen	1	1	2
Skärholmen	0	0	0
Totalt	7	6	13

Kunskaperna om bedömning av uppsåt har ökat hos FUT-utredarna genom samverkan med polis och åklagare samt genom närvaro vid rättegångar och temadagar. Arbetet har lett till att polisanmälningar idag enbart görs i de ärenden där det tydligt kan påvisas att sökanden agerat med uppsåt och kan vara en anledning till att det görs färre polisanmälningar för varje år från 2012.

Återbetalat och inbesparat belopp

Under året har totalt 121 beslut om återkrav fattats, som motsvarande ett totalt belopp om återkrav om 3 084 403 kronor. Under samma period återbetalades totalt 1 262 644 kronor. Det återbetalade beloppet gäller beslutade återkrav som har fattats under flera år tillbaka, eftersom återbetalningar kan vara pågående flera år.

Även om större delen av de återkrav som beslutats inte kan återbetalas, finns det andra ekonomiska vinningar med att ha ett aktivt arbete mot felaktiga utbetalningar. När en utredning inleds kan det framkomma att personen i fråga inte är i behov av ekonomiskt bistånd och därför slutar personen ansöka om ekonomiskt bistånd. En utredning kan även medföra att inkomster upptäcks och att personen fortsatt har rätt till bistånd men till ett lägre belopp. För att få en uppskattning av hur stort belopp detta avser gör nämnderna en beräkning av inbesparat belopp utifrån en gemensam modell. Besparat belopp för 2016 uppgick till 2 427 856 kronor vilket är drygt 430 000 kronor mer än 2015 (1 993 705 kronor). Det besparade beloppet för 2017 är lägre än tidigare år och uppgick till 1 943 209 kronor.

Domar

Under 2017 har staden fått 24 domar om ersättningstalan avgjorda, varav 20 domar har bifallits av förvaltningsrätten till en total summa om 495 343 kronor. När det gäller bidragsbrott har staden fått fyra domar men skadestånd tilldömdes endast i ett av fallen med 40 362 kronor. Staden fick in 18 domar 2016 som avsåg ersättningstalan varav 16 bifölls av förvaltningsrätten, till en summa total summa om 640 413 kronor. Sex bidragsbrottsdomar inkom och det totala tilldömda skadestånden var 321 708 kronor.

Avslutade ärenden

Under 2017 avslutades sammanlagt 271 ärenden.

Antal avslutade ärenden 2017

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Avslutade ärenden
Enheten för hemlösa	1	4	5
Rinkeby-Kista	8	1	9
Spånga-Tensta	20	14	34
Hässelby-Vällingby	20	14	34
Bromma	19	2	21
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	10	11	21
Södermalm	2	2	4
Enskede-Årsta-Vantör	22	19	41
Skarpnäck	23	18	41
Farsta	13	6	19
Älvsjö	0	0	0
Hägersten-Liljeholmen	15	12	27
Skärholmen	9	6	15
Totalt	162	108	271

Enskede-Årsta-Vantör, Skarpnäck, Spånga-Tensta och Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnder har avslutat flest ärenden under året. De nämnderna ligger på ett högt ärendantal och har FUT-utredare som arbetar heltid, vilket kan bidra till att de kan bedriva ett aktivt FUT-arbete.

Avslutsorsaker

Avslutsorsak	Antal kvinnor	Antal män	Antal
Avliden	1	2	3
Avslutas utan åtgärd	8	3	11
Brott kan ej styrkas	4	0	4
Brott preskriberat	1	2	3
Eftergift 3-årsgräns	68	61	129
Eftergift annan orsak	7	7	14
Ingen åtgärd	18	9	27
Inget återkrav	8	2	10
Återbetalning ersättningstalan	2	2	4
Återbetalning skadestånd	1	1	2
Återbetalning återkrav	44	20	64

Den mest förekommande avslutsorsaken under året var att återkravet eftergavs vid 3-årsgränsen, vilket innebär att tre år har passerat sedan biståndet betalades ut och då faller möjligheten att driva ärendet i domstol.

Vad gäller könsfördelning i FUT-statistiken är det värt att notera att fler kvinnor än män förekommer som inkommande information och det inleds fler FUT-utredningar avseende kvinnor än män. Således avslutas också fler kvinnor än män. Den näst vanligaste avslutsorsaken är att FUT-utredaren anser att det inte finns grund för vare sig återkrav eller polisanmälan. Vad gäller denna avslutsorsak är kvinnor överrepresenterade. Vid en FUT-utredning som gäller gifta eller sammanboende par är kvinnan aktledare, det vill säga ärendet registreras på kvinnan, och det kan vara en del av förklaringen till varför fler kvinnor än män aktualiseras och avslutas inom FUT.

Sammanfattande analys

Många nämnder har under hela eller större delar av året saknat FUT-utredare. Detta visar sig på olika sätt i statistiken som har redovisats ovan. Under slutet av året hade dock i stort sett alla nämnder tillsatt sina vakanta tjänster.

Att många nämnder stått utan FUT-utredare bidrar till att utredningarna och besluten är färre det här året. En annan anledning till att antalet ärenden som utreds för felaktiga utbetalningar fortsätter att minska kan vara SSBTEK som infördes i verksamhetssystemet 2015. Tjänsten ger handläggare möjlighet att hämta information om inkomster från a-kassor, Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket i verksamhetssystemet. En utvärdering av SSBTEK gjordes i december 2016 och visade att många handläggare upplever att tjänsten helt eller delvis minskar risken för felaktiga utbetalningar.

Ett annat möjligt skäl till att antalet FUT-ärenden minskar är att antalet biståndsmottagare i staden stadigt minskar. Att stadsdelarna avsätter mindre resurser för FUT-arbetet kan även detta ha betydelse för utfallet som redovisats.

Budget- och skuldrådgivning

Budget- och skuldrådgivning är en obligatorisk verksamhet för staden och regleras i 5 kap. 12 § SoL. Stadens roll är att erbjuda budget- och skuldrådgivning till skuldsatta personer. Skyldigheten gäller även under ett skuldsaneringsförfarande och till dess att en beviljad skuldsanering eller F-skuldsanering (skuldsanering för företagare) är helt avslutad. Verksamheten utgör inte myndighetsutövning.

Budget- och skuldrådgivningens främsta uppgift är att genom olika former av ekonomisk rådgivning bidra till att förebygga skuldproblem och hjälpa skuldsatta personer att finna en lösning på sin situation. Stödet som ges ska ha till syfte att hjälpa rådsökande att kunna klara sin ekonomiska situation på egen hand. Rådgivningen utgår från den sökandes individuella behov och förutsättningar och sker på frivillig grund. Som rådgivare är det viktigt att vara lyhörd för den rådsökandes behov och bidra till att denne upprättar andra nödvändiga kontakter inom eller utanför den egna verksamheten.

Konsumentverket har rekommendationer för budget- och skuldrådgivning i kommunerna. Rekommendationerna är sex stycken till antalet och har tagits fram som en del av regeringens strategi mot överskuldssättning. De fokuserar på att tydliggöra vad budget- och skuldrådgivningen ska hjälpa skuldsatta med och är en utgångspunkt för stadens arbete. För att kunna förebygga skuldproblem och hjälpa skuldsatta personer att finna en lösning på sin situation ger Konsumentverket rekommendationen att budget- och skuldrådgivning bör innefatta budgetrådgivning, skuldrådgivning, stöd inför och under skuldsanering, samverkan samt utåtriktade insatser.

Målgruppsbeskrivning

Budget- och skuldrådgivare registrerar ärenden i journalföringssystemet Boss. Den 31 december 2017 var 1 691 ärenden registrerade som pågående i Boss. Under 2017 var det genomsnittliga antalet pågående ärenden per månad 1 573 stycken. Det är en ökning av det genomsnittliga antalet ärenden med 43 ärenden per månad. En rådsökande kan ha ett eller flera ärenden pågående samtidigt. Antalet unika rådsökanden motsvarade 1 227 personer. Även här syns en ökning av antalet ärenden för 2017, under 2016 var motsvarande siffra 951 personer (ökning 29 procent). Av de rådsökande var 45 procent kvinnor och 55 procent män och största delen av de rådsökande var i åldern 45–54 år. Den näst största gruppen var i åldern 55–64 år. 86 procent av de rådsökande var ensamstående. 18 procent levde i hushåll där det fanns barn boende på heltid, deltid eller växelvis boende, vilket motsvarade 338 barn. Övervägande del av barnen är heltidsboende i hushållen.

En utvärdering av SSBTEK som gjordes i december 2016 visade att många handläggare upplever att tjänsten helt eller delvis minskar risken för felaktiga utbetalningar.

18 %

av de rådsökande levde i hushåll där det fanns barn.

Nämnderna har öppna mottagningar där tidsbokning av besök inte krävs. Manuell statistik förs över antal besök i den öppna mottagningen, vilket 2017 uppgick till 2 825 besök i 13 av stadens 14 stadsdelsnämnder. Av dessa var 430 barnfamiljer. Eftersom det finns ett bortfall på en stadsdelsnämnd är det inte möjligt att jämföra föregående års statistik för antal besök i den öppna mottagningen. Däremot syns en ökning av antal barnfamiljer som varit i kontakt med den öppna mottagningen, ökningen uppgår till 167 fler barnfamiljer, detta trots att en stadsdelsnämnd inte är medräknad.

Insatser och biståndets omfattning

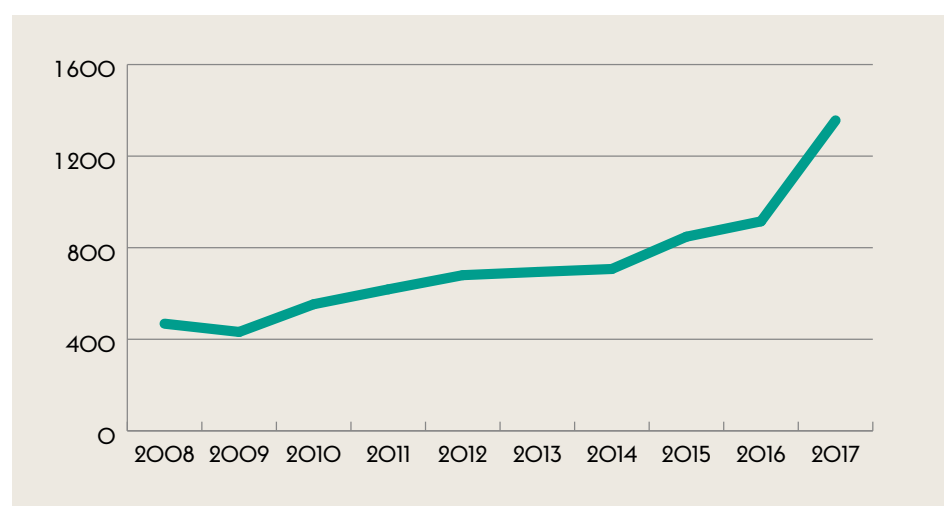
Det vanligaste sättet för kommuninvånare att komma i kontakt med rådgivningen är genom annan aktualitet inom socialtjänsten eller på eget initiativ och främsta anledningen till kontakt är att de rådsökande har skulder hos Kronofogdemyndigheten. Skuldsättningens omfattning varierar men vanligast är att rådsökandes skulder är 100–299 tkr, detta gäller både män och kvinnor.

För rådsökande i Stockholms stad är de vanligast förekommande skuldtyperna konsumtionsskulder, kommunikation (tele/internet), sjukvård och fordonsrelaterade skulder. Män står för övervägande del av skuldtypen skadestånd som uppstått genom brott och fordonsrelaterade skulder.

Kronofogden redovisar varje år antal skuldsatta i Stockholms stad och vilken total skuldsättning som dessa står för. År 2017 hade 30 264 personer i staden en skuld registrerad hos Kronofogden och stod för en total skuld om knappt 8 miljarder kronor. I jämförelse med 2016 är det 2017 en minskning av antal skuldsatta med 179 personer medan den totala skuldens omfattning har ökat med 700 miljoner kronor. Medelskulden per person uppgick till 258 636 kronor, vilken är en ökning med 31 692 kronor från 2016. Således har personer som har registrerade skulder hos Kronofogden minskat men de har högre en högre skuldsättning.

Nedan redovisas antalet ansökningar om skuldsanering hos Kronofogdemyndigheten. Från 2016 till 2017 har antalet ansökningar ökat med 48 procent (motsvarar 441 ansökningar). En trolig förklaring till ökningen är att lagstiftningen för skuldsanering förändrades i november 2016. Förändringen innebar en förenkling i ansökningsförfarandet samt att en lagstiftning tillkom och möjliggjorde skuldsanering för företagare.

Antal ansökningar om skuldsanering hos Kronofogdemyndigheten 2008–2016 från invånare i Stockholms stad

2017 hade 30 264 personer i staden en skuld registrerad hos Kronofogden.

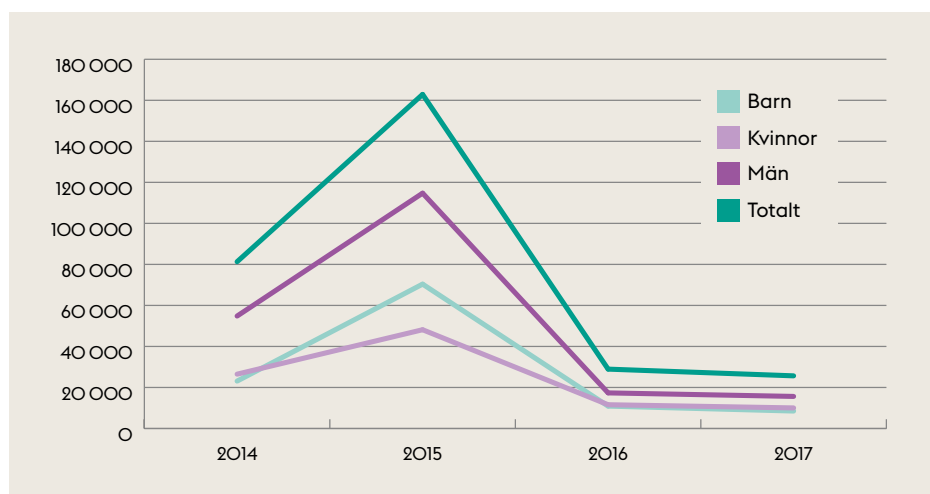
5

Nyanlända i Stockholms stad

Sveriges mottagande av asylsökande

Under åren 2014 och 2015 kom många asylsökande till Sverige, särskilt många kom 2015. Migrationsverket tog under de här åren emot drygt 240 000 asylansökningar. Sedan dess har migrationslagstiftningen ändrats och bidragit till att asylmottagandet inte är lika omfattande. Under 2017 sökte 25 666 personer asyl i Sverige.

Antal asylsökande 2014–2017

Källa: www.migrationsverket.se

Trots att asylmottagandet nu minskat väsentligt ledde ökningen under 2014–2015 till att fler nyanlända som fått uppehållstillstånd togs emot i Stockholms stad under 2016 och 2017. Förutom det stora antalet asylsökande 2014–2015 är förlängda handläggningstider hos Migrationsverket och förändringar i lagstiftning orsaker till att kommunmottagandet ökade först 2016.

Överföring från Migrationsverket till kommun

När asylsökande har beviljats uppehållstillstånd finns det två tillvägagångssätt för att bli bosatt i en kommun. Många nyanlända som får uppehållstillstånd ordnar sitt boende på egen hand och folkbokför sig i en kommun. Det kallas att de har eget boende och förkortas EBO.

De som inte ordnar boende på egen hand bor kvar i Migrationsverkets anläggningsboenden i väntan på att anvisas ett boende i en kommun, det kallas ABO. Risker med att bo kvar på asylboenden är att individers etablering på arbetsmarknaden och i samhället fördröjs. För att motverka långdragna anvisningar infördes bosättningslagen (2016:38) 1 mars 2016. Lagen avser att ge en mer rättvis fördelning av nyanlända i landets kommuner och samtidigt förbättra möjligheten att komma in i samhället och på arbetsmarknaden. Lagen omfattar nyanlända som beviljats uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande som inte ordnat boende på egen hand (ABO) och kvotflyktingar.¹

¹ Se avsnitt om kvotflyktingar nedan, *Stadens mottagande av kvotflyktingar*.

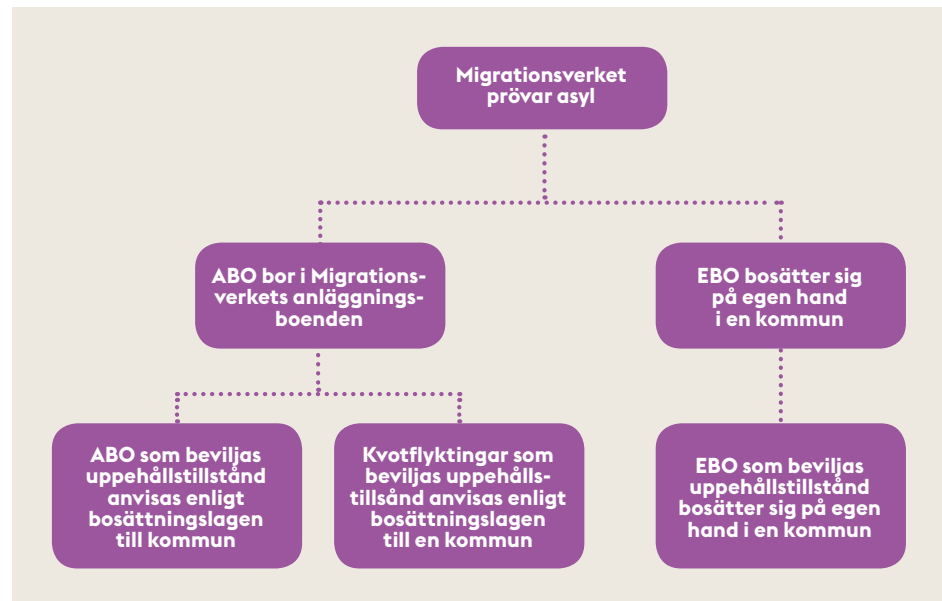
25 666

personer sökte asyl
i Sverige 2017.

Följande figur illustrerar asylprocessen för ABO respektive EBO.

Asylprocessen för ABO och EBO

Stadens mottagande av nyanlända

Kommunernas mottagande av nyanlända som får uppehållstillstånd finansieras genom statsbidrag. Det innebär att staten ersätter kommunen för vissa kostnader kopplat till mottagandet, dels genom schablonbelopp som utgår från folkbokföringen och betalas ut automatiskt och dels genom att ersätta vissa kostnader som kommuner särskilt ansöker om. Återsökning och utbetalningar av statsbidrag organiseras av arbetsmarknadsförvaltningen.² Statistiken för mottagandet av nyanlända varierar mellan källor, vilket sannolikt beror på att myndigheter använder olika mätmetoder. I avsnittet om nyanlända har socialförvaltningen valt att utgå från arbetsmarknadsförvaltningens statistik om inget annat framgår.

6 071

Under 2017 ersattes Stockholms stad för 6 071 nyanlända personer och ensamkommande barn.

Arbetsmarknadsförvaltningens statistik visar att staden 2017 ersattes för sammanlagt 6 071 nyanlända personer och ensamkommande barn som fått uppehållstillstånd. En närmare redogörelse för stadens mottagande av ensamkommande barn finns i kapitel fyra *Barn och ungdom*.

Regeringen beslutar om antal och fördelning av personer som ska anvisas enligt bostättningslagen under ett år. Länsstyrelserna har sedan i uppdrag att fördela anvisningstalet bland länets kommuner. I fördelningen tas hänsyn till faktorer som arbetsmarknad, befolkningsstorlek, självbosättning (EBO), antal ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen.

I Stockholms stads budget för 2018 framhålls vikten av att staden skapar förutsättningar för att nyanlända snabbt har möjlighet att etablera sig genom utbildning, arbete och på bostadsmarknaden.

Mottagande av personer som anvisats boende i Stockholms stad (ABO)

Socialnämnden ansvarar för att ta emot kvotflyktingar och nyanlända personer som fått uppehållstillstånd och anvisats av Migrationsverket till Stockholm för bosättning.

I budget 2016 fick socialnämnden i uppdrag att utveckla en mottagningsenhet, Intro Stockholm. Intro Stockholm började ta emot nyanlända ABO för bosättning i samband med att bostättningslagen infördes den 1 mars 2016. Intro Stockholm tar emot och intro-

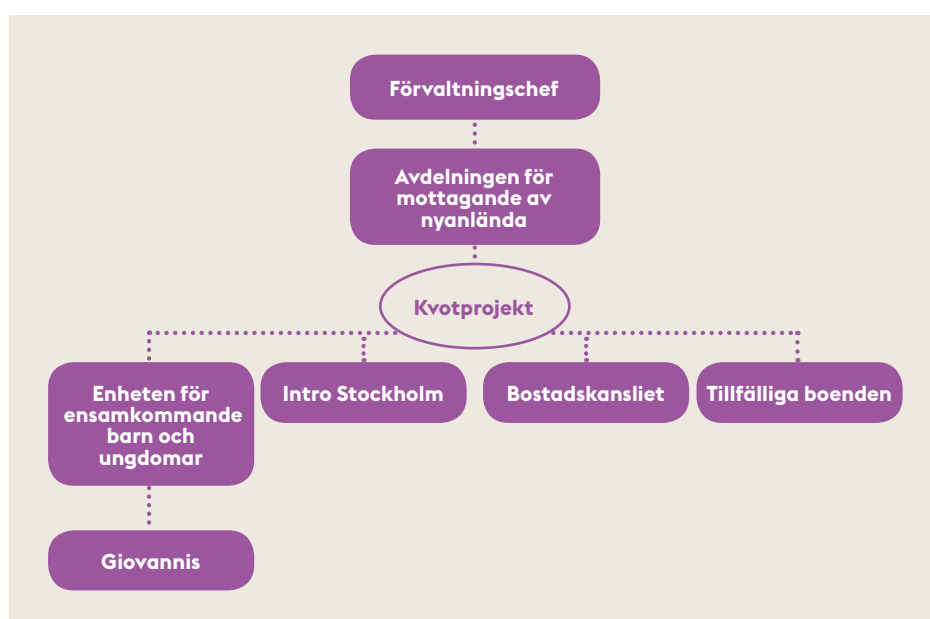
² <http://intranat.stockholm.se/Sidor/2013/5/Statsbidrag-flyktingar/>

ducerar nyanlända personer som anvisats boende i Stockholm. Anvisade personer har främst erbjudits genomgångsboende inom SHIS Bostäder. Enheten handlägger ärenden där det finns behov av initialt ekonomiskt bistånd i avvaktan att personer erhåller etableringsersättning från Arbetsförmedlingen. Intro Stockholm handlägger även ärenden där personer erhåller etableringsersättning men som har behov av kompletterande ekonomiskt bistånd i och med hög boendekostnad. Vid behov av andra insatser från socialtjänsten samarbetar enheten med stadsdelsnämnderna.

För att kunna erbjuda anvisade personer ett boende enligt bostättningslagen, beslutade kommunfullmäktige i slutet av 2016 att socialnämnden skulle ta fram kompletterande boendelösningar för anvisade nyanlända.

För att samla arbetet med nyanlända inrättades projektorganisationen *Avdelningen för mottagande av nyanlända* i april 2017. Avdelningen inkluderar enheterna Intro Stockholm, Bostadskansliet, Tillfälliga boenden och Enheten för ensamkommande barn och ungdomar.

Projektorganisationen Avdelningen för mottagande av nyanlända

Enheterna Bostadskansliet och Tillfälliga boenden administrerar boenden och lägenheter till nyanlända. Bostadskansliet förmedlar lägenheter och rum från privatpersoner och korttidskontrakt via kommunala och privata bostadsbolag medan Tillfälliga boenden ansvarar för kollektiva boendelösningar. Enheten för ensamkommande barn och ungdomar tillhandahåller boende, omsorg och stöd både under asylprocessen och för barn och unga som fått uppehållstillstånd. Verksamhetens mål är att förbereda ungdomar på att få beslut i asylprocessen och för ett självständigt liv med egen försörjning.

Anvisningstalet för Stockholm 2017 var 2 858 men under året har 3 514 personer som anvisats till Stockholm erbjudits och flyttat in i ett av stadens boenden för nyanlända. Skälet till detta är att flera personer som anvisades redan under 2016 till kommuner inte kunde erbjudas boende förrän 2017. Sedan bostättningslagens införande har samtliga anvisade personer blivit erbjudna ett boende i staden.

Av de personer som bosattes 2017 är 23 procent kvinnor, 42 procent män, 28 procent är skolbarn och 7 procent är förskolebarn. De anvisade fördelar sig på 1 769 hushåll och varierar från ensamhushåll till att som mest omfatta nio personer.

”

Intro Stockholm tar emot och introducerar nyanlända personer som anvisats boende i Stockholm.

2 858

Anvisningstalet för Stockholm 2017 var 2 858 personer.

Sedan bosättningslagens införande har samtliga anvisade personer blivit erbjudna ett boende i staden.

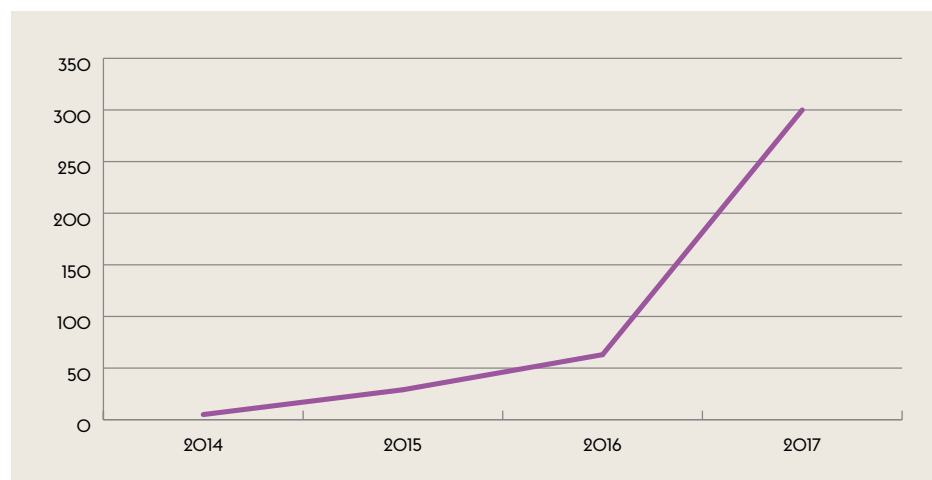
Nyanlända som blivit anvisade ett boende erbjuds genomgångsboende inom SHIS Bostäder eller i något av socialförvaltningens kompletterande boenden. Lägenheter erbjuds i första hand till barnfamiljer. Ungefär 80 procent av familjerna bor inom SHIS bostäder och 20 procent i någon av Bostadskansliets lägenheter. De flesta ensamhushåll har flyttat in i något av de tillfälliga boenden eller upphandlade vandrarhem som socialnämnden tillhandahåller. Ungefär en fjärdedel av de personer som flyttat in i ett tillfälligt boende ordnat av enheten *Tillfälliga boenden* har under året flyttat vidare till ett boende de ordnat på egen hand.

Mottagande av kvotflyktingar

Den svenska flyktingkvoten är avsedd för flyktingar och personer bosatta i flyktingläger där UNHCR³ (FNs flyktingkommissariat) uteslutit att det finns möjlighet återvända till hemlandet eller att bosätta sig i flyktlandet. Dessa ärenden presenteras av UNHCR för något av de cirka 27 länder i världen – varav Sverige är ett – som tar emot kvotflyktingar. Kvotflyktingar som beviljas uppehållstillstånd reser direkt från flyktinglägret till det mottagande landet. Från 2017 ökade mottagandet av kvotflyktingar i Sverige, vilket också återspeglats i stadens mottagande under året.

Kvotflyktingarna ingår i anvisningstalet för Stockholm och Intro Stockholm ansvarar för att ta emot de anvisade. Det innebär att ta emot dem vid ankomsten på Arlanda, bereda boende och introducera dem till samhället i Sverige. Under 2017 har 300 kvotflyktingar fördelat på 72 hushåll tagits emot och erbjudits bostad.⁴ Följande figur illustrerar mottagandet 2014–2017.

Antal mottagna kvotflyktingar i Stockholm 2014–2017

Det ökade mottagandet av kvotflyktingar medför utmaningar som ställer krav på utveckling i samband med överlämningar av ärenden från Intro Stockholm till stadsdelsnämnderna och ett ökat behov av samverkan med externa parter som Migrationsverket, Stockholms Läns Landsting och Skatteverket.

Förutom att kvotflyktingar kan ha ett omfattande behov av samhällsintroduktion och socialt stöd är Intro Stockholms erfarenhet att många ärenden även behöver utredas vad gäller särskilda eller medicinska behov.

För att stärka mottagandet av och stödet till kvotflyktingar har socialförvaltningen tillsammans med arbetsmarknadsförvaltningen och Stockholms Läns Landsting sökt och beviljats § 37-medel från Länsstyrelsen. De beviljade medlen ska bidra till verksamhetsutveckling av såväl tydliggörande av strukturer, rutiner och samverkan internt och externt. Utvecklingsarbetet kommer genomföras som ett projekt inom avdelningen för mottagande av nyanlända.

³ The office of the United Nations High Commissioner for Refugees.

⁴ Socialförvaltningens statistik.

Egenbosatta i Stockholms stad

Förutom 2017 års anvisade personer bosatte sig 2 557 personer på egen hand i olika delar av staden (EBO). I socialtjänstrapporten inkluderar statistiken för egenbosatta även anhöriga som får uppehållstillstånd samt nyanlända personer som flyttat till Stockholm från en annan kommun men som ännu inte är folkbokförda här, så kallade sekundärer. Följande tabell beskriver var i staden nyanlända ABO och EBO bosatt sig under 2017.⁵

Antal anvisade personer som bosatt sig i Stockholm

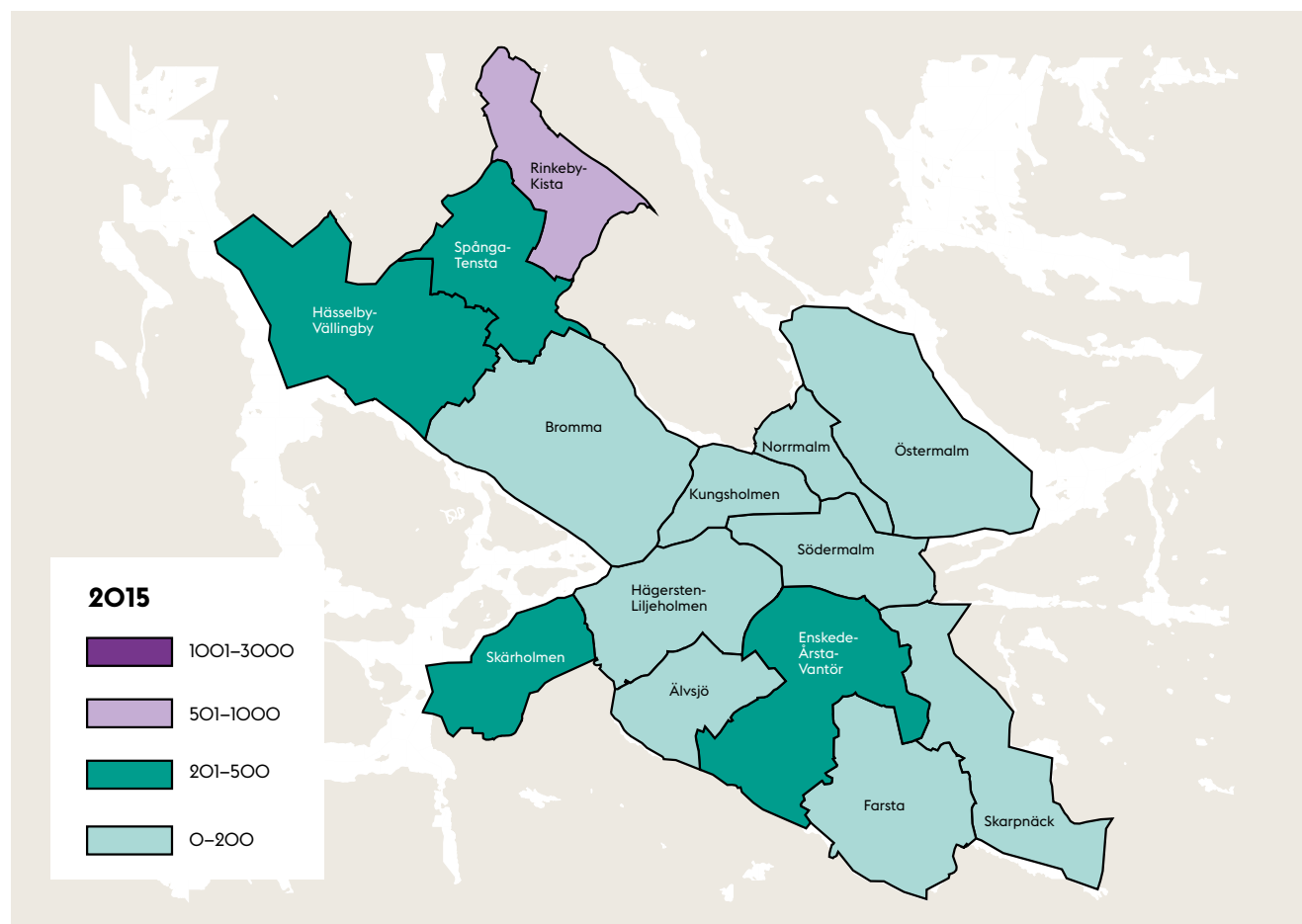
Stadsdelsnämnd	ABO	EBO	Totalt
Rinkeby-Kista	243	511	754
Spånga-Tensta	387	287	674
Hässelby-Vällingby	437	327	764
Bromma	244	135	379
Kungsholmen	54	38	92
Norrmalm	328	56	384
Östermalm	10	31	41
Södermalm	341	116	457
Enskede-Årsta-Vantör	117	233	350
Skarpnäck	66	94	160
Farsta	615	181	796
Älvsjö	184	67	251
Hägersten-Liljeholmen	314	169	483
Skärholmen	137	275	412
Adress okänd	37	37	74
Totalt	3 514	2 557	6 071

Följande kartor åskådliggör i vilka stadsdelsnämnder nyanlända bosatt sig mellan 2015 och 2017 och hur nyanländas bosättning förändrats i samband med bosättningslagens införande. Fortfarande bosätter sig nyanlända främst i stadsdelar som Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Hässelby-Vällingby, där en stor del utlandsfödda sedan tidigare har bosatt sig. I samband med bosättningslagen har nyanlända också flyttat in i stadsdelar där utlandsfödda tidigare utgjorde en mindre del av befolkningen.⁶

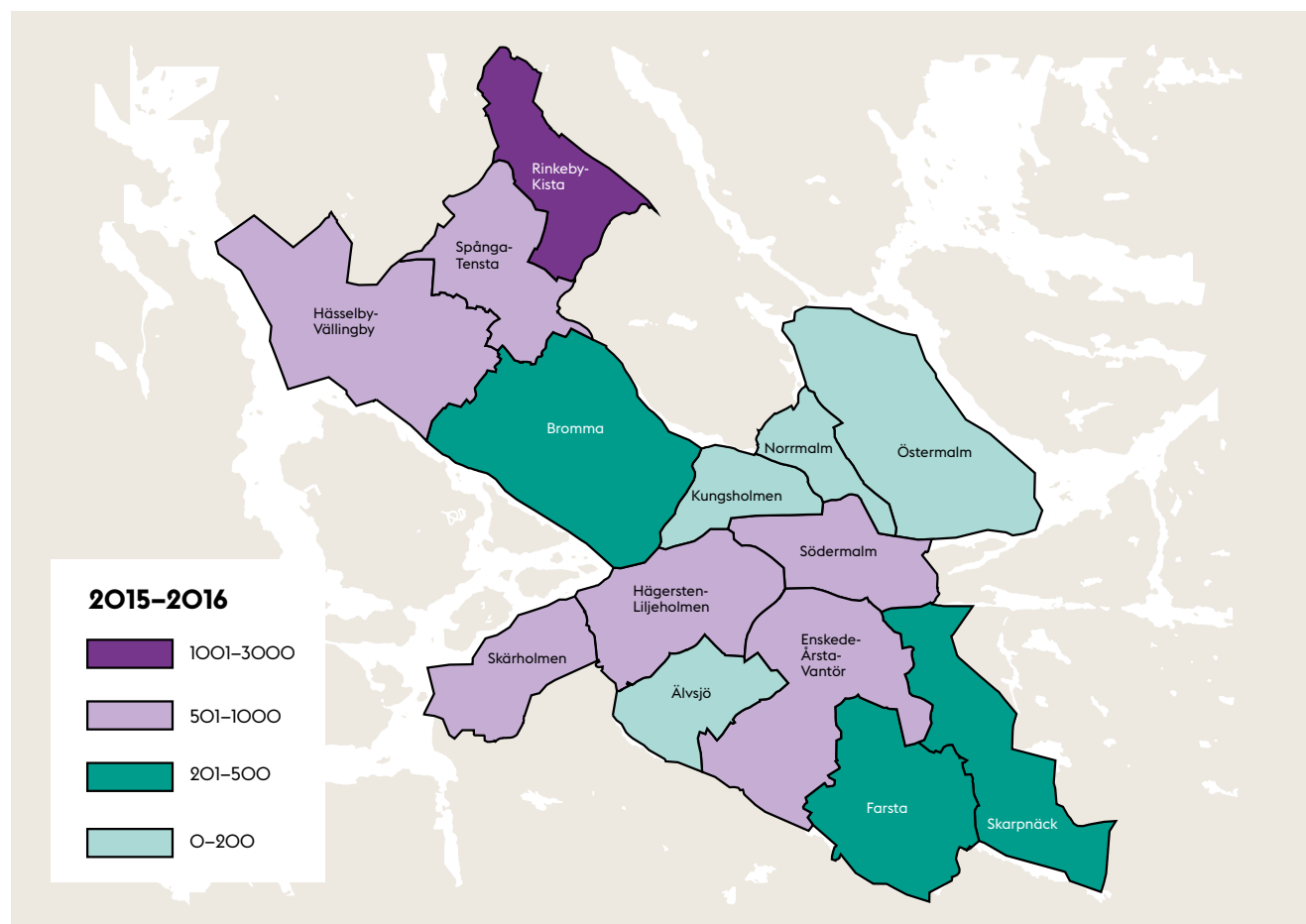
⁵ Arbetsmarknadsförvaltningens statistik över utbetalda statsbidrag för antalet nyanlända som tagits emot 2017.

⁶ Kartorna beskriver i vilka stadsdelsnämnder nyanlända flyttat in under 2015–2017. Kartorna visar inte i vilken utsträckning nyanlända flyttat från staden eller mellan stadsdelsnämnder under samma period.

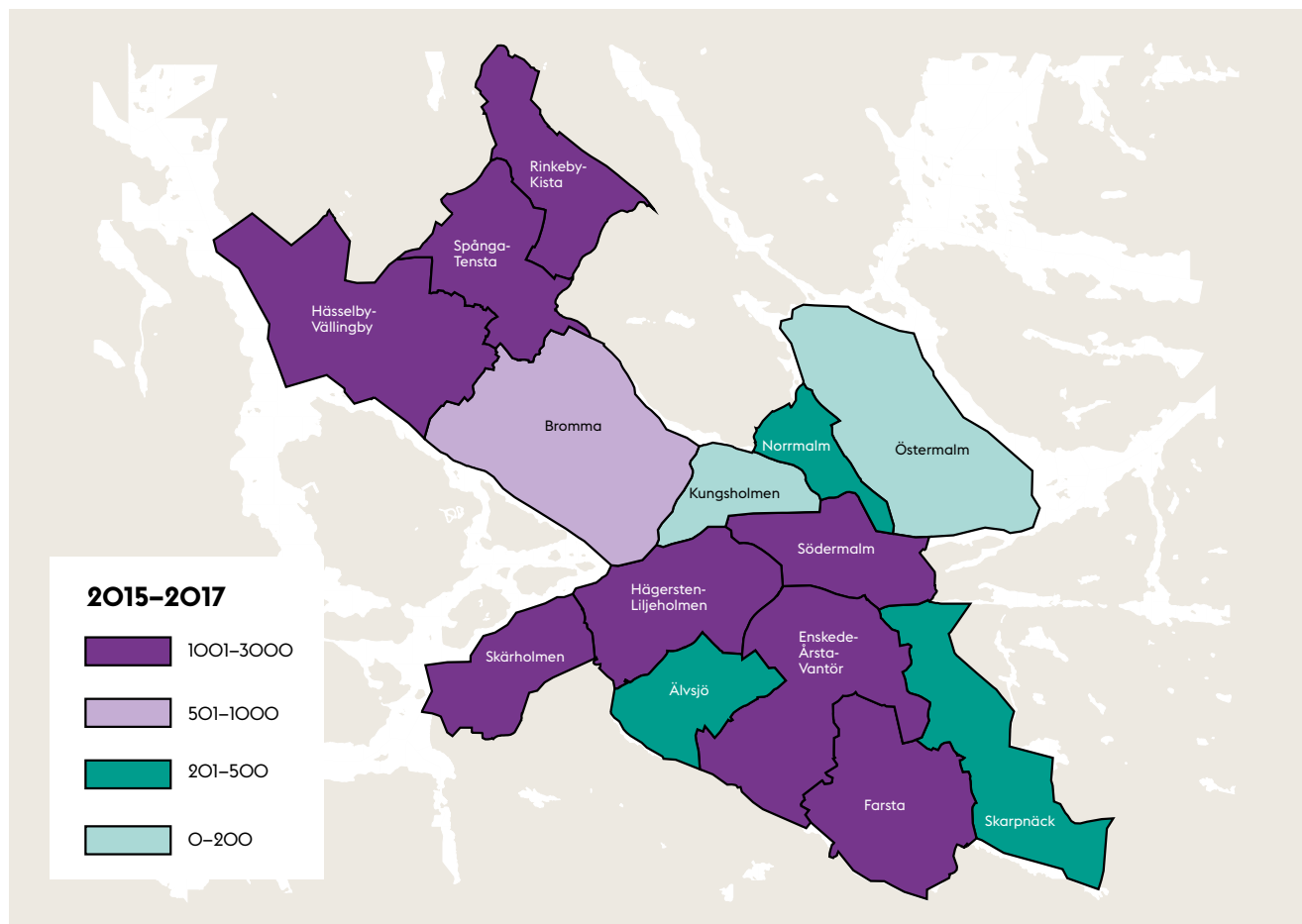
Inflyttade nyanlända i Stockholm 2015

Inflyttade nyanlända i Stockholm 2015–2016

Inflyttade nyanlända i Stockholm 2015–2017

Nyanlända som bor i Stockholm har rätt till stöd och service i stadsdelsnämnden där de är folkbokförda. Förutom ärenden som rör anvisade personer med etableringsersättning i behov av ekonomiskt bistånd till följd av hög hyra, är det socialtjänsten i berörd stadsdel som utreder nyanländas behov av ekonomiskt bistånd eller annat stöd. Arbetet för att utveckla stadens samhällsvägledning och information till nyanlända har resulterat i en definition och modell för hur socialt stöd ska erbjudas till nyanlända vid det initiala mottagandet samt hur det ska ske under etableringsperioden. Med stöd från arbetsmarknadsnämnden och socialnämnden ansvarar stadsdelsnämnderna för att nyanlända erbjuds socialt stöd. För att stärka kunskapen om flyktningmottagande bland stadens medarbetare har socialnämnden och arbetsmarknadsnämnden ordnat temadagar om nyanlända och kvotflyktingar. Tillfällena har även syftat till att introducera stadsdelsnämnderna i uppdraget att erbjuda nyanlända socialt stöd.

”

För att stärka kunskapen om flyktningmottagande bland stadens medarbetare har socialnämnden och arbetsmarknadsnämnden anordnat temadagar om nyanlända och kvotflyktingar.

Barn och unga

Stadsdelsnämndernas och socialnämndens verksamheter för barn och unga ska omfatta såväl uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete som avhjälpande insatser för att förhindra att barn och unga far illa. Kommunens socialtjänst ska arbeta aktivt för att förebygga och motverka missbruk bland barn och unga av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel och tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem. I nära samarbete med barn, unga och deras föräldrar ska socialtjänsten säkerställa att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet. För de barn och unga som har varit placerade ska socialtjänsten vid behov tillhandahålla behövligt stöd och hjälp.

I sin omsorg om barn och unga ska socialtjänsten även tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts. Ansvar för detta omfattar bland annat skydd, vård, stöd och psykosocial behandling av utsatta barn och unga i enlighet med lagstiftningen i socialtjänstlagen (SoL), Föräldrabalken (FB), lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Samverkan

Socialnämndens yttersta ansvar för stöd och skydd till barn och unga som far illa samt att förhindra att barn och unga utvecklas ogynnsamt, framtar inte andra myndigheter som förskolan, skolan och hälso- och sjukvården, deras ansvar att inom ramen för sina uppdrag uppmärksamma barn och unga som far illa och se till att deras behov tillgodoses.

Barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa är ett gemensamt samhällsuppdrag som kräver nära samverkan mellan myndigheter och organisationer och ofta tvärprofessionella insatser. Socialtjänsten ska aktivt verka för att en samverkan verkligen kommer till stånd, ansvaret finns reglerat i SoL, Skollagen (SkolL), Hälso- och sjukvårdslagen (HSL), Lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS).

Målgruppsbeskrivning

Socialnämnden (i Stockholm de 14 stadsdelsnämnderna och socialnämnden) är den myndighet som i lag ålagts ett särskilt ansvar för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden samt för skydd och stöd till barn och unga i utsatta livssituationer.

Målgruppen som avses i kapitlet är barn och unga i åldern 0–18 år och i vissa fall upp till 21 år. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling. Socialtjänsten utreder barnet eller den unges behov, vårdnadshavarnas föräldraförmåga och ger skydd och stödinsatser när det finns behov av det. Utredningarna genomförs med stöd av SoL och insatserna ges med stöd av SoL eller LVU.

Insatser, biståndets omfattning och utformning

Anmälningar och inledda utredningar

En förutsättning för att socialtjänsten ska kunna ingripa till barns stöd och skydd och utreda deras behov är att socialtjänsten får vetskap om förhållanden som kan innebära en risk för ogynnsam utveckling. Kännedom om missförhållanden erhålls främst genom anmälningar som kommer från andra myndigheter och organisationer och från enskilda. Det kan också komma uppgifter från tjänstemän vid andra enheter inom socialnämnden. Ansökningar från barn och deras familjer ska alltid föranleda utredning och är inte medräknade nedan.

Antal inkomna anmälningar och inledda utredningar 2012–2017

År	Befolkning 0–20 år	Antal inkomna anmälningar	Antal inledda utredningar*	Flickor	Pojkar
2012	191 465	14 115	6 454	2 742	3 712
2013	195 084	15 224	7 889	3 343	4 546
2014	198 671	17 701	9 593	4 262	5 331
2015	201 631	21 926	13 012	5 038	7 974
2016	204 704	22 219	12 143	5 286	6 857
2017	214 672	26 453	13 866	5 957	7 909

* Inklusive kopplade utredningar (det vill säga när en anmälan inkommer då en utredning redan är inledd, anmälan kopplas då till den befintliga utredningen).

Under år 2017 inkom totalt 26 453 anmälningar enligt 14 kap. 1 § SoL till stadsdelsnämnderna. Flera anmälningar kan ha inkommit för varje enskilt barn eller ung person. Motsvarande antal för år 2016 var 22 219, vilket innebär att antalet anmälningar har fortsatt att öka.

Mellan åren 2012 och 2017 har antalet inkomna anmälningar ökat med 87 procent. Även vid jämförelse med åldersgruppens andel av befolkningen har antalet anmälningar ökat sedan 2012, från 7,4 procent till 12,7 procent. Andelen anmälningar som ledde till att en utredning inleddes var 52,4 procent. Motsvarande andel för 2016 var 54,7 procent. Tidigare har en kontinuerlig ökning skett sedan år 2011, då andelen inledda utredningar uppgick till 40 procent. En bidragande förklaring till ökningen av inkomna anmälningar sedan 2012 och den stora ökningen under 2015 var det ökande antalet ensamkommande barn som sökte asyl i Sverige. Mottagandet av nyttillkomna asylsökande ensamkommande barn minskade kraftigt 2016, men motsvarande minskning av det totala antalet inkommande anmälningar har inte skett vare sig under 2016 eller 2017.

I tabellen nedan redovisas antal anmälningar och andel inledda utredningar i förhållande till antalet anmälningar, uppdelat på stadsdelsnämnd.

Antal inkomna anmälningar och av dessa inledda utredningar per stadsdelsnämnd 2017

Stadsdelsnämnd	Antal invånare 0–20 år	Antal inkomna anmälningar	Antal inledda utredningar*	Andel inledda utredningar	Flickor	Pojkar
Rinkeby-Kista	14 117	2 549	1 304	51%	545	759
Spånga-Tensta	12 014	1 577	928	59%	385	543
Hässelby-Vällingby	20 518	3 744	2 027	54%	912	1 115
Bromma	20 220	1 613	828	51%	325	503
Kungsholmen	11 637	803	320	40%	133	187
Norrmalm	12 749	760	293	39%	106	187
Östermalm	13 251	856	358	42%	156	202
Södermalm	23 954	1 897	889	47%	393	496
Enskede-Årsta-Vantör	23 194	3 273	1 586	48%	666	920
Skarpnäck	11 070	1 425	688	48%	269	419
Farsta	13 900	2 625	1 532	58%	702	830
Älvsjö	8 285	701	388	55%	167	221
Hägersten-Liljeholmen	19 687	2 105	1 206	57%	523	683
Skärholmen	9 834	2 525	1 519	60%	675	844
Totalt	214 672	26 453	13 866	52%	5 957	7 909

* Inklusive kopplade utredningar (det vill säga när en anmälan inkommer då en utredning redan är inledd, anmälan kopplas då till den befintliga utredningen). Notera att siffrorna beskriver förvaltningarnas totala antal inkommande anmälningar rörande barn och unga, inte endast till exempel mottagningsenheternas.

Anmälningar som ledde till utredning, i relation till befolkningen i respektive åldersgrupp inklusive kopplade utredningar

Stadsdelsnämnd	0–5 år	6–12 år	13–14 år	15–17 år	18–20 år	Samtliga
Rinkeby-Kista	8,1%	8,3%	16,3%	21,7%	1,2%	9,6%
Spånga-Tensta	6,9%	6,3%	14,1%	17,1%	0,5%	8,0%
Hässelby-Vällingby	10,2%	10,8%	14,1%	16,2%	0,7%	10,3%
Bromma	3,3%	3,7%	8,0%	8,7%	0,2%	4,2%
Kungsholmen	1,4%	2,9%	6,5%	7,9%	0,9%	2,8%
Norrmalm	0,7%	2,9%	5,1%	6,8%	0,6%	2,4%
Östermalm	1,6%	3,2%	5,5%	6,3%	0,3%	2,8%
Södermalm	2,7%	4,1%	7,3%	7,4%	0,2%	3,8%
Enskede-Årsta-Vantör	5,4%	7,2%	13,5%	13,3%	0,8%	7,1%
Skarpnäck	3,3%	8,0%	11,3%	11,6%	0,8%	6,4%
Farsta	8,0%	10,7%	24,3%	24,0%	1,6%	11,5%
Älvsjö	3,3%	3,9%	7,4%	11,8%	2,1%	4,9%
Hägersten-Liljeholmen	3,4%	7,0%	15,6%	13,0%	1,3%	6,3%
Skärholmen	15,9%	14,8%	28,9%	27,6%	0,3%	16,0%
Totalt	4,8%	6,7%	12,4%	13,6%	0,7%	6,7%

Av de anmälningar som ledde till utredning, utgör de yngre barnen en låg andel medan unga mellan 15 och 17 år utgjorde högst andel, vilket har varit fallet de senaste åren. Det finns variationer mellan stadsdelsnämnderna när det gäller hur hög andel av barnen i olika åldersgrupper som utreds. Skillnader i social utsatthet hos befolkningen i olika stadsdelar generellt förklarar en del av dessa skillnader. Andra faktorer som påverkar förhållandet kan vara hur aktivt och omfattande de förebyggande och uppsökande verksamheterna för barn och unga.

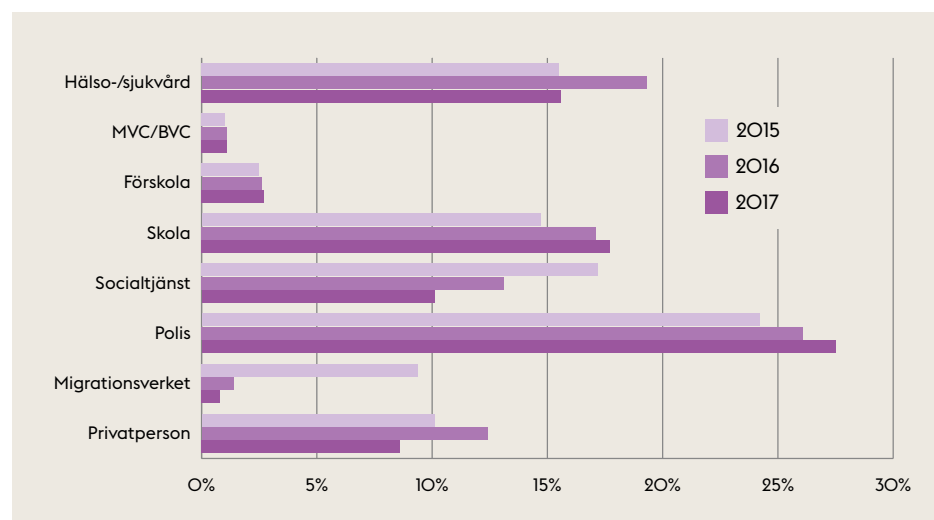
Tabellen nedan visar ett urval av aktörer varifrån anmälan inkommit för aktualiserade barn och unga, fördelat på olika åldersgrupper. Tabellen visar vidare att i de fall socialtjänsten inleder en utredning av ett barns eller en ung persons behov av skydd eller stöd, kommer uppgifterna till nämndens kännedom vanligen via anmälan från polisen, skolan och fritids eller genom information på annat sätt inom socialtjänsten, exempelvis genom egna iakttagelser eller information från en handläggare från en annan enhet.

Redovisning av varifrån anmälan inkommit i aktualiserade ärenden, fördelat på åldersgrupper

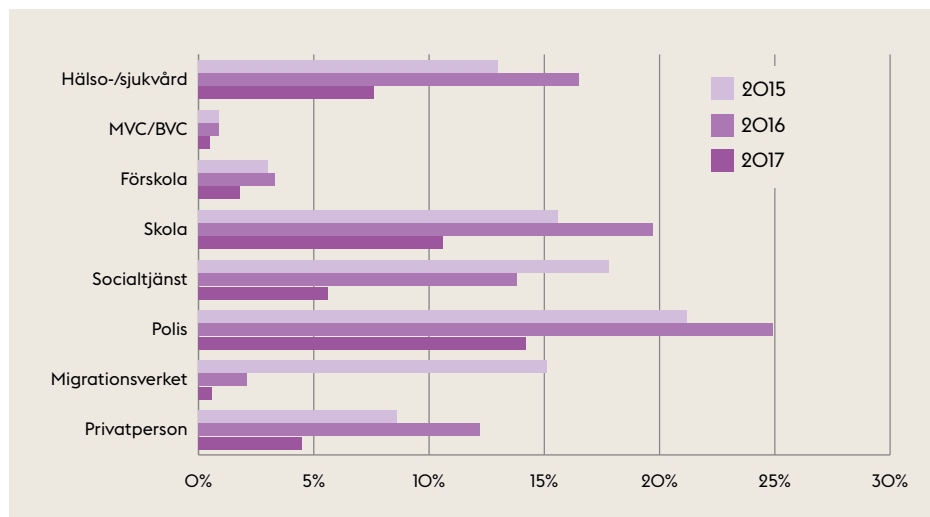
Uppgiftslämnare	0–5 år	6–11 år	12–14 år	15–17 år	18–20 år	Totalt
Hälso- och sjukvård	16,3%	12,8%	13,5%	10,3%	10,7%	12,8%
MVC och BVC	6,1%	0,5%	0,1%	0,0%	0,2%	1,5%
Skola och fritids	3,0%	24,6%	27,6%	17,8%	8,5%	17,8%
Förskola	8,9%	2,1%	0,2%	0,0%	0,0%	2,5%
Socialtjänst	23,7%	19,8%	18,6%	26,3%	30,5%	22,8%
Polis	23,4%	18,6%	27,1%	32,3%	34,9%	26,1%
Privatperson	12,3%	13,9%	5,7%	4,0%	5,9%	8,7%
Övrigt	6,4%	7,6%	7,1%	9,3%	9,3%	7,8%

Liksom tidigare år inkom det 2017 flest anmälningar från polisen av det totala antalet inkomna anmälningar. Anmälningar från mödravårds- och barnavårdscentraler liksom från förskolan utgör en liten andel av det totala antalet inkomna anmälningar. Tendensen att anmälningar från skolan ökar gäller även för 2017, i begreppet skola inkluderas både grund- och gymnasieskola.

Andel anmälningar fördelat på kategori uppgiftslämnare 2015–2017 av totalt antal inkomna anmälningar

Andel aktualiseringar fördelat på kategori uppgiftslämnare 2015–2017
av totalt antal aktualiserade

Stockholms stad har en hög ambition att utveckla samverkan med andra myndigheter som möter barn och unga med syfte att förebygga problem och tidigt upptäcka behov av stöd. Detta inkluderar samverkan mellan individ- och familjeomsorgen (IFO), förskolorna inom stadsdelsområdena och hälso- och sjukvårdens mödra- och barnhälsovård. En möjlig förklaring till att få anmälningar inkommer från dessa verksamheter kan vara att små barn och deras föräldrar via landstinget eller socialtjänsten får rådgivande stödsatser i ett tidigt skede, när oro för barnets utveckling har uppstått. En annan möjlig förklaring kan vara att det finns en allmän försiktighet hos personal inom mödra- och barnhälsovården respektive förskolan kring att uppmärksamma brister i föräldrars omsorg av sina barn och göra anmälan därom till socialtjänsten.

Ytterligare en anledning till att få anmälningar inkommer från mödra- och barnhälsovården kan vara att genom riktade satsningar, som till exempel hembesöksprogrammet, fångas oro upp som skulle kunna vara anmälningsgrundande men som i stället blir en ansökan om stöd och hjälp från vårdnadshavarna. I tabellen redovisas inte samtliga aktualiseringar utan ett urval av aktualiseringar per kategori uppgiftslämnare.

Utredningstider

Det är viktigt att barns behov utreds skyndsamt för att de ska kunna erbjuda insatser som de har behov av. Insatser kan även behöva sättas in i familjen parallellt med att utredningen pågår. Det är också viktigt utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv, att utredningar görs inom den tid lagstiftaren angett. Socialtjänsten kan, om det finns särskilda skäl, besluta att förlänga en utredning en viss tid.¹ Det är enbart sådana förhållanden som socialtjänsten inte själv råder över som kan vara skäl för förlängning, till exempel om en barnpsykiatrisk utredning eller polisutredning i ett fall av övergrepp mot barn, inte kan slutföras inom den föreskrivna tiden och om dessa handlingar är viktiga för socialtjänstens beslut.

En mätning av utredningstider har skett mellan januari och juni under de senaste fem åren. Under första halvåret 2012 var det en stor andel, nästan hälften, av utredningarna som hade pågått mer än de lagstadgade fyra månaderna. Följande år har andelen hållit sig mellan 38,5 till 44 procent. Under 2017 sjönk andelen till 34,9 procent.

Som framgår av tabellen nedan har flera stadsdelsnämnder minskat andelen utredningar som pågått mer än fyra månader väsentligt och det är en mycket positiv utveckling. Antalet utredningar som pågått längre än fyra månader ligger emellertid fortsatt högt i staden, vilket är allvarligt då ett utdraget utredningsförfarande kan skapa minskat

¹ Utredningen ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. Finns det särskilda skäl får socialnämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid (11 kap. 2 § andra stycket SoL).

förtroende för socialtjänstens arbete och minska rättssäkerheten för den enskilde. Varför det finns så få beslut om förlängd utredningstid (drygt 9 procent), kan bero på att många utredningar blir omotiverat långa på grund av för hög arbetsbelastning, byte av handläggare m.m. vilket inte är lagligt godtagbara skäl för förlängning.

En annan tänkbar förklaring som lyfts av stadsdelsförvaltningarna, kan vara att vissa mindre akuta och allvarliga utredningar får stå tillbaka och därmed bli mer långvariga än nödvändigt, till förmån för mer akuta och allvarliga utredningar, som prioriteras när det råder brist på resurser. I syfte att skapa bättre möjligheter att utföra ett gott arbete har Stockholms stad tagit fram en handlingsplan för en förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare. Samtliga stadsdelsförvaltningar arbetar med handlingsplanen.²

Andel utredningar som pågått mer än 4 månader samt andel med beslut om förlängning

Stadsdelsnämnd	Andel utredningar som pågått mer än 4 månader			Därav med förlängningsbeslut, antal			Andel utredningar som pågått mer än 4 månader med beslut om förlängning		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Rinkeby-Kista	47,7%	49,9%	47,7%	35	29	22	20,0%	15,1%	13,0%
Spånga-Tensta	35,1%	41,7%	40,4%	23	7	–	21,3%	6,0%	–
Hässelby-Vällingby	47,0%	51,2%	38,2%	109	9	10	50,9%	3,3%	5,0%
Bromma	22,7%	25,7%	18,6%	2	9	4	5,0%	15,8%	10,0%
Kungsholmen	51,9%	10,7%	32,3%	9	1	1	22,0%	12,5%	28,1%
Norrmalm	26,4%	31,3%	21,2%	3	3	4	7,7%	8,3%	18,2%
Östermalm	38,5%	40,6%	63,4%	6	4	7	15,0%	14,3%	10,9%
Södermalm	27,9%	31,9%	31,9%	2	3	4	2,6%	4,2%	4,8%
Enskede-Årsta-Vantör	45,5%	42,7%	29,1%	12	15	15	5,0%	6,6%	13,0%
Skarpnäck	39,1%	42,9%	37,8%	2	7	5	2,2%	8,0%	5,9%
Farsta	41,6%	28,8%	23,1%	11	14	22	8,9%	13,5%	22,7%
Älvsjö	60,4%	49,6%	32,1%	1	–	–	1,8%	0,0%	–
Hägersten-Liljeholmen	67,0%	59,8%	39,1%	23	17	10	13,0%	10,7%	8,1%
Skärholmen	58,0%	37,5%	36,6%	21	20	9	11,4%	16,0%	6,4%
Totalt	44,0%	41,5%	34,9%	259	138	121	16,2%	8,9%	9,2%

Öppenvårdsinsatser

Med biståndsbeslutade öppenvårdsinsatser menas:

- *Strukturerade öppenvårdsprogram för vård/behandling eller sysselsättning/social träning*

Avser individuellt målinriktade program som är regelbundna, begränsade i tid och i vilka barn och unga vistas under hel dag eller del av dag.

- *Personligt stöd*

Avser stöd och behandling som ges till barn och unga och som kan utföras av till exempel socialsekreterare, behandlingsassistent eller ”hemmahosare”.

- *Kontaktperson*

Person som utses av socialnämnden med uppgift att hjälpa barn och unga i hans eller hennes närmast personliga angelägenheter.

² Stockholms stads handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare
<http://www.stockholm.se/Arbete/Att-arbeta-i-Stockholms-stad/Socionom-i-Stockholms-stad/Handlingsplan-for-forbattrad-arbetsmiljo/>

- *Kontaktfamilj*

Familj som utses av socialnämnden med uppgift att ta emot barn och unga för regelbunden vistelse och att finnas till hands i övrigt för barnet eller den unge och dennes närstående.

- *Särskilt kvalificerad kontaktperson*

Person som utses av socialnämnden med uppgift att ge barnet eller den unge särskilt stöd och särskild vägledning för att motverka risk för missbruk, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

Öppna insatser erbjuds också av stadsdelsnämnderna och socialnämnden i form av rådgivande eller stödjande verksamhet utan att insatserna är biståndsbedömda och inga formella beslut krävs. Detta gäller till exempel kuratorssamtal eller samtalsgrupp vid någon av stadens ungdomsmottagningar och andra stödgruppsverksamheter som stadsdelsnämnderna erbjuder via sina lokala öppenvårdsverksamheter, och som riktar sig till barn och unga eller deras föräldrar. Det kan också röra sig om stöd från föräldrarådgivare enskilt eller i grupp. Dessa insatser ingår inte i nedanstående redovisning.

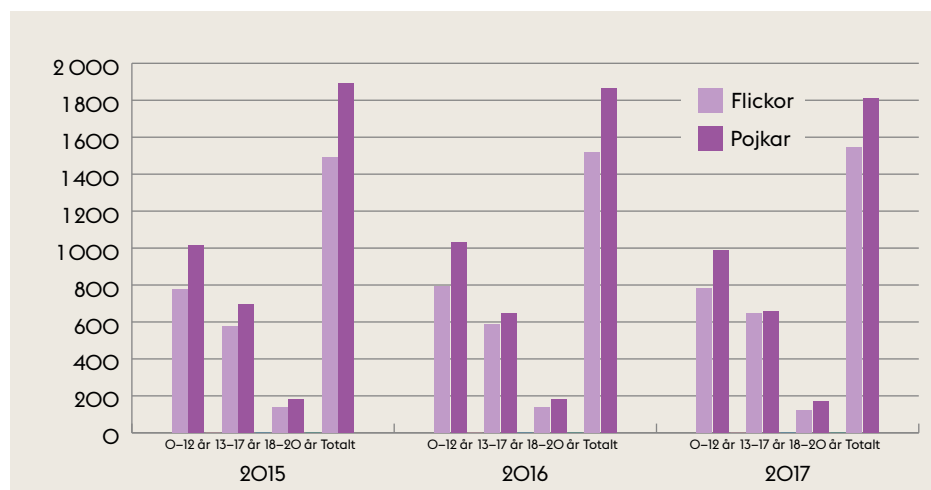
En jämförelse av åren 2015–2017 visar att antalet barn och unga med beslutade öppenvårdsinsatser har varit relativt konstant under de senaste tre åren.

Antal beslutade öppenvårdsinsatser, 2015–2017

År	Flickor	Pojkar	Totalt
2015	1491	1890	3381
2016	1519	1863	3282
2017	1545	1811	3356

Varför antalet öppenvårdsinsatser inte ökat i takt med antalet inledda utredningar behöver analyseras närmare.

Antal beslutade öppenvårdsinsatser under åren 2015–2017 fördelat på åldersgrupper och kön

Den vanligaste beviljade öppenvårdsinsatsen under år 2017 var strukturerat öppenvårdsprogram.

De vanligaste beviljade öppenvårdsinsatserna

Antalet beslutade öppenvårdsinsatser enligt 4 kap. 1 § SoL – *strukturerade öppenvårdsprogram* och *personligt stöd* – har ökat något för flickorna och minskat något för pojkarna. Den vanligaste beviljade öppenvårdsinsatsen under år 2017 var *strukturerat öppenvårdsprogram* som utgjorde drygt 2 000 beslut (varav 1 086 pojkar och 933 flickor).

Nedgång för insatsen kontaktfamilj eller kontaktperson

Under många år tidigare var kontaktperson eller kontaktfamilj de vanligaste öppenvårdsinsatserna, men tendensen under de senaste tio åren är att dessa insatser minskar i omfattning, från 51 procent år 2008 till 18 procent under år 2017. Professor Bo Vinnerljung har på Socialförvaltningens uppdrag genomfört en registerstudie. Resultatet redovisas i rapporten *Kontaktfamilj/-person för barn. Uppföljning och utvärdering med registerdata 2012*. Av resultatet från studien framgår tydligt att insatsen kontaktfamilj eller kontaktperson inte minskar risken för framtida placering i dygnsvård och inte heller minskar risken för en ogynnsam utveckling för barn och unga. Studien bedöms ha påverkat användningen av dessa två insatser. I rapporten *Långsiktiga resultat av kontaktperson/kontaktfamilj för äldre barn: En personorienterad ansats 2014* belyser forskarna Lars Brännström och Bo Vinnerljung att insatserna inte verkar minska riskerna för en ogynnsam utveckling på längre sikt. Även på nationell nivå ses en nedgång för insatsen kontaktfamilj eller kontaktperson. Enligt Socialstyrelsens rapport *Individ- och familjeomsorg – Lägesrapport 2017* kan orsakerna till minskningen av kontaktperson/-familj sannolikt vara flera, men under de senaste åren har forskning visat på en osäkerhet kring vilka effekter dessa insatser faktiskt uppnår. Andra bidragande orsaker kan vara svårigheten att rekrytera kontaktpersoner och kontaktfamiljer.

Andel beviljad öppenvårdsinsats i form av kontaktperson/-familj

År	0–12 år	13–17 år	18–20 år	Totalt
2008	40%	40%	31%	51%
2009	39%	30%	24%	33%
2010	32%	26%	28%	29%
2011	30%	23%	27%	27%
2012	24%	22%	24%	23%
2013	22%	23%	26%	22%
2014	18%	21%	27%	20%
2015	15%	19%	27%	18%
2016	15%	22%	28%	19%
2017	15%	20%	31%	18%

18%

av andelen beviljade öppenvårdsinsatser är kontaktperson eller kontaktfamilj, vilket följer trenden att insatsen minskar.

Andel unga med beslutad insats om särskilt kvalificerad kontaktperson

Särskilt kvalificerad kontaktperson (SKKP) kan ges antingen med stöd av 3 kap. 6 § SoL eller med stöd av 22 § LVU. Bestämmelserna innebär att en SKKP ska kunna utses för unga som har behov av särskilt stöd och särskild vägledning för att motverka missbruk, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. Under år 2017 beviljades insatsen till 50 unga (43 pojkar och 7 flickor). År 2016 beviljades insatsen till 78 unga (65 pojkar och 13 flickor). Detta innebär att insatsen beviljas i minskad utsträckning. I nedanstående avsnitt om unga lagöverträdare beskrivs även insatsen SKKP som ges genom Framtid Stockholm.

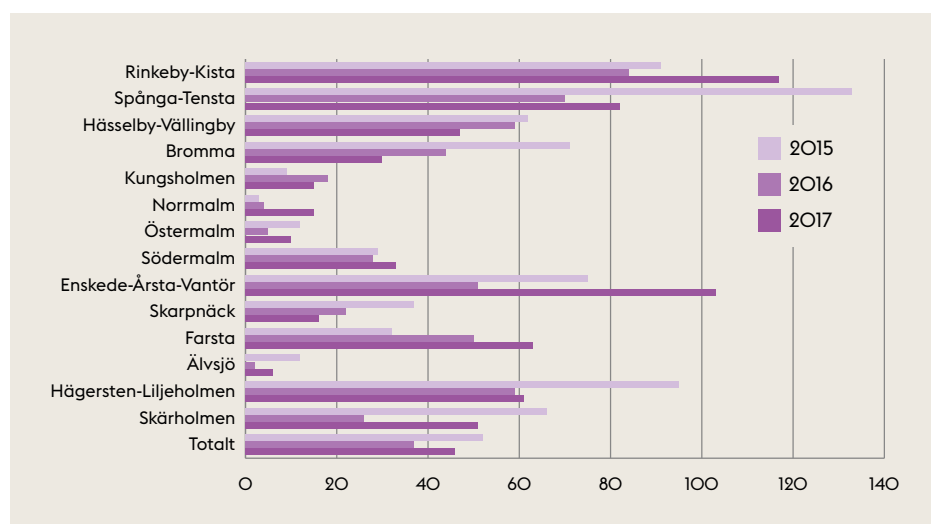
Unga lagöverträdare

I förhållande till sin andel av den straffmyndiga befolkningen, är unga i åldern 15–20 år överrepresenterade i statistik kring personer misstänkta för brott (Brottsförebyggande rådet).

Inom staden pågår sedan flera år ett utvecklingsarbete av arbetet med unga lagöverträdare. Målet är att få till en långsiktighet och att arbetet ska bygga på evidensbaserad praktik. Utgångspunkten för olika insatser ska finnas i den kunskap som i forskning och praktik visat sig vara mest framgångsrik för att förebygga återfall i kriminalitet eller annat socialt nedbrytande beteende.

För första gången redovisas i och med årets socialtjänstrapport antal beslut om att avge yttranden enligt lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). De senaste tre åren har antalen beslut varierat mellan drygt 500 beslut till drygt 700 beslut. I Rinkeby-Kista och Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnder ökade antalet beslut om LUL-yttranden kraftigt mellan år 2016 till år 2017. Stadsdelsnämnderna i innerstaden har avsevärt betydligt färre antal beslut om LUL-yttranden jämfört med stadsdelsnämnderna på Järva. Utöver socioekonomiska och demografiska skillnader mellan stadsdelsnämnderna kan skillnaderna förklaras genom att polisen och åklagarmyndigheten i olika utsträckning begär in yttranden enligt LUL.

Antal beslut om att avge LUL-yttranden per stadsdelsnämnd under 2015–2017

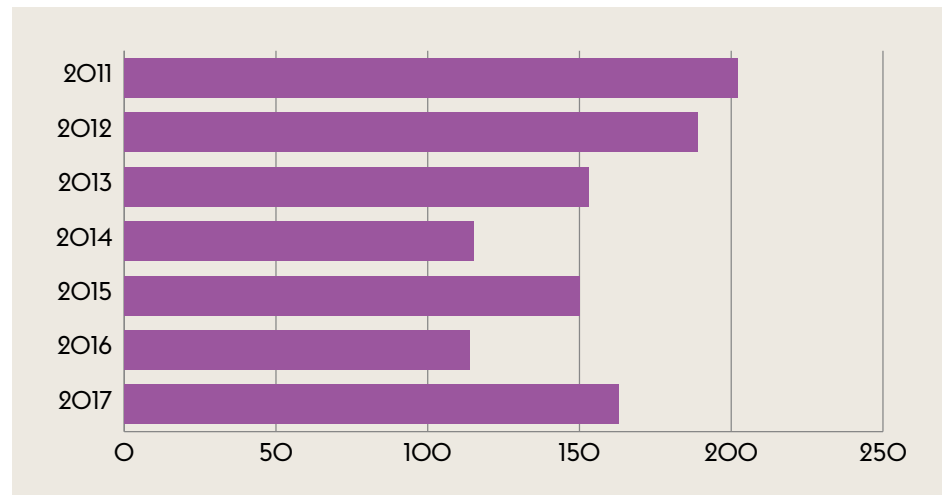

Stockholms ungdomstjänst

Påföljden ungdomstjänst är en fristående påföljd för unga lagöverträdare och en obligatorisk uppgift för kommunerna att administrera. Ungdomstjänsten är tänkt som ett påföljdsalternativ framför allt för unga som begått brott men saknar eller har ett begränsat vårdbehov. De unga som har ett större vårdbehov ska i stället dömas till påföljden ungdomsvård (sociala vårdinsatser). Ansvaret för att verkställa domar om ungdomstjänst för Stockholms stads del har Stockholms ungdomstjänst, en verksamhet inom socialförvaltningen.

Antalet domar med ungdomstjänst innan år 2007, då en lagändring trädde i kraft som innebar att ungdomstjänst blev en fristående påföljd, uppgick till mellan 50 och 70 domar avseende unga boende i Stockholms stad. Från år 2007 fram till år 2010 ökade antalet domar. Efter en minskning av antalet domar med ungdomstjänst mellan åren 2011–2016 med undantag för år 2015 ökar antalet domar år 2017.

Antal domar om ungdomstjänst vid Stockholms ungdomstjänst under åren 2011–2017

Källa: Stockholms ungdomstjänst

Pojkarna utgör en majoritet av de unga som döms till ungdomstjänst och andelen var 87 procent under år 2017 (13 procent flickor). Det innebär att andelen pojkar som dömts till ungdomstjänst år 2017 har ökat med 6 procentenheter mot föregående år.

Andelen dömda till ungdomstjänst fördelat på kön

År	Flickor	Pojkar
2015	17 %	83 %
2016	19 %	81 %
2017	13 %	87 %

Källa: Stockholms ungdomstjänst

Ungdomstjänst ska huvudsakligen bestå av oavlönat arbete. Stockholms ungdomstjänst har kontakt med olika verksamheter som regelbundet används som praktikplatser. Verksamheterna finns både inom offentlig förvaltning, privata företag och ideella föreningar och finns i alla delar av Stockholms stad. En dom till ungdomstjänst kan vara som lägst 20 och högst 150 timmar. När det gäller de unga i Stockholm är det en stor variation i antalet utdömda timmar. Flertalet av de unga har dömts till relativt korta straff, mellan 20 och 40 timmar.

Intentionerna i lagstiftningen är att ungdomstjänst framför allt ska utgöra en pedagogisk gränssättning för unga som saknar vårdbehov. Uppföljning av ungdomstjänst har visat att påföljden genom sin tydlighet kan anses vara en meningsfull påföljd för unga som har begått ett brott, men som saknar vårdbehov.

Den vanligaste brottstypen för pojkar som dömdes till ungdomstjänst 2017 var misshandelsbrott, medan det för flickorna var stöldbrott. Näst vanligaste brotten för pojkarna var stöldbrott och skadegörelse och för flickorna var det misshandelsbrott.

SKKP genom Framtid Stockholm

I ovanstående avsnitt om SKKP framgår att det var 50 unga i Stockholm stad som fick insatsen under år 2017. Av dessa 50 unga var det 26 stycken (23 pojkar och 3 flickor) som fick det som påföljd i form av ungdomsvård genom Framtid Stockholm. När det gäller pojkarna var det vanligaste att de var dömda för narkotikabrott eller misshandelsbrott och när det gäller flickorna var samtliga dömda för misshandel.

Heldygnsvård

Antal barn och unga som någon gång under året varit placerade i heldygnsvård fördelat på stadsdelsnämnd och placeringsform

Stadsdelsnämnd	§12-hem	HVB*	Jourhem	Jourhem**	Familje-hem	Familje-hem**	Skyddat boende	Skyddat boende***	Stöd-boende	Totalt
Rinkeby-Kista	10	104	189	141	97	144	1	31	44	761
Spånga-Tensta	4	47	56	161	44	33	6	0	21	372
Hässelby-Vällingby	9	20	54	121	67	27	0	0	22	320
Bromma	3	49	90	62	31	35	0	3	17	290
Kungsholmen	3	33	100	91	15	7	0	7	17	273
Norrmalm	5	33	93	95	13	4	0	9	17	269
Östermalm	0	34	79	104	10	0	2	0	42	271
Södermalm	5	34	133	94	47	10	0	0	38	361
Enskede-Årsta-Vantör	5	81	166	120	96	49	2	41	21	581
Skarpnäck	2	46	136	129	35	7	0	21	38	414
Farsta	10	136	52	39	55	26	2	34	40	394
Älvsjö	2	54	28	22	30	41	2	0	7	186
Hägersten-Liljeholmen	3	55	102	80	38	18	0	23	46	365
Skärholmen	4	48	184	148	30	48	3	0	34	499
Totalt	65	774	1 462	1 407	608	449	18	169	404	5 356

* Hem för vård eller boende.

** Ensamkommande barn.

*** Medföljande barn.

Antalet placerade barn och unga har minskat från totalt 5 058 år 2016 till 3 949 år 2017. Minskningen gäller samtliga placeringsformer, förutom medföljande barn i skyddat boende, där det inte finns någon uppgift för 2016. Huvuddelen av detta beror sannolikt på att ensamkommande barn, som nämnts ovan, inte längre räknas in.

I kolumnen skyddat boende har stadsdelsnämnderna endast ett fåtal placeringar. Anledningen är att beslut om placering i skyddat boende för minderåriga fattas endast när det är barnet eller den unge själv som har ett sådant behov, till exempel vid hedersrelaterat våld och förtryck. Om föräldern har behov av insatsen skyddat boende fattas beslut om att bevilja föräldern insatsen men inget beslut fattas rörande barnet, som enligt rådande lagstiftning betraktas som medföljande till sin vårdnadshavare.

I tabellen ovan är ensamkommande barn medräknade när det gäller familjehem och jourhem. Detta beror på att nya verksamhetskoder för målgruppen infördes 2017 och har inneburit att dessa inte medräknats med motiveringen att kostnaderna för barnets vård är möjlig att återsöka från Migrationsverket. Tidigare år har dock även ensamkommande barn räknats in i statistiken.

Placering på särskilt ungdomshem

Den dominerande tendensen under de senaste åren avseende antalet årligen genomförda LVU-placeringar av Stockholmsungdomar, på något av de särskilda ungdomshemmen inom Statens institutionsstyrelse (SiS) på grund av beteendeproblem (missbruk, kriminalitet eller annat socialt nedbrytande beteende) har varierat mellan 90 inskrivningar till 62 inskrivningar. År 2010–2012 minskade antalet inskrivningar för att sedan öka från år 2012 till 2015. Därefter har det skett en kraftig minskning från år 2015–2017 till att nå den lägsta noteringen på 62 inskrivningar i år. Notera att samma ungdom kan ha varit inskriven flera gånger. Troliga förklaringar till det minskade antalet inskrivningar på SiS särskilda ungdomshem kan vara det höga dygnspriset för en akut- eller utredningsplats och att det tidvis varit en ansträngd kösituation för att få en plats. År 2017 hade Malmö stad 42 inskrivningar på SiS särskilda ungdomshem och Göteborgs stad hade 99 inskrivningar.

62

inskrivningar år 2017 på SiS särskilda ungdomshem är den lägsta noteringen sedan år 2010.

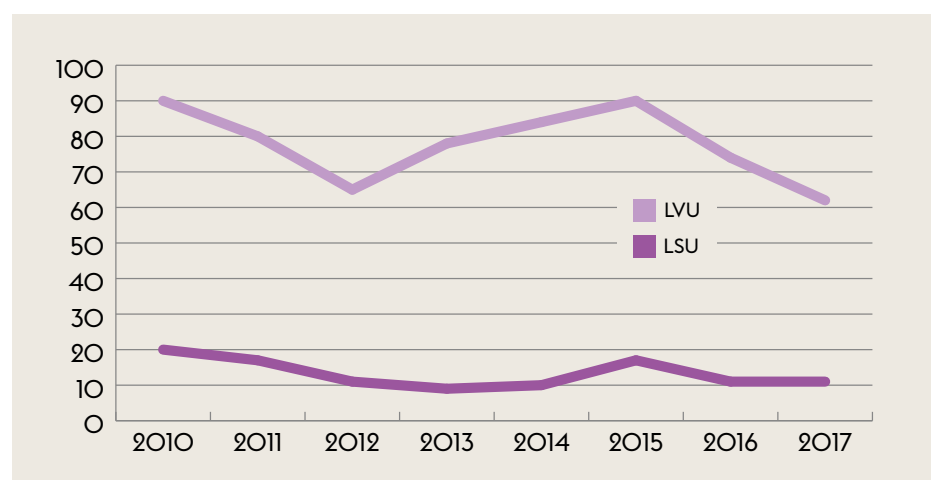
På grund av kösituationen har stadsdelsnämnderna tvingats hitta andra placeringslösningar. SiS arbetar emellertid intensivt med att öka antalet platser inom ungdomsvården för att svara upp mot behovet och möta efterfrågan från socialtjänsten. I jämförelse mellan landets tre storstäder för år 2016 hade Göteborg fler inskrivningar på SiS än Stockholm och Malmö hade färre antal inskrivningar än Stockholm. Resultatet för år 2017 är detsamma som för år 2016.

Socialtjänstinspektörerna i Stockholm stad har i sin granskningsrapport *Ungdomar med kriminellt beteende och missbruksproblem – tillämpning av LVU (2017)* funnit att det råder skillnader mellan stadsdelsnämnderna i inner- och ytterstaden, på så sätt att ärenden i innerstaden generellt inbegrep mer missbruk och normbrytande beteende, jämfört med ytterstadens ärenden där merparten av dem präglades av allvarlig kriminalitet och missbruk. Granskningen avsåg unga i åldern 13–21 år. Den generella gränsen för när öppenvårdslösningar på hemmaplan eller vid öppna institutioner (HVB) inte längre bedöms tillräckliga, för att skydda och hjälpa den unge, syntes vara olika mellan de stadsdelsnämnder som granskats. Stadsdelsnämnderna i ytterstaden hanterar avsevärt större volymer av allvarliga beteendeproblem hos unga än vad nämnderna i innerstaden gör. I samma rapport från socialtjänstinspektörerna framgår att det förekom mycket samverkan med polis och Framtid Stockholm gällande de unga som begick brott och hade missbruksproblem. För att höja kvaliteten lyfter socialtjänstinspektörerna fram vikten av att använda standardiserade bedömningsinstrument som till exempel Adolocent Drug Abuse Diagnosis (ADAD) eller Structured Assessment of Violocene Risk in Youth (SAVRY).

Antalet unga från Stockholms stad som har dömts till påföljden sluten ungdomsvård enligt lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU) har pendlat mellan som lägst nio och som högst 20 per år de senaste åtta åren. Under år 2015 ökade antalet till 17 unga för att minska till elva unga under år 2017. Majoriteten av alla domar har avsett pojkar. Unga som dömts till sluten ungdomsvård har begått allvarliga brott som rån, grov misshandel, mord, dråp, narkotikabrott och sexualbrott och avtjänar sitt straff på speciella avdelningar på SiS.

Forskning har visat att de unga som döms till sluten ungdomsvård har likartade problem och vårdbehov som de unga som vårdas enligt LVU inom SiS. Det innebär att oavsett om de unga vårdas enligt LVU eller är dömda till sluten ungdomsvård behöver de sannolikt behandlingsinsatser för missbruk, kriminalitet, relations- eller skolproblem.

Antal intagningar vid SiS särskilda ungdomshem med stöd av LVU alternativt med dom enligt LSU 2010–2017

Källa: SiS

Familjehem

Familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Familjehem ska utredas och godkännas av socialnämnden. Ett familjehem kan vara ett hem inom barnets nätverk eller ett hem där familjehemsföräldrarna inte känner barnet sedan tidigare.

Jourhem är ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran på uppdrag av socialnämnden.

Konsulentstödda familjehem och *jourhem* är enskilda hem som är kopplade till en verksamhet som tillhandahåller stöd och handledning från en konsulent. Även om socialtjänsten anlitar en sådan verksamhet för att få tillgång till ett familjehem eller ett jourhem, måste socialtjänsten utreda hemmet innan placering och socialtjänsten har samma ansvar för det placerade barnet även om hemmet rekryterats av och får stöd från en enskild verksamhet. Sedan 15 april 2017 måste konsulentstödd verksamhet som har till uppgift att föreslå familjehem och jourhem till barn samt lämna stöd och handledning åt sådana hem ha tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att bedriva sin verksamhet.

Socialförvaltningen har i uppdrag att stötta stadsdelsförvaltningarna i arbetet med att rekrytera, utbilda och ge stöd till jour- och familjehem. Ansvaret för de enskilda barn och unga som placeras i jour- och familjehem åvilar stadsdelsnämnderna. För att komplettera stadens egna resurser för jourhem finns ramavtal med tio utförare av jourhemsvård. Det finns inget centralt ramavtal för familjehemsvård men familjehemskonsulter vid socialförvaltningen stödjer stadsdelsförvaltningarna genom att rekrytera och utbilda nya familjehem.

Under 2017 genomfördes 21 vårdnadsöverflyttningar i staden, vilket är en minskning med nio vårdnadsöverflyttningar sedan 2016. Efter tre års placering i samma familjehem ska nämnden, om barnet rotat sig i familjehemmet, särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om vårdnadsöverflyttning hos tingsrätten enligt 6 kap. 8 § FB. Syftet är att stärka barnets rättsliga ställning och skapa bättre möjligheter för kontinuitet, trygghet och känslomässig förankring för barnet. Barnet ska ha en så stark bindning till familjehemmet att en återförening mellan barn och biologiska föräldrar ter sig orealistisk och det är uppenbart bäst för barnet att det rådande förhållandet får bestå. Socialnämnden ska erbjuda den särskilt förordnade vårdnadshavaren fortsatt råd och stöd om hen begär det. Särskilt förordnade vårdnadshavare är inte försörjningspliktiga gentemot barnet, som inte heller har arvsrätt. Socialnämnden kan erbjuda fortsatt skälig ersättning för barnets omkostnader till de särskilt förordnade vårdnadshavarna. Familjehemsplaceringen upphör när vårdnaden har överflyttats till familjehemsföräldrarna. Om barnet vid en senare tidpunkt får egna problem efter att familjehemsplaceringen upphört ska hjälp och stöd sökas i den kommun där de särskilt förordnade vårdnadshavarna bor.

Vårdnadsöverflyttningar 2017

Stadsdelsnämnd	Flickor	Pojkar	Totalt
Rinkeby-Kista	1	2	3
Spånga-Tensta	0	1	1
Hässelby-Vällingby	1	0	1
Bromma	0	0	0
Kungsholmen	0	0	0
Norrmalm	0	0	0
Östermalm	0	0	0
Södermalm	0	2	2
Enskede-Årsta-Vantör	3	4	7
Skarpnäck	0	0	0
Farsta	3	2	5
Älvsjö	0	0	0
Hägersten-Liljeholmen	1	0	1
Skärholmen	0	1	1
Totalt	9	12	21

I Stockholms stad är familjehemsvården på stadsdelsnämnderna organiserad i egna arbetsgrupper. Arbetet med barn och unga som är placerade i jourhem bedrivs oftast i barn- och ungdomsenheternas utredningsgrupper. Arbetet med jour- och familjehemsplacerade ensamkommande barn är organiserat olika i stadsdelsnämnderna. En del nämnder har arbetsgrupper som sköter all handläggning för de ensamkommande barnen, från utredning av barnets behov av skydd eller stöd med eventuell jourhemsplacering under utredningstiden, till fortsatt placering i familjehem, på HVB eller i stödboende. I andra stadsdelsnämnder kan arbetet vara organiserat på annat sätt, exempelvis genom att arbetsgruppen för de ensamkommande barnen ansvarar för både utredningen av barnets behov och placering i jourhem, HVB eller stödboende. Visar det sig att barnet ska placeras i ett familjehem kan ansvaret för barnets placering helt eller delvis gå över till familjevårdsgruppen.

Under den senaste 10-årsperioden har barn och unga i familjehem, exklusive de ensamkommande barnen, minskat något. Under åren 2007 – 2014 har antalet barn i familjehem legat stabilt mellan 800 och 900. År 2015 minskade antalet med cirka 27 procent till ungefär 600 barn. Före 2015 redovisades ensamkommande barn i familjehem tillsammans med övriga familjehemsplacerade barn. I och med den stora ökningen av ensamkommande barn under 2015 började dessa redovisas separat, vilket kan vara en förklaring till minskningen av antalet familjehemsplacerade barn under 2015. Under 2016 har antalet barn och unga i familjehem ökat med 10 procent till 663 för att därefter minska igen till 608 barn och unga för 2017.

Antalet barn och unga mellan 0 – 20 år folkbokförda i Stockholms stad var 176 806 år 2009³ Av dessa barn och unga var 0,5 procent placerade i familjehem. År 2016 har antalet ökat till 210 892 individer, varav 0,3 procent var placerade i familjehem. I denna andel ingår emellertid inte ensamkommande barn i familjehem eftersom stadsdelsnämnderna sedan 2015 registrerar och särredovisar alla ensamkommande barn skilt från övriga placerade barn och unga. Antalet folkbokförda individer mellan 0–20 år var 214 672 år 2017 och av dessa var 0,3 procent placerade i familjehem.

³ Inkluderar ensamkommande barn med uppehållstillstånd.

Familjerätt

En stor del av familjerättens ärenden inkommer som en begäran om upplysning eller utredning från tingsrätten. Tingsrätten begär en upplysning enligt 6 kap. 20 § FB inför ett interimistiskt beslut om vårdnad, boende eller umgänge. Enligt 6 kap. 19 § FB är nämnden skyldig att lämna upplysningar om nämnden har tillgång till material som kan vara av betydelse inför en huvudförhandling. Vid begäran om upplysning enligt 6 kap. 20 § FB inleder familjerätten en utredning och träffar det berörda barnet och föräldrarna. Samtliga statistikuppgifter inom familjerätten är hämtade från stadens uppgifter till Socialstyrelsens årliga statistik.

Tingsrätten kan vid behov uppdra åt den stadsdelsnämnd där barnet är folkbokfört att utreda frågan om vårdnad, boende eller umgänge. Antalet vårdnadsutredningar har sjunkit under senare år. Antalet avtal om vårdnad, boende eller umgänge har istället ökat något och uppgick i hela staden till 247 under 2017 jämfört med 241 under 2016.

Domstolen kan besluta och lämna uppdrag till stadsdelsnämnden att genomföra samarbetsamtal med föräldrar som efter en separation är oeniga om hur de ska lösa frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Föräldrar kan också själva ta initiativ till frivilliga samarbetsamtal hos sin stadsdelsnämnd eller vända sig till Familjerådgivningen Stockholms stad. Stadsdelsnämnderna genomför både frivilliga samarbetsamtal som föräldrarna själva tagit initiativ till, och de som beslutats av domstol. Flera stadsdelsnämnder har under 2017 arbetat för att öka antalet frivilliga samarbetsamtal i syfte att förebygga rättsliga tvister mellan föräldrar i fråga om vårdnad, boende eller umgänge.

I familjerättens uppgifter ingår dessutom att yttra sig till tingsrätten om nationella adoptioner (inklusive styvbarnsadoptioner), att bekräfta faderskap och föräldraskap och utreda faderskap och föräldraskap där detta krävs. Socialnämnden har också att ta ställning till föräldrars begäran om att adoptera ett barn från utlandet vilket föregås av en medgivandeutredning inom familjerätten.

Antal barn aktuella inom familjerättens olika ärendetyper

Stadsdelsnämnd	Antal medgivande-utredningar i samband med adoptioner		Antal barn aktuella i upplysningar		Antal barn aktuella i utredning om vårdnad, boende och/eller umgänge		Antal barn vars föräldrar deltagit i samarbetsamtal	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Rinkeby-Kista	0	2	120	97	57	49	76	77
Spånga-Tensta	1	0	84	62	56	42	114	103
Hässelby-Vällingby	1	2	118	118	50	76	133	149
Bromma	2	6	87	82	35	36	74	*
Kungsholmen	3	10	40	30	26	16	22	*
Norrmalm	2	4	56	53	20	32	67	32
Östermalm	4	3	88	53	37	24	79	66
Södermalm	13	9	96	94	51	58	168	209
Enskede-Årsta-Vantör	5	5	113	62	84	52	242	265
Skarpnäck	3	1	32	28	31	23	i.u.	**
Farsta	2	2	50	75	26	30	i.u.	**
Älvsjö	0	1	17	24	8	11	i.u.	51
Hägersten-Liljeholmen	5	3	43	39	33	20	195	180
Skärholmen	0	1	55	51	42	39	i.u.	66
Familjerådgivningen	0	–	0	–	0	–	344	318
Totalt	41	49	999	868	556	508	1 496	1 516

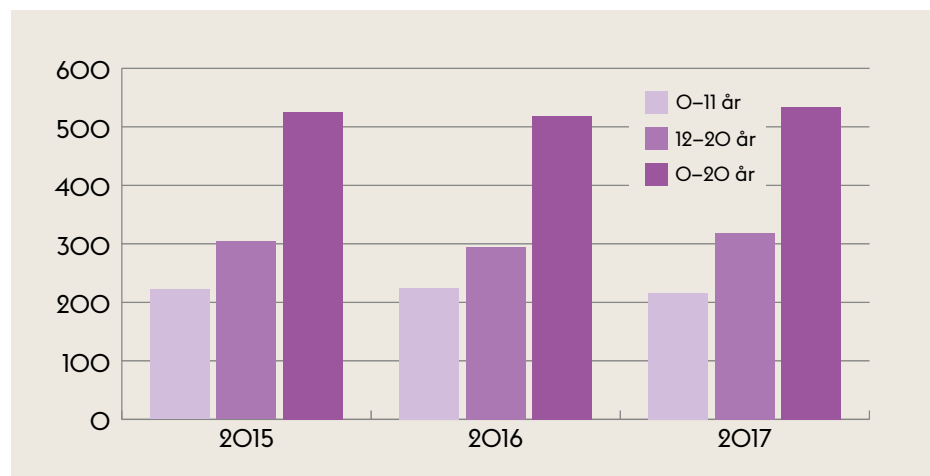
* Ingen uppgift.

** Ingår i Enskede-Årsta-Vantörs siffror.

Barn och unga med LVU-beslut

Totalt hade 534 barn och unga någon form av beslut enligt LVU under 2017. Motsvarande antal var 519 under 2016. Knappt 60 procent av gruppen barn och unga med beslut enligt LVU har de senaste åren utgjorts av åldersgruppen 12–20 år. Respektive andel flickor och pojkar med beslut enligt LVU har varit relativt konstant under de senaste åren. År 2017 uppgick andelen flickor till 46 procent och andelen pojkar till 54 procent.

Antal barn och unga med LVU-beslut under åren 2015–2017

I nedanstående tabell redovisas de vanligaste beslutsgrunderna enligt LVU under 2017. Ansökan om vård med stöd av LVU med hänvisning till missförhållanden i hemmet (2 § LVU) är vanligare än ansökan med hänvisning till barnets eller den unges eget beteende (3 § LVU).

Vanligast förekommande beslutsgrund enligt LVU år 2017

Beslutsgrund LVU	Antal
Ansökan: Miljö (2 §)	95
Ansökan: Eget beteende (3 §)	53
Placering (11 §)	418
Upphörande (21 §)	150
Inskränkning umgänge (14 §)	138
Omedelbart omhändertagande (6 §)	201

En jämförelse mellan åren 2016 och 2017 visar att antalet inlämnade ansökningar till förvaltningsrätten avseende vård enligt 2 § LVU har minskat, från 124 till 95 ansökningar. Antalet ansökningar om vård enligt 3 § LVU ligger på ungefär samma nivå med 52 ansökningar under år 2016 och 53 ansökningar under år 2017. Ansökningar om vård som grundar sig på både 2 § och 3 § LVU har minskat i antal från elva till sju. Antalet ansökningar om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU har i princip legat oförändrat mellan åren och uppgick till 199 under år 2016 och 201 under år 2017.

Ansökan om vård på grund av missförhållanden i hemmet gjordes under 2017 ungefär i samma utsträckning för flickor som för pojkar (44 flickor respektive 51 pojkar). Ansökan om vård på grund av eget beteende var betydligt vanligare för pojkar (11 flickor respektive 42 pojkar). Ansökan gjordes främst för pojkar i de äldre åldersgrupperna, från 15 år och upp till 20 år. Ansökan om omedelbart omhändertagande var vanligare för pojkar än för flickor (112 pojkar respektive 89 flickor) och var relativt jämt fördelat mellan de yngre åldersgrupperna (0–5 år/46, 6–11/39, 12–14/38). Inom åldersgruppen 15–17 år gjordes flest ansökningar om omedelbart omhändertagande (59 ansökningar) och minst antal ansökningar gjordes för åldersgruppen 18–20 år (19 ansökningar).

Ensamkommande barn och unga som söker asyl

Den 1 juli 2006 fick kommunerna ansvaret för mottagandet och tillhandahållande av boenden för gruppen ensamkommande barn som sökt asyl i Sverige.

Stockholm stad är en s.k. *anvisningskommun*. För att ha beredskap att kunna ta emot barn efter anvisning från Migrationsverket, har Stockholms stad sedan juli 2006 haft överenskommelser om ett antal boendeplatser för asylsökande ensamkommande barn och för ensamkommande barn och unga som har beviljats uppehållstillstånd.

Från och med den 1 april 2016 ändrades anvisningsmodellen och under sommaren 2016 sade Migrationsverket upp alla överenskommelser med landets kommuner. Den nya anvisningsmodellen innebär att varje kommun tilldelas en andel (vilken anges i promille). Andelen bygger sammanfattningavis på variablerna; folkmängd, tidigare mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt hur länge personerna varit inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem. Anvisning sker till den kommun som för tillfället har lägst måluppfyllelse av sin andel. Ingen kommun kommer att ha en lägre andel än 1 promille. Andelarna räknas om årligen och de justerade andelarna börjar gälla 1 mars varje år. Hittills har andelarna förändrats när Migrationsverkets prognoser för mottagandet har ändrats.

Ensamkommande barn ger sig ibland till känna hos socialtjänsten, polisen eller någon ideell organisation, *innan* de är kända av Migrationsverket och har sökt asyl. För dessa barn utgör staden en *ankomstkommun* vilket innebär att staden tillhandahåller ett tillfälligt boende i avvaktan på att Migrationsverket anvisar en kommun som ansvarig för att ordna barnets boende.

Nya bestämmelser och rutiner som trädde i kraft under 2017

Under året trädde nedanstående förändringar i kraft:

- Rättsmedicinalverket fick i uppdrag att genomföra medicinska åldersbedömningar (1 januari 2017)
- Ändringar i utlänningslagen med möjlighet till åldersbedömning tidigare i asylprocessen (ikraftträdande 1 maj 2017)
- Ändring i lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, med möjlighet till tillfälligt uppehållstillstånd med anledning av pågående studier på gymnasienivå (ikraftträdande 1 juni 2017)
- Ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga (ändrade regler i ersättningsförordningarna) började gälla den 1 juli 2017
- Regeringen träffade i juni 2017 en överenskommelse om att tillföra landets kommuner ett tillfälligt ekonomiskt bidrag för att möjliggöra att ensamkommande unga i asylprocessen, som har fyllt 18 år och fortfarande väntar på ett slutgiltigt beslut i sitt ärende, ska kunna stanna kvar i den kommun där de vistas under tiden för asylprövningen. Medlen baseras på beräkning av hur många ensamkommande barn som antingen fyllt 18 år eller är mellan 18 och 20 år under perioden den 1 juli 2017 och 30 juni 2018.

Under året har flera kommande förändringar i regelverket aviserats av regeringen:

- Förslag remitterades till lagrådet under november med krav på att ensamkommande barn som huvudregel ska placeras inom anvisningskommunens geografiska gräns (ikraftträdande 1 maj 2018).
- Avisering gjordes hösten 2017 om kommande förslag kring nya möjligheter till uppehållstillstånd för ensamkommande barn som sökte asyl innan den 24 november 2015, har fyllt 18 år och som fått eller kommer att få ett avvisningsbeslut efter 18 årsdagen. Förslaget remitterades till lagrådet januari 2018 (ikraftträdande 1 juni 2018).

De senaste årens många nya bestämmelser har inneburit en osäkerhet i handläggningen av ärenden gällande de ensamkommande barn som staden har tagit emot. Av ovanstående förändringar under 2017 har framför allt det nya ersättningssystemet påverkat stadens mottagande och inneburit en omfattande omställning av boenden i egen regi för målgruppen. Antalet boendeplatser i egen regi (HVB och stödboende) för asylsökande ensamkommande barn uppgick i januari 2018 till 29 platser och 133 för barn och unga med uppehållstillstånd.

Antal ensamkommande barn har förändrats över tid

Antalet ensamkommande barn som kommer till Sverige och söker asyl ökade stadigt under de tio första åren efter det att kommunerna fick ansvaret för mottagandet. Under sommaren och hösten år 2015 ökade antalet ensamkommande barn som sökte asyl i Sverige mycket kraftigt. Totalt sökte 35 369 ensamkommande barn asyl i Sverige under år 2015. Av dessa var 2 847 flickor, vilket motsvarade cirka 8 procent. Med anledning av det stora antalet flyktingar som sökte sig till Sverige infördes mer restriktiva bestämmelser 2015. Under år 2016 minskade antalet stort och totalt 2 199 ensamkommande barn ansökte om asyl i Sverige, varav ca 20 procent var flickor. Minskningen har fortsatt under år 2017 då totalt 1 334 ensamkommande barn sökte asyl i Sverige, av dessa var cirka 22 procent flickor.

Majoriteten av de ensamkommande barnen som sökt asyl i Sverige är pojkar i åldern 15–17 år. Medianåldern för de ensamkommande barnen har de senaste åren varit 16 år. Under 2016 kom flest barn från Afghanistan och den näst största gruppen barn kom från Somalia. Marocko var det vanligaste hemlandet för asylsökande barn under år 2017 följt av Afghanistan.

Nyttillkomna ensamkommande barn och unga som mottagits i Stockholms stad

Antal nyttillkomna asylsökande ensamkommande barn under åren 2006 till och med 2017

År	Ankomst	Anvisade
2006 (juni)		60
2007		109
2008		106
2009		150
2010	26	124
2011	106	99
2012	132	183
2013	181	163
2014	224	316
2015	5 377	2 143
2016	92	146
2017	148	119

Källa: Stockholms socialjour

Stockholms stad har fått ta tillfälligt ansvar för ett stort antal ensamkommande barn (så kallade ankomstbarn) för vilka Migrationsverket inte hunnit anvisa en ansvarig kommun. För merparten av dessa barn och unga anvisar Migrationsverket sen en annan kommun i Sverige som ansvarig för barnets boende. Under år 2017 tog Stockholms stad emot 148 barn som tillhörde denna målgrupp. Motsvarande antal uppgick till 92 barn under 2016.

Stockholms stad anvisades som ansvarig kommun för 119 asylsökande ensamkommande barn under år 2017, vilket innebär en minskning i jämförelse med år 2016 då antalet barn var 146. Gruppen pojkar utgjorde en klar majoritet av de nyttillkomna anvisade barnen (cirka 90 procent).

Under 2017 beslutades det om totalt 2 100 stycken heldygnsinsatser för aktuella asylsökande ensamkommande barn och av dessa rörde cirka 7 procent insatser för flickor. Samma barn kan ha beviljats flera insatser. Motsvarande antal beslutade heldygnsinsatser för aktuella barn och unga som beviljats uppehållstillstånd (tillfälligt eller permanent) var 1 517. Även dessa barn och unga kan ha beviljats flera olika insatser under året. Knappt 18 procent av insatserna var för flickor. Aktuella barn och unga som har beviljats uppehållstillstånd, kan också tidigare under året varit aktuella för insatser under tiden för sin asylprövning.

Majoriteten av placeringarna gjordes hos privata utförare. Den vanligaste placeringsformen under tiden för asylprövning var 2017 jourhem eller familjehem, följt av placering i HVB. För barn och unga som fått uppehållstillstånd (tillfälligt eller permanent) var stödboende, jourhem och familjehem de vanligaste placeringsformerna 2017. Stödboende är en relativt ny placeringsform för barn och unga i ålder 16–20 år som infördes i socialtjänstlagen den 1 januari 2016.

Unika personer per beslutad placeringsform under år 2017
Beslutade placeringsformer under år 2017

Placeringsformer	Asyl	TUT/PUT
Jourhem/familjehem	1 356	555
Stödboende	174	648
HVB	551	314
SiS ungdomshem	19	5

Ensamkommande barn och unga är en utsatt grupp

De mottagna ensamkommande barnen bedöms ha behov av stöd under flera år framöver. Ungdomstiden sträcker sig ofta förbi myndighetsåldern och ungdomarna behöver i de flesta fall bo kvar i ett tryggt boende med ekonomiskt och personligt stöd, även efter att de har fyllt 18 år. Ungdomarna behöver både psykosocialt stöd i vardagen och stöd kopplat till skola och utbildning.

En komplikation i mottagandet av barnen är Migrationsverkets långa handläggningstider som innebär att målgruppen kan få vänta upp till två år på ett beslut i sitt asylärende. Många av barnen har och kommer att hinna fylla 18 år och därmed bli myndiga under handläggningstiden, vilket innebär att villkoren för deras asylansökan förändras. Under året har rapportering skett om en ökande psykisk ohälsa hos målgruppen.

Med anledning av detta har insatser som riktar sig till målgruppen genomförts med stöd av statliga medel kring psykisk hälsa. Vidare gav socialnämnden i augusti 2017 socialförvaltningen i uppdrag, att teckna ett idéburet offentligt partnerskap med fyra idéburna organisationer om verksamhet för ensamkommande barn och unga som helt eller delvis står, eller riskerar att hamna, utanför samhällets insatser.

Med anledning av de tillfälliga ekonomiska bidragen från staten för att möjliggöra att asylsökande ensamkommande unga som har fyllt 18 år ska kunna stanna i kommunen under tiden för asylprövningen, beslutade socialnämnden i september 2017 om ett föreningsstöd till Stockholms Stadsmission med uppdrag att tillhandahålla tillfälliga boendelösningar.

Våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

I socialtjänstlagen anges kommunens skyldighet att stötta brottsoffer, och då särskilt kvinnor och barn som är eller har varit utsatta för våld av närstående, i 5 kap. 11 §:

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.

Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. Lag (2012:776).

Arbetet syftar till att personer som varit utsatta för våld ska få stöd och skydd för att ta sig ur den situationen och leva ett liv utan våld. I januari 2017 beslutade kommunfullmäktige om ett nytt program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck för Stockholms stad. Programmet gäller under perioden 2017–2020. Staden håller också på att utveckla sitt arbete riktat till våldsutövare i syfte att våldsutövandet ska upphöra, framförallt genom de fyra relationsvåldsentra som ska inrättas under 2018. Arbetet som riktar sig till våldsutövare nämns dock inte närmare i denna rapport då statistik saknas.

Målgruppsbeskrivning

Det saknas idag statistik om våld i nära relationer i det verksamhetssystem som används i staden. Den statistik som ligger till grund för detta kapitel och som kommer från staden internt är manuellt insamlad och ska därför beaktas med viss försiktighet.

Staden har en indikator som lyder ”Antal personer som utsatts för våld i nära relation som är kända av socialtjänsten”. Indikatorn avser vuxna personer över 18 år. Totalt var det 1 996 våldsutsatta personer under 2017 som var kända av socialtjänsten, varav 94 procent var kvinnor och 6 procent män.

Enligt Nationella trygghetsundersökningen, NTU, är gärningspersonen en närstående i 40 procent av fallen då en kvinna blir misshandlad, medan motsvarande siffra för män är tre procent. För män är gärningspersonen i drygt 70 procent av fallen helt okänd.¹

1 996

våldsutsatta personer
var kända av social-
tjänsten i Stockholm
under 2017.

”

I 40 procent av fallen
när en kvinna blir miss-
handlad är gärnings-
personen en närstående.
Motsvarande siffra när
män blir misshandlade
är 3 procent.

¹ <https://www.bra.se/brott-och-statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html>.

Antal våldsutsatta personer kända av socialtjänsten uppdelat på kön,
år 2015–2017

Stadsdelsnämnd	2015		2016		2017	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Rinkeby-Kista	141	5	181	10	220	20
Spånga-Tensta	125	1	176	1	124	13
Hässelby-Vällingby	245	0	242	10	287	15
Bromma*	28	2	105	9	117	3
Kungsholmen*	77	6	55	5	48	3
Norrmalm	24	2	39	7	45	1
Östermalm	21	2	32	0	36	1
Södermalm	83	8	228	11	209	11
Enskede-Årsta-Vantör	239	8	336	8	185	7
Skarpnäck	114	9	172	13	118	5
Farsta	115	5	140	4	164	2
Älvsjö	27	3	35	13	41	2
Hägersten-Liljeholmen	120	9	91	5	120	4
Skärholmen	236	70	275	85	135	21
Totalt	1 595	130	2 107	181	1 849	108

Källa: ILS.

*Bromma och Kungsholmen har ej könssuppledd statistik för åren 2015 och 2016. Deras summor för resp. år har delats upp motsvarande proportionerna mellan könen för hela staden.

Antalet våldsutsatta personer som är kända av socialtjänsten har minskat mellan 2016 och 2017 men är fler 2017 än 2015. De största förändringarna på stadsdelsnivå mellan 2016 och 2017 har skett i Skärholmen, där antalet kända kvinnor har minskat med 50 procent och antalet män med 75 procent, och Enskede-Årsta-Vantör där antalet kända utsatta kvinnor minskat med 45 procent.

Insatser, biståndets omfattning och utformning

Skydd och stöd till våldsutsatta

Staden driver i egen regi ett antal verksamheter som vänder sig till våldsutsatta vuxna och deras medföljande barn och som erbjuder stöd och skydd, på kort och lång sikt. Det handlar huvudsakligen om samtalsstöd men också visst praktiskt stöd. De verksamheter som erbjuder skyddat boende nämns mer ingående längre ned. De verksamheter som erbjuder stöd som inte innefattar skyddat boende är Samtalsmottagningen, Relationsvåldscentrum och Origo resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Samtalsmottagningen, som tog emot 218 personer under 2017, erbjuder samtalsstöd till vuxna som blivit utsatta för våld i nära relation eller sexuella övergrepp. Relationsvåldscentrum drivs i samverkan med polisen och Åklagarmyndigheten och erbjuder stöd till våldsutsatta under rättsprocessen efter en polisanmälan. Relationsvåldscentrum vänder sig till boende i Bromma, Spånga-Tensta, Rinkeby-Kista, Hässelby-Vällingby samt Solna och Sundbybergs kommuner.

Origo, som drivs tillsammans med polisen, landstinget och övriga kommuner i länet, ger stöd och rådgivning till unga personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt till yrkesverksamma. Statistik för Origo kommer att redovisas längre fram i kapitlet.

Även ideella kvinnojourer och andra frivilligorganisationer erbjuder stöd till våldsutsatta och deras barn, exempelvis samtalsstöd och gruppverksamheter.

Skyddat boende

Staden driver i egen regi tre skyddade boenden: Kriscentrum för kvinnor och barn, Kruton och Hvilan. Kriscentrum tar emot våldsutsatta kvinnor och deras barn. Kruton vänder sig till unga personer, både flickor/kvinnor och pojkar/män, som är utsatta för hedersrelaterat förtryck och våld. Hvilans målgrupp är hemlösa kvinnor med eller utan missbruk. Hvilan skiljer sig från Kriscentrum och Kruton då det är ett akut- och

planeringsboende för hemlösa kvinnor, med eller utan aktivt missbruk, med förstärkt skalskydd. Det är således inte endast ett skyddat boende, alla kvinnor som bor på Hvilan har inte kommit dit på grund av våldsutsatthet, men en stor andel är våldsutsatta. De tre verksamheterna har tillsammans 47 platser. Under 2017 var beläggningsgraden på Kriscentrum för kvinnor och barn 87 procent, varav 66 procentenheter utgjordes av placeringar från staden och 21 procentenheter var placeringar från andra kommuner. På Hvilan var den totala beläggningsgraden 89 procent varav 87 procentenheter var placeringar från staden och två procentenheter kom från andra kommuner. Krutons totala beläggningsgrad var 74 procent, där utgjorde placeringar från staden 58 procentenheter och från andra kommuner 16 procentenheter.

Det finns också ett flertal skyddade boenden i staden som drivs av andra aktörer, som ideella kvinnojourer, stiftelser och privata företag, flest boenden drivs av kvinnojourer. Kvinnojourerna står för ett omfattande stödarbete på området och utgör ett komplement till socialtjänstens stöd. Stadsdelsnämnderna köper vid behov platser i skyddat boende av jourerna. Våldsutsatta kvinnor har även möjlighet att vända sig direkt till ideella kvinnojourer eller andra frivilligorganisationer för att få hjälp.

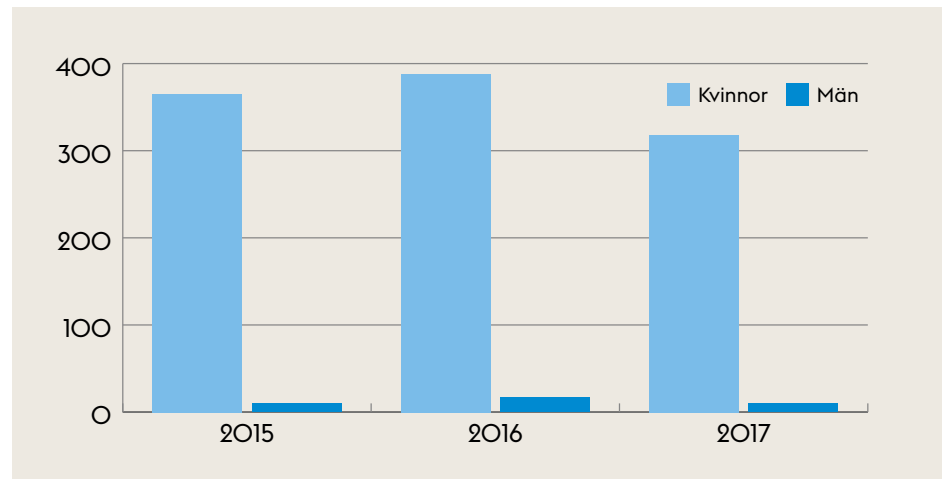
Socialförvaltningen har sedan 2009 genom en enkät till stadsdelsnämnderna inventerat hur många kvinnor över 18 år som placerats i skyddat boende och antalet medföljande barn. Sedan 2015 har även antalet män, och personer som inte identifierar sig som kvinna eller man, i behov av skyddat boende inkluderats i enkäten.

I tabellen nedan redovisas antal placeringar i skyddat boende respektive antal unika individer. De två måtten skiljer sig åt då en person kan ha fått insatsen flera gånger under ett år, antalet placeringar är därför fler än antalet unika individer. Av utrymmes-skäl är det endast statistiken för 2017 i tabellen som är könsuppdelad och uppdelad på placeringar respektive unika individer. I årets rapport redovisas för första gången även antal placeringar i jourlägenhet som stadsdelsförvaltningen tillhandahåller (längre fram i kapitlet). I vissa fall kan dessa placeringar tidigare ha räknats som placering i skyddat boende, vilket är viktigt att känna till vid jämförelse med tidigare år.

Antal placeringar i skyddat boende 2012–2017 samt antal unika individer och medföljande barn 2017. För år 2015 och framåt avser siffrorna både kvinnor och män, åren innan dess avses endast kvinnor

Stadsdelsnämnd	2012	2013	2014	2015	2016	2017 Kvinnor		2017 Män		Antal medföljande barn 2017
						Placeringar	Unika individer	Placeringar	Unika individer	
Enheten för hemlösa	i.u.	i.u.	i.u.	1	4	3	3	0	0	
Rinkeby-Kista	49	86	139	41	54	38	38	1	1	36
Spånga-Tensta	67	51	23	60	49	46	36	4	4	23
Hässelby-Vällingby	33	49	44	65	32	40	35	1	1	38
Bromma	12	15	10	22	19	15	15	0	0	18
Kungsholmen	6	8	5	5	25	15	8	0	0	8
Norrmalm	2	13	5	10	9	12	9	0	0	9
Östermalm	4	3	4	2	7	1	1	0	0	0
Södermalm	25	12	19	9	33	24	13	0	0	11
Enskede-Årsta-Vantör	42	35	63	107	169	59	42	0	0	32
Skarpnäck	6	5	40	25	52	24	22	0	0	22
Farsta	19	14	10	24	27	36	36	0	0	34
Älvsjö	9	16	13	7	i.u.	1	1	0	0	6
Hägersten-Liljeholmen	18	10	22	20	26	23	23	3	3	27
Skärholmen	53	38	58	73	48	46	36	1	1	50
Totalt	345	355	455	471	554	383	318	10	10	314

Antal placeringar i skyddat boende fördelat på kön, unika individer, 2015–2017

16%

av de våldsutsatta personer som var kända av socialtjänsten beviljades skyddat boende 2017.

Antalet placeringar i skyddat boende har minskat något, ungefär tio procent, jämfört med året innan. Denna siffra är dock något osäker då det kan finnas placeringar i stadsdelsnämndens jourlägenheter med i statistiken från tidigare år. Antalet medföljande barn har också minskat. Av de 1 996 våldsutsatta personer som år 2017 var kända av socialtjänsten beviljades 327 personer skyddat boende, vilket utgör cirka 16 procent av antalet utsatta personer som var kända av socialtjänsten.

Av dem som beviljades skyddat boende var 318 kvinnor och 10 män. Tre av kvinnorna och en man som beviljades skyddat boende var 65 år eller äldre. 2016 var antalet män som beviljades skyddat boende 17, vilket innebär att det var en minskning av antalet 2017. Däremot ligger antalet män som fått skyddat boende 2017 i samma nivå som 2015.

Antal placeringar i så kallad jourlägenhet, tillhandahållen av stadsdelsförvaltningen, fördelat på kön, samt antalet medföljande barn, 2017*

	Kvinnor		Män		Medföljande barn
	Placeringar	Unika individer	Placeringar	Unika individer	
Enheten för hemlösa	0	0	0	0	0
Rinkeby-Kista	9	9	0	0	13
Spånga-Tensta	2	1	0	0	2
Hässelby-Vällingby	19	19	0	0	23
Bromma	10	10	0	0	13
Kungsholmen	7	2	2	1	2
Norrmalm	0	0	0	0	0
Östermalm	2	2	0	0	4
Södermalm	23	23	2	2	20
Enskede-Årsta-Vantör	16	16	0	0	25
Skarpnäck	0	0	0	0	0
Farsta	0	0	1	1	2
Älvsjö	14	14	0	0	8
Hägersten-Liljeholmen	5	5	1	1	11
Skärholmen	0	0	0	0	0
Totalt	107	101	7	5	124

*Alla stadsdelsförvaltningar tillhandahåller inte jourlägenheter.

Av de två ovanstående tabellerna framgår att skillnaden är större mellan antalet placeringar och unika individer i skyddat boende än i jourlägenhet, det vill säga att en och samma person placerades fler gånger i skyddat boende än i jourlägenhet under 2017. Det går inte att se tydliga kopplingar mellan hur de två stödformerna beviljas, exempelvis att de stadsdelar som placerar flest i skyddat boende också placerar flest i jourlägenhet, eller att de som placerar flest i skyddat boende ligger lägst i antal placeringar i jourlägenhet eller vice versa.

Stadsdelsnämnderna svarar i enkäten att de ser behov av fler platser i skyddat boende framförallt för kvinnor i missbruk, kvinnor med funktionsnedsättning och män.

Ett av stadens egna boenden tar idag emot kvinnor i aktivt missbruk och en ideell jour inom stadens geografiska område har denna inriktning. Våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning är givetvis en heterogen grupp bland annat utifrån att typen av funktionsnedsättning varierar, den kan vara fysisk eller psykisk, lättare eller grav och det kan handla om en eller flera funktionsnedsättningar för en och samma person. Två av stadens egna boenden och vissa av de ideella jourerna kan ta emot kvinnor som är rullstolsburna. Kompetensen om olika funktionsnedsättningar varierar och många boenden uppger att de inte får så många förfrågningar om plats för personer med fysiska funktionsnedsättningar. Däremot är det vanligare med förfrågningar gällande kvinnor med psykisk ohälsa. Boendena uppger att de ofta får säga nej när det handlar om allvarlig psykisk problematik, eftersom de kvinnorna ofta är personalkrävande samtidigt som det ofta inte fungerar så bra för dem (och de andra boende) med kollektivt boende.

Medföljande barn

Antalet barn som följer med en förälder, oftast modern, till skyddat boende har ökat markant de senaste åren. År 2010 var antalet barn 176. Även antalet vuxna som placeras i skyddat boende har ökat under perioden. Ökningen av antalet medföljande barn är dock större än ökningen av antalet vuxna, vilket innebär att det antingen är fler vuxna som har med sig barn till boendet över huvud taget idag, eller att antalet barn som en förälder har med sig i genomsnitt har ökat. En faktor som skulle kunna bidra till att fler barn följer med till skyddat boende är om det idag finns fler boenden som kan och är lämpliga att ta emot barn. Det finns ingen komplett information om det, men en förteckning (som uppdaterades 2013 och 2016) över ett antal boenden där många placeringar görs av staden. Den visar att antalet boenden som har platser för medföljande barn är ungefär detsamma 2016 som 2013, men antalet platser har ökat med totalt 8 stycken i de boenden som tar emot barn. Antalet platser i boenden som tar emot medföljande söner över tolv år har ökat med 15 mellan 2013 och 2016 (att det totala antalet platser för barn endast har ökat med 8 under samma period beror på att några boenden som inte tar emot söner över tolv år har minskat sitt antal platser). Att det finns fler platser totalt för barn och att också andelen som tar emot söner över tolv år har ökat kan vara en bidragande orsak till att fler barn följer med till skyddat boende. En annan faktor som skulle kunna påverka antalet barn som följer med till skyddat boende är om det har skett en förändring gällande att barn idag inte bor kvar hos en våldsutövande förälder i samma utsträckning som tidigare. Huruvida så är fallet vet vi dock inte.

År 2017 utgjorde barnen en mindre andel av dem som bodde på skyddat boende än under 2016, men jämfört med de flesta åren dessförinnan utgjorde barnen en större andel 2017.

Stadsdelsnämnderna ser behov av fler platser i skyddat boende för kvinnor i missbruk, kvinnor med funktionsnedsättning och män.

Antalet barn som följer med en förälder till skyddat boende har ökat markant de senaste åren.

Antal vuxna personer (unika individer) placerade i skyddat boende, antal medföljande barn samt förhållandet däremellan, år 2011–2017

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal vuxna personer*	233	238	261	347	376	405	328
Antal medföljande barn	210	202	265	269	315	476	314
Andel barn i förhållande till antal vuxna	90 %	85 %	102 %	78 %	84 %	118 %	96 %

*År 2011–2014 ingår endast kvinnor i "antal personer" då statistik saknas för antal män.

Om man ser till det totala antalet vuxna respektive barn i skyddat boende och jourlägenhet under 2017, är de nästan exakt lika många, 433 vuxna och 438 barn. En jämförelse av stödformerna visar dock att antalet barn var fler i förhållande till antalet vuxna i jourlägenhet än i skyddat boende 2017. Antalet barn i skyddat boende utgjorde 96 procent av antalet vuxna medan antalet barn i jourlägenhet utgjorde 117 procent av de vuxna. Det innebär antingen att fler vuxna med barn placerades i jourlägenhet än i skyddat boende, eller att de som hade barn med sig i jourlägenhet hade fler barn per vuxen än de vuxna som hade barn med sig i skyddat boende.

Antal personer (unika individer) placerade i skyddat boende eller jourlägenhet, antal medföljande barn samt förhållandet däremellan, år 2017

	2017
Antal vuxna personer	434
Antal medföljande barn	438
Andel barn i förhållande till antal vuxna	100 %

I december 2017 kom SOU 2017:112 "Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende". Betänkandet innehåller ett flertal olika förslag till ändringar i socialtjänstlagen, bland annat att skyddat boende ska regleras i lagen, att det ska bli tillståndspliktigt och att barn som kommer till skyddat boende med en förälder också själva ska bli placerade där (inte som idag endast vara medföljande till föräldern). Utredningen föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft 1 juli 2019. Det är viktigt att framöver följa upp konsekvenserna av de av utredningens förslag som träder i kraft i form av ny lagstiftning.

Socialnämndens bidrag till kvinnojourer

Förutom att staden köper insatser direkt från kvinnojourerna beviljar också socialnämnden bidrag till några av jourerna i Stockholm, dock endast jourer som drivs av ideella organisationer. Inriktningen är att verksamhetsbidraget ska uppfattas som långsiktigt; de kvinnojourer som har haft verksamhetsbidrag har haft det under flera år. Socialnämnden har för 2017 beviljat sammanlagt nio miljoner kronor i bidrag till sex kvinnojourer med skyddat boende. Dessa sex kvinnojourer har totalt erbjudit 69 platser. Året innan fick sex kvinnojourer med skyddat boende bidrag och tillhandahöll då 70 platser. Nämnden har även för 2017 beviljat sammanlagt 2,9 miljoner kronor i bidrag till fem kvinno- och tjejjourer som bedriver öppenvårdsinsatser för våldsutsatta.

Grunden för bidraget till kvinnojourerna är detsamma som för övriga bidrag till ideella föreningar, det vill säga att de lever upp till de förutsättningar och krav som ställs upp i nämndens riktlinjer. Kraven handlar om att jourens verksamhet ska anses komplettera och tillföra ett mervärde till den verksamhet som socialnämnden bedriver i egen regi, har upphandlat eller ger bidrag till, att verksamheten ska ha god kvalitet och att kostnaderna är rimliga. Jourerna behöver också kunna visa att verksamheten är öppen för stödsökande i hela staden och att tillräckligt många av de stödsökande kommer från Stockholms stad. Socialförvaltningen följer upp verksamheten på kvinnojourerna genom regelbundna rapporteringar av bidragen och platsbesök.

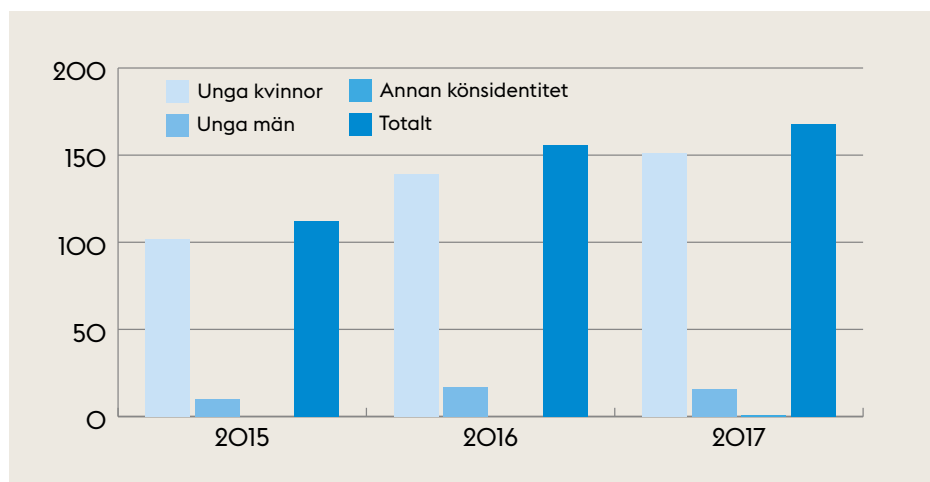
Origo resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck

Staden driver i samverkan med övriga kommuner i Stockholms län, Stockholms läns landsting och Polisen i Stockholm Origo, ett resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Dit kan både ungdomar som själva lever i en hederskontext och yrkesverksamma som arbetar med ungdomar vända sig. Statistiken i detta stycke avser därför ungdomar respektive yrkesverksamma i hela länet.

Under 2017 hade Origo kontakt med något fler nya ungdomar jämfört med 2016, de var 168 stycken 2017 och 156 stycken 2016.

Av dessa ungdomar var 151 flickor, 16 var pojkar och en identifierade sig inte som pojke eller flicka. Jämfört med 2015 har antalet nya ungdomar som Origo haft kontakt med ökat väsentligt, men den stora ökningen i antal skedde mellan 2015 och 2016.

Antal nya ungdomar som haft kontakt med Origo, totalt och uppdelat på kön, 2015–2017

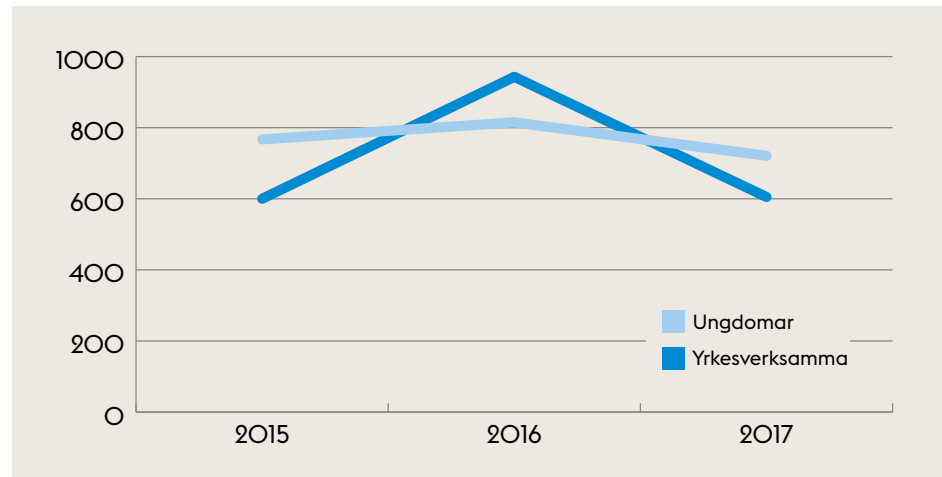
168

Origo hade kontakt med 168 nya ungdomar under 2017.

Antalet rådgivnings- och stödsamtal med ungdomar minskade från 815 samtal år 2016 till 721 samtal år 2017, vilket innebär en minskning med 11 procent. Även antalet samtal med yrkesverksamma minskade, från 943 stycken 2016 till 605 stycken 2017, en minskning med 36 procent. Av nedanstående figur framgår dock att sett till de tre senaste åren låg antalet samtal markant högre år 2016 än året före respektive efter, vilket kan tala för en tillfällig ökning. Antalet konsultativa samtal med yrkesverksamma har viss koppling till Origos utåtriktade verksamhet där man bland annat föreläser för yrkesverksamma. Personer som får ökade kunskaper via föreläsningar kan ibland ha minskat behov av att konsultera Origo i enskilda ärenden eftersom de själva besitter kunskap. Under 2017 genomförde Origo kompetenshöjande insatser för 3 662 yrkesverksamma, medan motsvarande siffra för 2016 var 2 742.

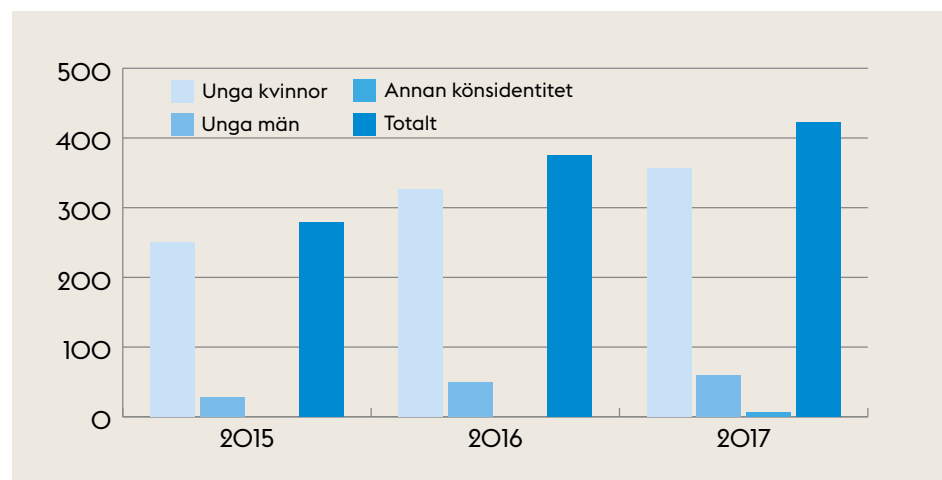
Bland de ungdomar som varit i kontakt med Origo och som uppgett vilken stadsdel de tillhör finns alla stadsdelar representerade utom Kungsholmen, Skärholmen och Östermalm. Flest antal ungdomar (inom Stockholms stad) kom från Spånga-Tensta (8), Södermalm (7), Rinkeby-Kista och Norrmalm (6). Under året hade 43 ungdomar kontakt med Origo utan att uppge vilken stadsdel eller kommun de tillhörde.

Antal stöd- och rådgivningssamtal som Origo har haft med ungdomar respektive yrkesverksamma 2015–2017

422 yrkesverksamma personer fick konsultativt stöd i nya ärenden, varav drygt 50 procent var från skola och socialtjänst. Antalet yrkesverksamma som fick konsultativt stöd i nya ärenden har ökat med 12 procent sedan 2016. De yrkesverksamma kom från alla stadsdelsnämnder, flest från Spånga-Tensta (20) och minst antal från Älvsjö (1). I statistiken för yrkesverksamma finns också en kategori ”övriga”, där bl a advokater, skyddade boenden och anhöriga som vill vara anonyma ingår. Denna kategori har ökat från 13 till 20 procent mellan 2016 och 2017.

Antal yrkesverksamma som haft konsultativ kontakt med Origo avseende ärenden som rör unga män, kvinnor och personer med annan könsidentitet, 2015–2017

Brottsstatistik om våld i nära relationer i Stockholm

Socialnämnden har som nämndes i inledningen av detta kapitel ansvar för brottsoffer enligt 5 kap. 11 § SoL, och ska särskilt beakta kvinnor och barn som blivit utsatta för våld av närstående.

Brottsförebyggande rådet (Brå) för statistik² över antal polisanmälda brott i nära relation mot vuxna respektive barn. Noteras bör att det finns ett stort mörkertal. Alla siffror som avser 2017 är preliminära. Antalet anmälda misshandelsbrott i nära relation minskade mellan 2016 och 2017. Antalet anmälda fall av grov kvinnofridskränkning ökade något.³ De polisanmälda brotten av misshandel av barn 0–17 år där förövaren var

² Statistiken om anmälda brott som redovisas i denna rapport avser Stockholms stad.

³ Brå:s statistikdatabas, <http://statistik.bra.se/solvebba/action/index>.

bekant minskade något i antal mellan 2016 och 2017, i åldersgruppen 0–6 år minskade antalet anmälningar mest, med 24 procent.

Forskning visar att det finns en viss överlappning mellan att våld utövas av en vuxen mot en annan vuxen i familjen, och våld som utövas av en vuxen mot ett barn, det vill säga att om en vuxen är utsatt för våld är barnen i samma familj i vissa fall också det.⁴ Av de fem stadsdelsnämnder med flest antal anmälda misshandelsbrott mot vuxen, ligger fyra också i topp avseende antal anmälda misshandelsbrott mot barn (Rinkeby-Kista, Hässelby-Vällingby, Södermalm och Enskede-Årsta-Vantör). Östermalm, Skarpnäck och Älvsjö ligger alla bland de fem med lägst antal anmälda misshandelsbrott mot vuxna respektive barn. Viktigt att påpeka är dock att siffrorna inte säger något om huruvida de våldsutsatta vuxna respektive barnen ingår i samma familjer. Man bör också ha i åtanke att Södermalm och Enskede-Årsta-Vantör är de två stadsdelar med störst befolkning medan Älvsjö och Skarpnäck tillhör dem med minst befolkningsstorlek.

Antal våldsutsatta personer kända av socialtjänsten samt andel av antalet invånare, antal placeringar i skyddat boende, anmälda misshandelsbrott mot vuxen inomhus i nära relation samt antal anmälda brott grov kvinnofrids-kränkning, 2017

Stadsdelsnämnd	Antal invånare 18 år och äldre, 2017	Antal våldsutsatta personer kända av socialtjänsten	Andel av befolkningen 18 år och äldre, som är våldsutsatta och kända av socialtjänsten	Antal placeringar i skyddat boende (unika ind.)	Antal anmälda misshandelsbrott mot vuxen i nära relation	Antal anmälda brott grov kvinnofrids-kränkning
Rinkeby-Kista	37 855	240	0,63%	39	134	43
Spånga-Tensta	28 558	137	0,48%	40	41	8
Hässelby-Vällingby	56 939	302	0,53%	36	154	32
Bromma	61 510	120	0,20%	15	62	11
Kungsholmen	60 136	51	0,08%	8	70	18
Norrmalm	59 569	46	0,08%	9	47	11
Östermalm	63 883	37	0,06%	1	58	9
Södermalm	108 584	220	0,20%	13	102	21
Enskede-Årsta-Vantör	78 837	192	0,24%	42	188	30
Skarpnäck	36 572	123	0,34%	22	60	7
Farsta	45 596	166	0,36%	36	95	19
Älvsjö	21 675	43	0,20%	1	34	13
Hägersten-Liljeholmen	70 223	124	0,18%	26	88	15
Skärholmen	28 501	156	0,55%	37	92	22
Totalt	760 933	1 957	0,26%	328	1 225	259

Syftet med tabellen ovan är att möjliggöra en jämförelse mellan stadsdelsnämnder och mellan olika parametrar.

Som framgår av tabellen har en stadsdel som har höga eller låga siffror på en parameter ofta det även på övriga parametrar. Det är genomgående samma stadsdelar som ligger högst avseende antal våldsutsatta personer som är kända av socialtjänsten, antal placeringar i skyddat boende och antal polisanmälda misshandelsbrott mot vuxen i nära relation, om man ser till andelen av befolkningen i stadsdelen. Detsamma gäller de med lägst siffror, det är också samma stadsdelar oavsett vilken parameter det rör. Jämfört med 2016 är andelen våldsutsatta personer som är kända av socialtjänstens ungefär på samma nivåer, med undantag för Enskede-Årsta-Vantör och Skärholmen. I Enskede-Årsta-Vantörs fall har andelen minskat från 0,44 procent 2016 till 0,24 procent 2017. För Skärholmens del har andelen minskat från 1,28 procent 2016 till 0,55 procent 2017.

De stadsdelar med flest polisanmälda misshandelsbrott mot barn har också flest polisanmälda misshandelsbrott mot vuxen i nära relation, och tvärtom.

⁴ Heimer, Gun, Björck, Annika, Kunosson, Chrystal (red.) *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar*.

Båda stadsdelsförvaltningarna har under 2017 haft stor personalomsättning inom sina relationsvårdsteam, vilket har gjort att man bland annat inte kunnat informera utåt om verksamheten i samma utsträckning som tidigare och på så vis bedriva uppsökande verksamhet.

Enligt Brå:s nationella kartläggning av brott i nära relationer från 2015⁵ är ålder, familjere-lation, utbildning, boendeform och ekonomiska förutsättningar de bakgrundsfaktorer som har starkast relevans. Utsattheten är enligt kartläggningen högst bland yngre personer (16–34 år), ensamstående föräldrar, personer med högst gymnasial utbildning och personer boende i flerfamiljshus. Utsatta kvinnor har ofta sämre ekonomiska förut-sättningar än andra.

⁵ Brå, (2014) *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning*.

Missbruk och beroende

Kommunen har det yttersta ansvaret för att personer med missbruksproblem får den hjälp och vård som de behöver för att komma ifrån missbruket. I det ansvaret ingår också att informera om skadeverkningarna av alkohol och andra beroendeframkallande medel och att söka upp personer som kan vara i behov av hjälp. Med missbruk har fram till och med 2017 menats missbruk av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel enligt socialtjänstlagen (SoL). Från och med 2018 räknas även spelmissbruk om pengar med i begreppet. Utgångspunkten för arbetet är att det bygger på individens självbestämmande, dock kan tvångsvård bli aktuell i vissa fall. Arbetet med missbruk och beroende regleras främst i socialtjänstlagen, lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) och i Offentlighet- och sekretesslagen (OSL).

Det finns ett gemensamt ansvar för missbruksvården fördelat på olika huvudmän. Av hälso- och sjukvårdslagen (HSL) framgår landstingens ansvar för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador, i vilket missbruk och beroende ingår. Kommunen har det yttersta ansvaret för att personer med missbruksproblem får den hjälp och den vård som de behöver för att komma ifrån missbruket. Kommunens ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

Arbetet med personer med missbruk och beroende inom socialtjänsten utgår inte bara från behandling av missbruket i sig, utan innefattar även ett generellt ansvar för stödinsatser. Personer som behöver stöd för att komma ifrån sitt missbruk kan även vara i behov av psykosociala insatser såsom boende, stöd i boende och olika typer av eftervård såsom arbetsinriktade rehabiliteringsinsatser.

Utgångspunkterna för stadens arbete med personer med missbruksproblem fastställts av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Dessa anges i STAN-programmet (Stockholms stads Tobaks-, Alkohol- och Narkotikapolitiskaprogram), i den gemensamma överenskommelse som kommunerna i Stockholms län och Stockholms läns landsting har utformat (Överenskommelse om samverkan kring personer med missbruk och beroende) och i de överenskommelser om samverkan, ansvars- och kostnadsfördelning som tagits fram mellan staden och andra huvudmän. Nytt program är framtaget och är ute på remiss. Beslut är planerat i kommunfullmäktige i april 2018. Till dess gäller rådande STAN-program.

Arbetet med personer som har ett missbruk eller beroende ska utgå från de metoder som rekommenderas i Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för missbruk- och beroende, vilka bygger på bästa evidens.

I Stockholms stad använder sig handläggarna av ASI (Addiction severity index). ASI är ett standardiserat bedömningsinstrument som bland annat används för att bedöma psykosocialt stödbehov hos individen. ASI rekommenderas av de nationella riktlinjerna vid utredning av missbruk och beroende.

Målgruppsbeskrivning

Det finns inget enkelt sätt att beräkna antalet aktuella personer med missbruk eller beroende som har kontakt med socialtjänsten, då det finns personer med sådan problembild som inte ansöker om insats från en missbruksenhet och såldes inte fångas upp i statistiken. Socialförvaltningen genomför vartannat år en räkning av antalet personer som har kontakt med socialtjänsten och som har eller bedöms ha ett missbruk eller beroende. Under 2017 genomfördes inte räkningen, vilket medför att all statistik som redovisas i denna rapport är hämtat ur stadens verksamhetssystem Sociala system. Som grund i nedanstående statistik redovisas antal unika personer som varit aktuella för utredning eller insats inom stadens missbruksenheter.

Kommunen har det yttersta ansvaret för att personer med missbruksproblem får den hjälp och den vård som de behöver för att komma ifrån missbruket. Kommunens ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

Av de personer som har kontakt med socialtjänstens missbruksenheter beskriver stadsdelsnämnderna att många har en samsjuklighet, det vill säga en kombination av missbruk och en psykisk ohälsa i någon form. Därtill står personerna ofta långt från arbetsmarknaden och är inte sällan hemlösa. Den komplexa problembilden innebär att en kombination av olika insatser kan behövas för att möta individens sammanlagda behov av stöd för att på vardagslivet att fungera. I det sammanhanget är samverkan internt och extern med andra huvudmän ett mycket prioriterat område. Målgruppen ställer andra krav på socialtjänstens insatser än tidigare. De traditionella behandlingsinsatserna möter inte alltid den aktuella målgruppen. Inte sällan är det boendeinsatser med fokus på motivationshöjande arbete som stadsdelsnämnderna beviljar för att på sikt kunna erbjuda behandlande insatser kopplat till missbruket.

Inom verksamhetsområdet missbruk är det angeläget att nämna gruppen anhöriga inklusive barn som anhöriga som en viktig målgrupp som missbruksenheterna arbetar med, även om det inte redovisas i någon statistik här nedan. I Socialtjänstlagen framgår det att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för personer som vårdar en närstående. Syftet med arbetet är att minska de anhörigas psykiska och fysiska belastning. För en del personer handlar det om att få hjälp med insatser som den närstående behöver, för andra handlar det om att de själva behöver få information eller utbildning av kommunen.

Antal unika personer aktuella med undertyp missbruk per stadsdelsnämnd samt enheten för hemlösa

Stadsdelsnämnd	2015	2016	2017
Enheten för hemlösa	465	446	452
Rinkeby-Kista	248	250	254
Spånga-Tensta	213	201	201
Hässelby-Vällingby	285	277	276
Bromma	163	171	188
Kungsholmen	142	154	154
Norrmalm	138	119	119
Östermalm	132	113	100
Södermalm	460	453	437
Enskede-Årsta-Vantör	371	356	343
Skarpnäck	194	156	167
Farsta	309	297	255
Älvsjö	90	92	78
Hägersten-Liljeholmen	271	263	275
Skärholmen	170	168	183
Totalt	3 651	3 516	3 482

Källa: Sociala system Sweco

Tabellen visar antalet personer som varit aktuella för utredning eller insats som är relaterat till missbruk under åren 2015–2017. Siffrorna visar att antalet unika personer minskar. Det finns inga studier gjorda som klargör vad minskningen beror på, men en förklaring skulle kunna vara att arbetssättet inom enheterna förändrats över tid. Ett exempel är att handläggarna är snabbare på att avsluta ärenden som inte har en pågående utredning eller insats i enlighet med lagstiftningen.

21 556

Beroendecentrum Stockholm som är landstingets beroendevård hade 21 556 patienter under 2017.

Beroendecentrum Stockholm som är landstingets beroendevård hade 21 556 patienter under 2017 (14 551 män, 7 005 kvinnor) att jämföra med 2016 då antalet patienter var 20 766 (14 020 män och 6 746 kvinnor). De kan därmed se en liten ökning av antalet besökare. Det går inte att utesluta att minskningen av antalet aktuella personer på inom stadsdelsnämnderna och enheten för hemlösa i det sammanhanget kan vara kopplat till att fler personer vänder sig till landstingets beroendevård. Socialtjänsten är det yttersta skyddsnätet, vilket innebär att individen bör uttömma andra möjligheter till stöd innan eventuell insats från socialtjänsten beviljas.

Antal och andel aktuella fördelat på kön, 2015–2016

Kön	2015		2016		2017	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Kvinnor	928	25,4 %	886	25,2 %	866	24,9 %
Män	2 723	74,6 %	2 630	74,8 %	2 616	75,1 %
Totalt	3 651	100	3 516	100	3 482	100

Källa: Sociala system Sweco

Tabellen ovan beskriver andelen kvinnor respektive män som har varit aktuella med utredningstyp missbruk under 2015–2017. Siffrorna visar inga större förändringar men man kan konstatera att antalet personer som är aktuella på missbruksenheterna minskar både vad gäller kvinnor och män.

Insatser, biståndets omfattning och utformning

Icke biståndsbedömda insatser

Av de insatser som erbjuds inom stadens missbruks- och beroendevård är majoriteten individuellt biståndsbedömda. Flera stadsdelsnämnder bedriver egen icke biståndsbedömd öppenvård såsom träfflokal, skapande verksamhet, boostergrupp (till exempel fortsättning på eftervårdsgrupp) och friskvård. Staden har även stadsövergripande icke biståndsbedömda öppenvårdsinsatser med verksamheter som erbjuder konsultation, rådgivning och behandling. Även stöd till anhöriga till personer med missbruk ges som icke biståndsbedömd insats på flera stadsdelar. De icke biståndsbedömda insatserna är en viktig del av stadens utbud till målgruppen men redovisas inte i statistiken nedan. Insatser av arbetsrehabiliterande karaktär, likt via jobbtorg ingår inte heller i redovisningen.

Biståndsbedömda insatser i öppenvård

Antal personer med beslut om individuellt behovsprövade öppna insatser (öppenvård) i egen och köpt regi per stadsdelsnämnd fördelat på ålder och kön

Stadsdelsnämnd	–1952		1953–1967		1968–1982		1983–1992		1993–1996		Totalt		Totalt
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Enheten för hemlösa	0	4	2	20	2	8	0	1	0	0	4	33	37
Rinkeby-Kista	0	4	7	12	1	7	3	13	0	3	11	39	50
Spånga-Tensta	2	3	12	13	4	8	5	9	2	4	25	37	62
Hässelby-Vällingby	4	4	8	18	4	12	2	6	2	1	20	41	61
Bromma	1	3	3	9	4	6	4	6	1	1	13	25	38
Kungsholmen	1	2	1	10	1	3	0	4	0	0	3	19	22
Norrmalm	0	2	1	2	0	2	0	0	0	0	1	6	7
Östermalm	1	2	1	5	1	7	2	1	0	2	5	17	22
Södermalm	2	2	19	29	9	23	7	8	2	3	39	65	104
Enskede-Årsta-Vantör	0	3	11	16	5	16	2	13	2	2	20	50	70
Skarpnäck	0	0	7	10	2	4	0	1	0	0	9	15	24
Farsta	0	1	5	13	3	10	3	6	1	0	12	30	42
Älvsjö	0	0	1	1	0	1	2	2	0	0	3	4	7
Hägersten-Liljeholmen	0	2	12	18	6	13	2	11	1	2	21	46	67
Skärholmen	2	1	6	15	4	10	6	9	2	4	20	39	59
Totalt	13	33	96	191	46	130	38	90	13	22	206	466	672

Källa: Sociala system Sweco

Antalet personer som får biståndsbedömda insatser har ökat från 2016 då antalet som beviljades öppenvård var 644 personer. Siffrorna visar att kvinnor i regel har fler öppenvårdsinsatser i jämförelse med män. I den senaste missbruksräkningen framkom det att en högre andel av kvinnorna har eget boende, vilket är en viktig förutsättning för att individen ska kunna tillgodogöra sig behandling i öppenvård. Att fler kvinnor har eget boende skulle således delvis kunna förklara varför fler kvinnor deltar i öppenvårdsinsatser i jämförelse med män. Stadsdelsnämnderna arbetar strukturerat och

60%

Resultatet av den missbruksräkning som genomfördes 2016 visade att nästan 60 procent av de personer som var aktuella på en missbruksenhet i staden var hemlösa.

målmedvetet för att bygga upp en tillgänglig öppenvård av god kvalitet och använder också varandras insatser. Exempel på öppenvård kan vara behandling enligt kognitiv beteendeterapi, manualbaserade behandlingsprogram och Case Manager.

Boendeinsatser

Resultatet av den missbruksräkning som genomfördes 2016 visade att nästan 60 procent av de personer som var aktuella på en missbruksenhet i staden var hemlösa. Boende beviljas inom missbruksenheter i första hand i syfte att skapa bättre förutsättningar för personen att ta emot nödvändigt stöd för att komma ifrån sitt missbruk. Staden erbjuder både boenden med drogtolerans och det man kallar drogfria boenden för att möta målgruppens olika behov.

Antal personer med beslut om bistånd som avser boende någon gång under år 2017 fördelat på födelseår

Födelseår	Kvinnor	Män	Totalt
–1952	93	70	163
1953–1967	113	360	473
1968–1982	68	316	384
1983–1992	60	194	254
1993–1996	31	53	84
Totalt	365	993	1 358

Källa: Sociala system Sweco

Antal boendedygn i bistånd som avser boende någon gång under året, 2015–2017

År	Antal personer	Antal boendedygn
2015	1 091	200 655
2016	1 274	196 601
2017	1 264	193 075

Källa: Sociala system Sweco

193 075

Under 2017 har 1 264 personer beviljats 193 075 boendedygn.

Under 2017 har 1 264 personer beviljats 193 075 boendedygn. Jämfört med 2016 då 196 601 boendedygn beviljades för 1 274 personer. Antal dygn per person är därmed 1,6 dygn lägre för 2017 (152,7) jämfört med 2016 (154,3). Tabellen ovan som redovisar antal personer med beslut om bistånd som avser boende någon gång under år 2017 fördelat på födelseår visar att gruppen som är födda mellan åren 1953 och 1967 har störst behov av boende.

Med boendeinsatser avses här alla boenden som inte har tillstånd för hem för vård eller boende (HVB). Det kan vara försöks- och träningslägenhet, stödboende eller genomgångsbostad. Akutboenden ingår inte i redovisningen.

Institutionsvård

Med institutionsvård avses insatser som ges med stöd av socialtjänstlagen inom någon form av institution. I insatsen HVB ingår såväl behandlingshem som stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd. Staden anlitar ramavtalade HVB-hem i hela Stockholms län samt i övriga landet.

Under året har 750 personer haft ett beslut om frivillig institutionsvård jämfört med 723 under 2016. Att de personer som har kontakt med missbruksenheterna inte sällan är hemlösa skulle kunna ha en koppling med att antalet institutionsvårdsplaceringar ökar, då avsaknaden av en stabil bostadssituation gör det svårare att tillgodogöra sig behandling i öppna former.

Antal personer med beslut om frivillig institutionsvård, 2017

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt
Enheten för hemlösa	21	128	149
Rinkeby-Kista	15	46	61
Spånga-Tensta	10	50	60
Hässelby-Vällingby	16	51	67
Bromma	5	28	33
Kungsholmen	5	19	24
Norrmalm	5	28	33
Östermalm	5	17	22
Södermalm	21	57	78
Enskede-Årsta-Vantör	25	71	96
Skarpnäck	9	30	39
Farsta	13	42	55
Älvsjö	5	8	13
Hägersten-Liljeholmen	12	54	66
Skärholmen	15	39	54
Totalt	182	668	850

Källa: Sociala system Sweco

Anmälningar LVM

Antalet inkomna anmälningar om LVM 2017 per stadsdelsnämnd samt enheten för hemlösa fördelat på kön

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt
Enheten för hemlösa	19	91	110
Rinkeby-Kista	16	24	40
Spånga-Tensta	8	12	20
Hässelby-Vällingby	11	57	68
Bromma	13	62	75
Kungsholmen	16	25	41
Norrmalm	11	21	32
Östermalm	13	17	30
Södermalm	28	39	67
Enskede-Årsta -Vantör	21	36	57
Skarpnäck	18	27	45
Farsta	8	12	20
Älvsjö	7	6	13
Hägersten-Liljeholmen	32	34	66
Skärholmen	12	19	31
Totalt	233	482	715

Källa: Sociala system Sweco

För att ett omhändertagande ska kunna göras av en vuxen person i missbruk enligt LVM måste exempelvis personens läkare, socialsekreterare eller någon nära anhörig göra en orosanmälan till socialtjänsten som då påbörjar en utredning. Om utredningen visar att klienten behöver vård enligt LVM gör socialtjänsten en ansökan om tvångsvård hos förvaltningsrätten. Flertalet LVM-anmälningar och utredningar leder inte till ansökan om LVM-vård. I första hand arbetar missbruksenheterna med att utreda om frivilliga insatser enligt socialtjänstlagen är tillämpliga.

Flertalet LVM-anmälningar och utredningar leder inte till ansökan om LVM-vård.

Under 2017 har totalt 715 anmälningar enligt LVM (Lag om vård av missbrukare i vissa fall) inkommit, 233 rörande kvinnor och 482 rörande män. Det är en ökning av antalet anmälningar som rör kvinnor och en minskning av anmälningar som rör män jämfört med 2016. Under 2016 var antalet LVM-anmälningar 694 varav de berörde 207 kvinnor och 487 män. Flest antal anmälningar har inkommit till Enheten för hemlösa (110) följt av Bromma (75) och Hässelby-Vällingby (68).

Flest anmälningar avseende kvinnor har inkommit till Hägersten-Liljeholmen (32), Södermalm (28) och Enheten för hemlösa (19).

Vård enligt LVM

Syftet med vården enligt LVM är att bryta ett missbruk som utsätter personens psykiska eller fysiska hälsa för allvarlig fara, gör att personen löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv eller befaras att allvarligt skada sig själv eller någon närstående. Vidare är syftet med vården att genom behövliga insatser motivera personen till att frivilligt medverka till fortsatt behandling och stöd för att komma ifrån missbruket. Vården får pågå högst sex månader. Så snart som möjligt ska vården övergå till vård utanför institutionen, så kallad § 27-vård. Vården kan då fortsätta på ett öppet behandlingshem, i familjehem eller genom att personen deltar i öppenvårdsprogram.

Den genomsnittliga vårdtiden är drygt fyra månader enligt uppgifter från Statens institutions styrelse, SIS.

Antalet intagningar i LVM vård fördelat på stadsdelsnämnd och Enheten för hemlösa samt kön

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt
Enheten för hemlösa	2	2	4
Rinkeby-Kista	3	4	7
Spånga-Tensta	0	2	2
Hässelby-Vällingby	1	6	7
Bromma	0	2	2
Kungsholmen	0	1	1
Normalm	0	1	1
Östermalm	1	0	1
Södermalm	1	1	2
Enskede-Årsta-Vantör	0	4	4
Skarpnäck	4	0	4
Farsta	3	2	5
Älvsjö	1	2	3
Hägersten-Liljeholmen	0	1	1
Skärholmen	0	1	1
Totalt	16	29	45

Källa: Staten institutions styrelse, SIS

Antalet intagningar för LVM-vård i Stockholms stad har legat på ungefär samma nivå de senaste åren. Under året var intagningarna 45, likaså för 2016. Siffran för 2015 var 49. Missbruksenheterna arbetar för att motivera till frivilliga insatser för att ansökan om tvångsåtgärder så långt det är möjligt ska undvikas.

Missbruksenheterna arbetar för att motivera till frivilliga insatser för att ansökan om tvångsåtgärder så långt det är möjligt ska undvikas.

Baserat på antalet unika personer som anmäldes enligt LVM resulterade 6 procent i vård enligt LVM. Av dessa rörde 16 kvinnor och 29 män. Antalet intagningar varierar mellan nämnderna och flest intagningar under 2017 hade Rinkeby-Kista och Hässelby-Vällingby följt av Farsta stadsdelsnämnd. Missbruk kan medföra flera negativa konsekvenser likt hälsoproblem och bostadslöshet. Kvinnor i missbruk löper utöver det ökade risk för övergrepp i form av psykiskt, fysiskt och sexuellt våld. Den ökade utsattheten skulle kunna vara en förklaring till varför en större andel kvinnor i missbruk anmäls tillika vårdas enligt LVM i jämförelse med män.

Staden har en referensgrupp tillsammans med representanter från Statens institutionsstyrelse (SiS). Syftet är att förbättra rutiner och samverkan för att öka förutsättningarna för en god LVM-vård och hur vården ska övergå från tvångsvård till frivillig vård är en prioriterad fråga.

Brukardelaktighet

Under 2017 har socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande frågor haft en referensgrupp med personer från brukarorganisationer inom psykisk ohälsa och de som arbetar med missbruk- och beroende frågor.

Under året har SIP-kollen lanserats av Sveriges kommuner och landsting (SKL) där den enskilde som har deltagit vid ett SIP-möte anonymt kan svara på fem frågor om vad hon eller han tyckte om mötet. Information från SIP-kollen går nu att bryta ner per stadsdelsnämnd.

Hemlöshet

Arbetet mot hemlöshet är en prioriterad fråga i Stockholms stad och nya åtgärder vidtas kontinuerligt bland annat utifrån att gruppen av hemlösa personer förändras. Hemlöshet är en fråga som berör samtliga verksamhetsområden inom socialtjänsten, inklusive äldreomsorg.

Staden använder följande definition av hemlöshet:

- En hemlös person är en person som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande inneboendeförhållande samt är hänvisad till tillfälliga boendelalternativ eller är uteliggare.
- Till de hemlösa räknas personer som bor på institutioner eller härbärgen och som inte har någon bostad ordnad vid en eventuell utskrivning.
- Till de hemlösa räknas också personer som tillfälligt bor hos olika kamrater eller bekanta (max tre månader).

Däremot räknas inte personer som bor i andra hand eller hos någon anhörig som hemlösa. Inte heller personer som bor i en försökslägenhet, inom Stiftelsen Hotellhem i Stockholm (SHIS) eller i Bostad först.

Stockholms stads program för att motverka hemlöshet

Stockholms stads program mot hemlöshet 2014–2019 antogs i kommunfullmäktige i maj 2014. Målgrupper som särskilt lyfts i hemlöshetsprogrammet är akut hemlösa respektive långvarigt hemlösa, barnfamiljer med osäkra boendeförhållanden, hemlösa med komplex problematik i form av missbruk- och fysisk och/eller psykisk ohälsa, unga vuxna hemlösa eller i riskzon att bli hemlösa samt hemlösa personer 65 år och äldre. I programmet framhålls att barnperspektivet alltid ska beaktas, vikten av förebyggande insatser, att stabila boendeformer ska eftersträvas samt att socialtjänsten ska verka för att graden av sysselsättning och egen försörjning bland hemlösa personer ska öka. Staden ska också verka för kunskapsutveckling och för att hitta bra metoder som motverkar hemlöshet.

Målgruppsbeskrivning

Socialförvaltningen genomför regelbundet kartläggningar av antalet hemlösa personer i Stockholms stad. Vartannat år sker en totalundersökning av hemlösa personer från 20 år och uppåt som under ett specifikt dygn i september är aktuella för ansökan, utredning eller insats inom stadens socialtjänst, har kontakt med socialförvaltningens uppsökarenhet, berörda landstingsenheter eller någon frivilligorganisation med ekonomiskt stöd från staden eller privat entreprenör på uppdrag av staden. Senaste kartläggningen ägde rum i september 2016 och nästa är planerad till september 2018. Vartannat år sker en enkätundersökning riktad till socialtjänsten i Stockholms stadsdelsnämnder, som syftar till att kartlägga antalet barnfamiljer med socialtjänstkontakt som lever under osäkra boendeförhållanden. Den senaste kartläggningen av barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden ägde rum i januari 2017.

Insatser, biståndets omfattning och utformning

Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden

Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden definieras i staden enligt följande:

Familjer eller ensamstående med hemmavarande barn under 18 år som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande andrahands- eller inneboendekontrakt och därför är hänvisade till tillfälliga boendebalternativ. Dessutom familjer eller ensamstående med barn som vistas på institutioner, i familjehem eller annan vårdinrättning och inte har någon ordnad bostad vid utskrivning.

Hemmavarande barn innebär att barnet/barnen bor hos föräldrarna/föräldern helt eller delvis.

Boende i försökslägenhet och inom Stiftelsen hotellhem ingår inte i ovanstående definition men omfattas av kartläggningen av barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden då dessa boendeformer inte är permanenta samt följer av biståndsbeslut eller remiss från socialtjänsten.

I januari 2017 genomfördes en kartläggning¹ som redovisade att socialtjänsten vid den aktuella tidpunkten hade kontakt med 342 barnfamiljer som levde under osäkra boendeförhållanden.

Hushållssammansättning

Hushållssammansättning	Antal	Andel
Ensamstående kvinna med barn	238	70 %
Ensamstående man med barn	17	5 %
Sammanboende par med barn	75	22 %
Kvinna med växelvis boende barn	9	3 %
Man med växelvis boende barn	3	1 %
Totalt	342	100 %

Antal barn per hushåll

Antal barn per hushåll	Antal hushåll	Andel	Totalt antal barn
1	135	40 %	135
2	107	31 %	214
3	58	17 %	174
4	24	7 %	96
5	12	4 %	60
6	4	1 %	24
7	1	0 %	7
8	1	0 %	8
Fler än 8	0	0 %	0
Totalt	342	100 %	718

I de kartlagda familjerna fanns sammanlagt 718 barn. I kartläggningen år 2015 inrapporterades 301 familjer och sammanlagt 635 barn. Ökningen är i linje med resultaten av Socialstyrelsens nationella hemlöshetskartläggning 2017².

¹ Socialförvaltningen, dnr 3.1.1–119/2017.

² Socialstyrelsen (2017). *Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär*.

342

barnfamiljer med sammanlagt 718 barn rapporterades i januari 2017 leva under osäkra boendeförhållanden.

Föräldrars födelseland*

Föräldrars födelseland	Antal	Andel
Sverige	43	13 %
Finland	3	1 %
Övriga Norden (Danmark, Island, Norge)	1	0 %
Europa (utom Norden)	26	8 %
Asien	83	24 %
Afrika	151	44 %
Nordamerika	4	1 %
Syd- och Centralamerika	9	3 %
Oceanien (inkl. Australien och Nya Zeeland)	0	0 %
Vet ej	36	11 %
Totalt	356	104 %

*Flera svarsalternativ har kunnat anges.

I majoriteten av familjerna (69 %) var någon förälder född utanför Europa. I kartläggningen 2015 var andelen 74 procent.

Aktuell boendesituation januari 2017

Boendesituation	Antal	Andel
Stiftelsen Hotellhem i Stockholm (SHIS) för barnfamiljer	99	29 %
Hotellrum	38	11 %
Tillfälligt inneboende/andrahandsboende, max tre månader	50	15 %
Försökslägenhet	14	4 %
Jourlägenhet	43	13 %
Träningslägenhet	21	6 %
Vandrarhem	26	8 %
Lägenhetshotell	11	3 %
Skyddat boende (vid våld i nära relation)	21	6 %
Behandlingshem/familjehem/stödboende	3	1 %
Genomgångsbostad	13	4 %
Vet ej	3	1 %
Totalt	342	100 %

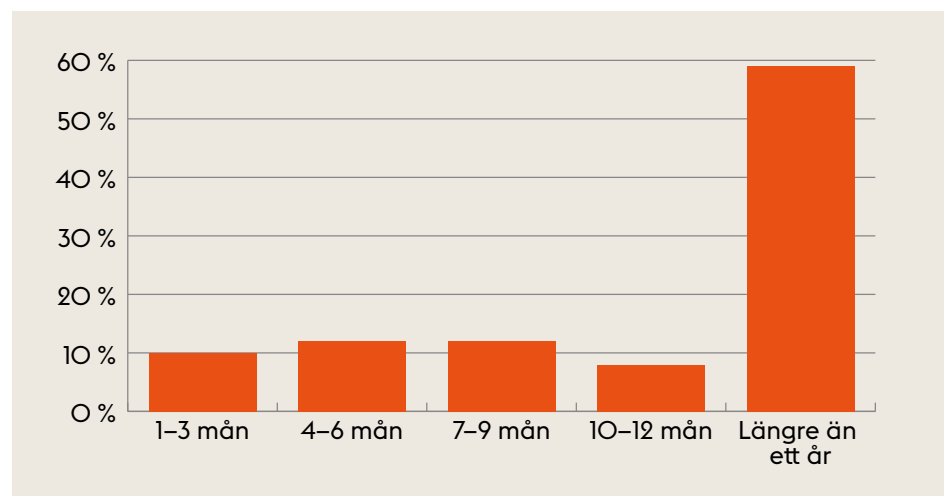
29 procent av barnfamiljerna bodde via Stiftelsen hotellhem, vilket var den vanligaste boendesituationen följt av tillfälligt inneboende eller andrahandsboende (15 %). Några av de angivna boendalternativen är av mer akut karaktär än andra, som exempelvis hotellrum och vandrarhem. Boendesituationer som försökslägenhet, träningslägenhet och SHIS, är mer stabila och erbjuder familjerna en lägenhet under längre tid efter biståndsbeslut eller remiss från socialtjänsten.

Orsak till nuvarande boendesituation

Boendesituation	Antal	Andel
Inneboendekontrakt upphört	64	19%
Andrahandskontrakt upphört	46	14%
Anknytning som kommit till flykting som saknat boende	51	15%
Separation/skilsmässa	32	9%
Våld i nära relation	64	19%
Oplanerad inflyttning till staden	40	12%
EBO (eget boende under asyltiden) som inte lett till eget boende	17	5%
Lämnat/tackat nej till boende på annan ort	8	2%
Avhyst från förstahandskontrakt i Stockholms stad	17	5%
Avhyst från försöks/träninglägenhet	3	1%
Totalt	342	100%

Tabellen redovisar olika skäl till varför familjerna befann sig i en osäker boendesituation. Situationerna *Inneboendekontrakt har upphört* respektive *Våld i nära relation* dominerade med vardera 19 procent. Vid kartläggningen 2015 var orsaken Inneboendekontrakt har upphört 23 procent, medan orsaken Våld i nära relation var 12 procent. Orsaken *Anknytning som kommit till flykting som saknat boende* ökade från 11 procent 2015 till 15 procent 2017. Orsaken *Oplanerad inflyttning till staden* ökade från 7 procent 2015 till 12 procent 2017.

Period utan stadigvarande boende

Majoriteten av barnfamiljerna (59 %) hade saknat stadigvarande boende längre än ett år. Andelen var densamma som 2015.

Familjernas huvudsakliga inkomstkälla

Ekonomiskt bistånd dominerade som inkomstkälla (56 %) medan 26 procent av hushållen uppgavs ha ersättning från Försäkringskassan som huvudsaklig inkomstkälla. 47 personer (14 %) hade inkomst av lönearbete. Under svarsalternativet *Annat* dominerade uppgifter om kombinerade inkomster av ekonomiskt bistånd och olika ersättningar från Försäkringskassan.

I 2017 års kartläggning var det möjligt att uppge fler inkomsttyper än i föregående kartläggningar, vilket försvårar jämförelser med tidigare resultat. I 2015 års kartläggning uppgavs 85 procent av de inrapporterande familjerna leva på existensminimum i form av ekonomiskt bistånd medan 15 procent uppgavs vara självförsörjande.

Beviljade insatser

Insatser	Antal	Andel
Ekonomiskt bistånd	302	88 %
Jobbtorg	79	23 %
Familjebehandling eller liknande	39	11 %
Kontaktfamilj/person	6	2 %
Socialpsykiatrisk enhet	14	4 %
Vuxen-/missbruksenhet	12	4 %
Placering av barn/ungdom i familjen	14	4 %
Budget- och skuldrådgivning	17	5 %
Insatser till funktionsnedsatt vuxen	5	2 %
Insatser till funktionsnedsatt barn	6	2 %
Annat	63	18 %
Totalt	557	163 %

*Flera svarsalternativ har kunnat anges.

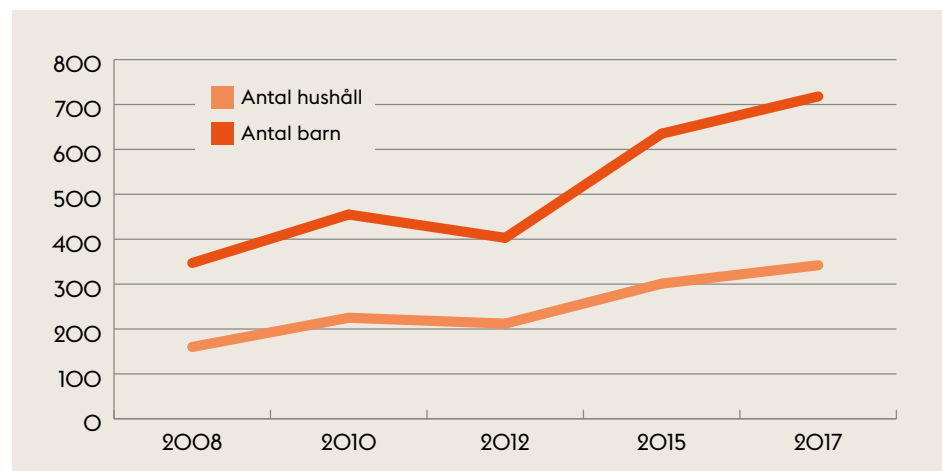
Ekonomiskt bistånd var den vanligaste insatsen, följt av Jobbtorg respektive familjebehandling eller liknande. Under *Annat* rapporterades insatser/kontakter med andra myndigheter som exempelvis psykiatri och BUP samt även stöd runt våld i nära relation.

Antal inrapporterade familjer per stadsdelsnämnd

Stadsdelsnämnd	Antal	Andel
Rinkeby-Kista	42	12 %
Spånga-Tensta	62	18 %
Hässelby-Vällingby	15	4 %
Bromma	13	4 %
Kungsholmen	6	2 %
Norrmalm	1	0 %
Östermalm	14	4 %
Södermalm	16	5 %
Enskede-Årsta-Vantör	46	14 %
Skarpnäck	57	17 %
Farsta	0	0 %
Älvsjö	2	1 %
Hägersten-Liljeholmen	4	1 %
Skärholmen	64	19 %
Socialförvaltningen	0	0 %
Totalt	342	100 %

Skärholmens stadsdelsnämnd rapporterade in 64 barnfamiljer, följda av Spånga-Tensta (62) respektive Skarpnäcks (57) stadsdelsnämnder.

Antal hushåll med barn som lever under osäkra boendeförhållanden, år 2008–2017

Figuren beskriver utvecklingen av antalet barnfamiljer med socialtjänstkontakt som lever under osäkra boendeförhållanden åren 2008–2017.

Stiftelsen hotellhem i Stockholm

Stiftelsen Hotellhem i Stockholms (SHIS) särskilda bostäder för barnfamiljer har funnits sedan 2009 och har ett särskilt uppdrag att ta fram och hyra ut lägenheter till familjer. Ett boende via SHIS innebär tillgång till en egen lägenhet och vid behov även möjlighet att få visst stöd vid exempelvis myndighetskontakter. Lägenheterna består av 2–4 rum och kök med månadshyror mellan 7 000–14 000 kronor. Boendetiden kan som längst vara fem år, vilket hänger samman med gränsen för avstående från besittningsskydd enligt hyresnämndens bestämmelser. Om särskilda skäl föreligger kan boendetiden förlängas ytterligare ett till två år efter godkännande från hyresnämnden. Under boendetiden har familjerna möjlighet att samla kötid i Stockholms stads bostadsförmedling.

Under perioden december 2015 till januari 2017 ökade antalet bostäder för barnfamiljer hos SHIS med 92 lägenheter. För att få en lägenhet via SHIS krävs en remiss från en stadsdelsnämnd. Familjen får inte ha någon form av social problematik utöver den osäkra bostadssituationen och ska vara aktivt bostadssökande.

Familjerna kan under boendetiden på SHIS bli självförsörjande. Om familjerna inte ansöker om ekonomiskt bistånd eller andra insatser hos socialtjänsten rapporteras de inte in till kartläggningen av barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden. I 2017 års kartläggning av barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden rapporterade socialtjänsten in 99 familjer som boende på SHIS. Enligt uppgifter från SHIS bodde ytterligare 203 barnfamiljer med egna tidsbegränsade kontrakt hos dem vid tidpunkten för kartläggningen.

Äldre personer som lever i hemlöshet

I juni 2016 presenterade socialförvaltningen och äldreförvaltningen den gemensamma rapporten *Äldre personer med eller utan missbruk som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa*³. I rapporten lämnades flera åtgärdsförslag i syfte att stärka stödet till målgruppen, bland annat att individ- och familjeomsorg, omsorgen om äldre personer och personer med funktionsnedsättning ska göra en gemensam initial bedömning vid ansökan om stöd från person 65 år och äldre. Kommunfullmäktige godkände rapporten i februari 2017 och uppdrog samtidigt åt äldrenämnden och socialnämnden att i enlighet med förslagets inriktning justera riktlinjerna för ärendeansvar mellan stadsdelsnämnderna inom individ- och familjeomsorgen, omsorgen om äldre personer och personer med funktionsnedsättning. Justeringen av riktlinjerna godkändes av socialnämnden 2017-06-13 och innebär att avsnitt 3.2.5 i Riktlinjer för ärendeansvar mellan stadsdelsnämnder inom individ- och familjeomsorgen, omsorgen om äldre personer och personer med funktionsnedsättning⁴ kompletterades på följande sätt:

- *Ärende om en person 65 år och äldre som blivit hemlös handläggs i den stadsdelsnämnd där denna varit folkbokförd inom en tvåårsperiod från datumet personen har blivit hemlös.*
- *Vid en ansökan om stöd från en hemlös person, 65 år och äldre, görs en gemensam initial bedömning av individ- och familjeomsorg, funktionsnedsättning och äldreomsorg. Därefter utreder utsedda handläggare i samråd utifrån sina respektive kompetensområden.*
- *Kostnaderna avseende boende fördelas jämnt mellan individ- och familjeomsorg och äldreomsorg om boendet ger stöd dels för missbruk och dels för insatser som motsvarar insatser inom äldreomsorg. Kostnader som avser behandling för missbruk/beroende är individ- och familjeomsorgens ansvar.*

Unga vuxna i riskzon för hemlöshet

Medborgarkontoret för hemlösa har ett specifikt uppdrag att arbeta med unga vuxna 18–25 år som befinner sig i hemlöshet eller i riskzon för hemlöshet. Medborgarkontoret erbjuder målgruppen samhällsinformation, råd i sociala frågor och stöd i kontakt med myndigheter samt med att söka bostad. Medborgarkontorets personal finns tillgängliga under kontorstid för rådgivning eller tidsbokade besök. På Medborgarkontoret finns även möjlighet att låna dator och telefon.

Under 2017 har Medborgarkontoret för hemlösa mött och arbetat mer intensivt med 29 unga vuxna i åldrarna 25 år och yngre, vilket motsvarar cirka en fjärdedel av det totala antalet besökare till kontoret under året. Personerna kommer till Medborgarkontoret antingen genom stadens uppsökarteam eller på eget initiativ. De unga vuxna som Medborgarkontoret kommer i kontakt med saknar generellt egna sociala nätverk och/eller kontakt med ordinarie hjälpsystem. 83 procent av de unga vuxna besökarna

Ett boende via SHIS innebär tillgång till en egen lägenhet och vid behov även möjlighet att få visst stöd vid myndighetskontakter.

³ Socialförvaltningen, dnr 3.1.2-585/2015.

Äldreförvaltningen, dnr 330-390/2015.

⁴ Socialförvaltningen, dnr 3.1.1-264/2017.

83%

av de unga vuxna som Medborgarkontoret för hemlösa hade kontakt med under 2017 kunde länkas vidare till ordinarie hjälpsystem.

som Medborgarkontoret för hemlösa hade kontakt med under 2017 länkades vidare till ordinarie hjälpsystem som exempelvis socialtjänstens myndighetsutövande funktioner, Försäkringskassan eller Migrationsverket.

Wräkningsförebyggande arbete

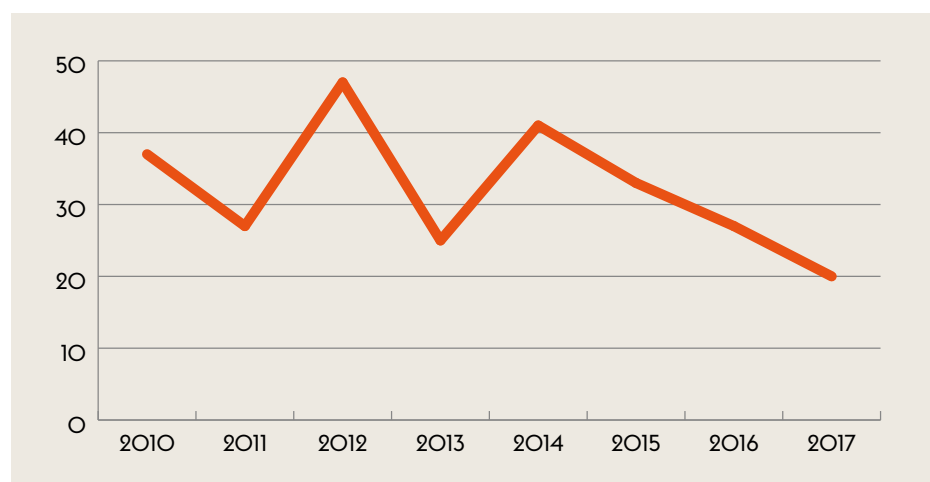
Flertalet stadsdelsnämnder bedriver ett aktivt och strukturerat vräkningsförebyggande arbete och har avsatt särskilda resurser för detta. Barnfamiljer är en prioriterad målgrupp i samtliga stadsdelsnämnders vräkningsförebyggande arbete.

Kronofogdemyndigheten rapporterade in 375 registrerade ansökningar om vräkning för personer tillhörande Stockholms stad 2017, varav 176 (47 %) verkställdes. Motsvarande siffror för hela landet var 6 069 registrerade ansökningar och 2 091 (34,5 %) verkställda avhysningar. Det innebär att personer tillhörande Stockholms stad stod för drygt åtta procent av landets samtliga verkställda avhysningar under året.

Avhysningar där barn är berörda i Stockholms stad

Sedan 2008 tar Kronofogdemyndigheten fram statistik över antalet verkställda avhysningar där barn berörs. Med berörd avses att barnet bor stadigvarande, bor växelvis eller har umgänge med en vräkt förälder eller vräkta föräldrar mer än 30 dagar per år. I hela landet påverkades totalt 387 barn av en avhysning varav Stockholms stad stod för fem procent (20 barn). Detta är en minskning jämfört med 2016 då Stockholms stad stod för sju procent (27 barn) av avhysningarna som berörde barn i förhållande till riket.

Antal berörda barn i verkställda beslut om avhysning i Stockholms stad 2010–2016

Källa: Kronofogden

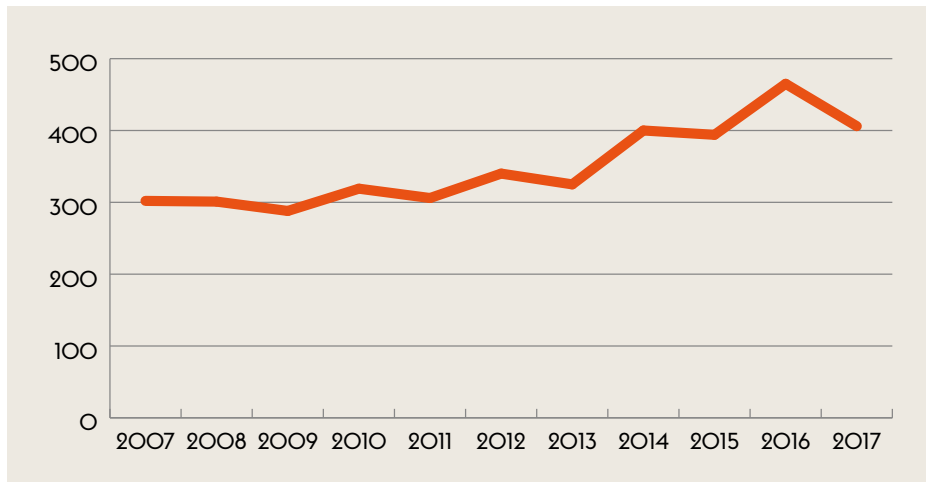
Försöks- och träningslägenheter (FoT)

Målgruppen för insatsen försöks- och träningslägenhet är personer som på grund av missbruks-, psykiatriska, och/eller allvarliga sociala problem behöver stöd från socialtjänsten för att kunna få, klara och behålla ett eget boende och som på egen hand inte blir godkända som förstahandshyresgäster. Lägenheterna förmedlas av Bostadsförmedlingen i Stockholm AB efter förfrågan från stadsdelsnämnder eller socialförvaltningens enhet för hemlösa som hyr lägenheterna av bostadsbolagen med förstahandskontrakt och i sin tur hyr ut lägenheterna med andrahandskontrakt till enskilda i målgruppen.

Syftet med försökslägenhet är att förstahandskontraktet, under förutsättning att boendet har fungerat, ska kunna överlåtas på den boende efter tidigast ett år. Träningslägenhet är i första hand tänkt att vara en förberedelse inför boende i försökslägenhet eller någon annan mer permanent form av boende. Antalet lägenheter som Bostadsförmedlingen i Stockholm ska förmedla beslutas i budget varje år. Målet för 2017 var 500 lägenheter till försöks- och träningslägenheter inklusive Bostad först. Under året förmedlades sammanlagt 406 lägenheter till försöks- och träningslägenheter inklusive Bostad först. Vid årsskiftet var ytterligare 34 lägenheter i process att förmedlas som försöks- eller

träningslägenheter. Att årsmålet för 2017 inte uppnåddes beror bland annat på att ett av de större hyresbolagen med anledning av omfattande brand haft ett oförutsett behov av att använda lägenheter för evakuering av befintliga hyresgäster.

Antal förmedlade FoT-lägenheter åren 2007–2017

Källa: Bostadsförmedlingen i Stockholm AB

Bostad först

Insatsen Bostad Först har ingått i socialförvaltningens boende- och behandlingsenhetens ordinarie utbud sedan 2016⁵. Bostad Först riktar sig till långvarigt hemlösa personer med svår psykiatrisk problematik och missbruk, och syftar till att ge denna målgrupp möjlighet till förbättrad livskvalitet genom ökad boendestabilitet. Bostad Först innebär ett andrahandskontrakt på en lägenhet i ordinarie bostadsbestånd samt tillgång till en case manager som såväl samordnar som ger stödinsatser. Andrahandskontraktet kan övergå till ett förstahandskontrakt om hyresgästen under försöksperioden uppfyllt hyreslagens villkor.

Antalet lägenheter i Bostad Först har under 2017 ökat från 25 till 50 stycken. I slutet av året hade antalet inskrivna ökat till totalt 44 personer. Vid årsskiftet 2017/2018 stod cirka 70 personer i kö till insatsen. Andelen kvarboende är hög i Bostad Först, endast tre män och två kvinnor har skrivits ut under 2017.

Tak över huvudet-garantin (TÖG)

Tak över huvudet-garantin (TÖG) innebär att kommuninvånare som lever i hemlöshet alltid ska erbjudas tak över huvudet. Personer som tillfälligt vistas i staden och inte bedöms som varaktigt boende omfattas inte av TÖG. Staden har under 2017 levt upp till tak över huvudet-garantin.

Hemlöshetsmottagningen, som finns på socialförvaltningens enhet för hemlösa, hanterar på kvällstid TÖG. Under 2017 gjorde hemlöshetsmottagningen 4 612 bokningar enligt TÖG. På grund av övergång till nytt journalföringssystem finns ingen könsuppdelad statistik att tillgå för 2017. Det totala antalet bokningar motsvarar inte antal unika individer, då samma individer kan vara aktuella vid flera tillfällen.

TÖG förverkligas huvudsakligen på akutboende. Akutboenden är till för vuxna och par utan hemmavarande barn, med missbruk/beroende och/eller en psykisk ohälsa. Stadsdelsnämnder och socialförvaltningens enhet för hemlösa kan placera på akutboende utan att placeringen sker enligt TÖG. Sedan september 2017 finns totalt sju akutboenden varav fyra drivs av staden. Två verksamheter får bidrag från staden och en verksamhet drivs genom entreprenad. Det akutboende som öppnade i september 2017

Antalet lägenheter i Bostad Först ökade under 2017 från 25 till 50 stycken.

⁵ Bostad först bedrevs under åren 2010 till juni 2016 som ett metodutvecklingsprojekt mellan socialförvaltningen, Stockholms stadsmission och Svenska Bostäder och övergick i permanent drift i socialförvaltningens regi i juni 2016.

heter Årsta akutboende. Boendet har 24 platser och tar emot både kvinnor, män och par. Årsta akutboende har sedan öppnandet haft en genomsnittlig beläggning om 86 procent. Då boendet inte har några fasta platser reserverade för varken kvinnor eller män utan anpassar utbud efter efterfrågan så redovisas inte boendet i tabeller över genomsnittlig årsbeläggning av övriga akutboendeplatser.

Beläggning på verksamheter för kvinnor fördelat på verksamhet åren 2015–2017, andel

Verksamhet	Platsantal	2015	2016	2017
Hvilar	21	97%	91%	89%
Bostället kvinnor	10	96%	95%	91%

Beläggning på verksamheter för män fördelat på verksamhet åren 2015–2017, andel

Verksamhet	Platsantal	2015	2016	2017
Grimman	30	110%	101%	99%
Hammarbybacken	32	90%	93%	85%
Frälsningsarmén	30	66%	83%	75%
Bostället män	20	87%	95%	96%
Skarpnäck H-huset	45	112%	109%	87%

Utsatta EU-medborgare

Målgruppen omfattar utländska EU-medborgare och tredjelandsmedborgare med permanent uppehållstillstånd i annat EU-land, som lever i fattigdom, hemlöshet och/eller arbetslöshet i Stockholm och inte uppfyller villkoren för uppehållsrätt. Enligt uppskattningar av socialförvaltningens uppsökarenhet vistades cirka 750 individer ur målgruppen under 2017 i gatumiljö. Uppsökarenhetens uppskattningar baseras på det antal individer som bedöms vistas på de bo- och sovplatser som enheten uppsöker. Det är inte alltid möjligt för uppsökarenheten att kartlägga individers kön, varför uppgift om fördelning kvinnor/män saknas. Uppsökarenhetens bedömning är dock att fördelningen kvinnor/män är relativt jämn i den målgrupp som kommer ifrån Rumänien, medan målgrupper från övriga EU- respektive tredjeländer huvudsakligen utgörs av män.

Sedan 1 maj 2017 ingår socialnämnden i ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med fem frivilliga organisationer som tillhandahåller stöd för målgruppen i form av natt-härbärgen och dagverksamheter. Inom ramen för partnerskapets nattverksamheter har 115 platser per natt erbjudits, varav 20 platser specifikt avsedda för kvinnor. Inskrivning till nattverksamheterna sker genom ett gemensamt kösystem. Dagverksamheterna erbjuder enklare måltider, möjlighet till dusch och tvätt av kläder samt visst stöd och rådgivning. Under perioden januari till och med november 2017 registrerades 43 951 besök till dagverksamheterna, 6 888 besök av kvinnor respektive 37 063 besök av män.

Exakta uppgifter om besökarnas ursprungsländer saknas. En generell uppskattning inom partnerskapets verksamheter är att majoriteten av EU-medborgarna kommer ifrån Rumänien, Bulgarien och Polen medan tredjelandsmedborgarna huvudsakligen uppskattas komma ifrån Marocko.

Brukardelaktighet

Brukardelaktighet inom boende- och behandlingsenhetens verksamheter

Socialförvaltningens stadsövergripande boende- och behandlingsenhet har tillsammans med stadsdelsnämnderna och socialförvaltningens enhet för hemlösa ett uppdrag att medverka i klientens process ur hemlöshet. I analysen av detta uppdrag har brukarens egen delaktighet identifierats som en viktig komponent, varför boende- och behandlingsenheten under åren 2017–2018 har ett extra fokus på delaktighet. Under 2017 genomfördes förstudien *Brukaraskolan* vilken innebar studiecirklar för enhetens brukare utifrån de intressen brukarna själva uttryckt. Kursmaterialet *Din egen makt*⁶ som tagits fram av Nationell Samverkan för Psykisk hälsa (NSPH) har använts som grundutbildning för att öka delaktigheten i övriga kurser. I samband med förstudien har även ett flertal fokusgrupper genomförts på olika boenden för att diskutera vilka aktiviteter man önskar i kommande Brukaraskola. Under året har landets första *peer support*⁷ inom missbruk/beroende anställts kopplad till Bostad Först. Enheten avslutade året med en halvdag på temat värdegrund riktad till både personal och brukare. Ett 60-tal brukare deltog och samtliga programpunkter innehöll brukarmedverkan på olika sätt. Under dagen ställdes även frågor till både personal och brukare om hur man vill att delaktigheten ska utvecklas och resultaten kommer att ligga till grund för enhetens fortsatta verksamhet.

Bostad Först-verksamheten genomförde i maj månad en brukarenkät, vilken 18 personer svarade på. 16 av 18 personer uppgav att verksamhetens insatser har hjälpt dem att bättre kunna hantera sin problematik. Samtliga svarande uppgav att de upplever att behov tagits på allvar och att verksamheten anpassat insatserna utifrån dessa. 14 av 18 personer svarade att de upplever att de varit delaktiga i sin egen planering, männen i något mindre utsträckning än kvinnorna. Enkäten besvarades främst av klienter som var inskrivna innan verksamhetsövergången 2016. Det som klienterna uppger att de framförallt uppskattar med Bostad Först är att få en dörr att stänga om sig och den trygghet det innebär att få bo kvar även om man inte kan hålla sig drogfri. Att man kan vara ärlig med sina problem då problemen inte leder till utskrivning bidrar till att man kan ta emot hjälp. Flera uppger också att de uppskattar det inslag av självbestämmande som finns i Bostad Först samt det professionella stödet.

Sammanfattning

Enligt Stockholms stads program mot hemlöshet 2014–2019 är målet att antalet personer i hemlöshet ska minska. Socialtjänsten ska arbeta för att antalet personer i akut hemlöshet ska minska och att antalet personer i stadigvarande boendesituationer ska öka. Tillgången till ändamålsenliga bostäder med hyresnivåer möjliga för låginkomsttagare att bekosta är avgörande för att detta mål ska kunna uppnås.

Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden är en målgrupp som ökar, trots att hemlösheten i stort har minskat sedan socialförvaltningens strukturerade kartläggningar inleddes 2004. Denna tendens till förändring av sammansättningen av gruppen personer som lever i hemlöshet kan iakttas också på nationell nivå.

Majoriteten av barnfamiljerna med socialtjänstkontakt i Stockholms stad som lever under osäkra boendeförhållanden gör det på grund av att de inte haft möjlighet att etablera sig på bostadsmarknaden. Situationen på bostadsmarknaden har medfört att fler hushåll söker socialtjänstens stöd i sitt bostadssökande. Flertalet stadsdelsnämnder har inrättat särskilda tjänster, vanligen kallade bolotsar, vilka har i uppdrag att ge sådant stöd och vägledning. Mot bakgrund av att barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden är en målgrupp som ökar är det angeläget att fördjupa kunskapen kring vilka metoder för stöd i bostadssökande som är verksamma samt att stödja en likvärdig praktik av sådana metoder inom socialtjänsten.

⁶ <http://www.nsph.se/produkter/din-egen-makt/>

⁷ *Peer support* innebär att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning blir professionellt verksamma inom vård och omsorg för att stötta brukare i deras återhämtningsprocesser.

Andelen barn i staden som berörs av vräkningar fortsätter att minska. I kartläggningen av barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden var endast 17 av 342 (motsvarande 5 fem procent) inrapporterade hushåll hemlösa till följd av vräkning från förstahandskontrakt. Denna positiva utveckling kan med stor sannolikhet förstås mot bakgrund av det uttalade barn- och familjefokus som finns i stadens socialtjänsts vräkningsförebyggande arbete.

De 20 barn som berördes av vräkningar under 2017 kom från 15 hushåll. Det innebär att 161 av 176 verkställda avhysningar berörde personer utan barn. Majoriteten av dessa personer har enligt uppskattning från Kronofogden, de kommunala bostadsbolagen samt socialtjänstens vräkningsförebyggande funktioner problematik i form av missbruk/beroende och/eller psykisk ohälsa. Det är mycket svårt att återinträda på bostadsmarknaden efter att ha blivit avhyst från ett hyreskontrakt, varför det är angeläget att socialtjänsten i nära samverkan med bostadsbolagen utvecklar arbetssätt för att långsiktigt förebygga att personer med missbruk/beroende och/eller psykisk ohälsa blir vräkta. Uppsökande arbete samt kvalificerat boendestöd är exempel på förebyggande insatser som visat sig kunna ge goda resultat.

Socialpsykiatri

En person har enligt nationell psykiatrisamordning en psykisk funktionsnedsättning om ”han eller hon har väsentliga svårigheter med att utföra aktiviteter inom viktiga livsområden och dessa begränsningar har funnits eller kan antas komma att bestå under en längre tid. Svårigheterna ska vara en konsekvens av psykisk störning”.

Inom socialpsykiatri kan personer med psykisk funktionsnedsättning få stöd med att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. I socialnämndernas ansvar för målgruppen ingår att medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Den vanligaste insatsen är boendestöd följt av sysselsättning. Nämnderna samverkar med psykiatri för att på bästa sätt tillgodose den enskildes behov av stöd och insatser. Majoriteten av personer inom socialpsykiatri får stöd enligt socialtjänstlagen. Det finns även en mindre grupp som får stöd enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Dessa tillhör som regel personkrets tre, vilket innebär att de har andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar¹ som uppenbart inte beror på normalt åldrande, är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed har ett omfattande behov av stöd eller service.

Personer med övriga funktionsnedsättningar betraktas i staden som en egen målgrupp och redovisas i kapitel 9 i denna rapport.

Målgruppsbeskrivning

Under 2017 hade 4 128 personer med psykisk funktionsnedsättning i Stockholm någon form av socialpsykiatrisk insats. Av dessa var 3 917 mellan 20–64 år. Antalet aktuella personer har ökat från 3 000 personer år 2006 till 4 128 år 2017. De utgör 0,7 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år i Stockholms stad 2017. Andelen av befolkningen som var aktuella inom socialpsykiatri var i stort sett densamma vid kartläggning respektive inventering som gjordes 1994 och 2006.

¹ Med andra avses funktionsnedsättningar som inte omfattas av personkrets ett eller två, det vill säga utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd eller förvärvade hjärnskador.

Flest aktuella individer inom socialpsykiatri under 2017 hade stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör och Farsta. I förhållande till befolkningens mängd inom respektive stadsdelsnämnd hade Farsta, och Rinkeby-Kista flest aktuella personer inom socialpsykiatri.

Andel aktuella personer per stadsdelsnämnd inom socialpsykiatri*

Stadsdelsnämnd	Andel
Rinkeby-Kista	1,0%
Spånga-Tensta	0,7%
Hässelby-Vällingby	0,8%
Bromma	0,5%
Kungsholmen	0,2%
Norrmalm	0,4%
Östermalm	0,4%
Södermalm	0,4%
Enskede-Årsta-Vantör	0,8%
Skarpnäck	0,9%
Farsta	1,2%
Älvsjö	0,6%
Hägersten-Liljeholmen	0,5%
Skärholmen	0,9%
Totalt	0,7%

*De personer som har kontakt med Enheten för hemlösa är medräknade i den totala andelen personer.

Av de som var aktuella inom socialpsykiatri 2017 var 54 procent kvinnor och 46 procent män. Vid kartläggningen 2006 var fördelningen av antal kvinnor och män som beviljades en socialpsykiatrisk insats relativt jämn, de senaste åren är dock trenden att en större andel kvinnor erhåller insatser. Av stadsdelsnämnderna var det enbart Kungsholmen som under 2017 hade något fler aktuella män än kvinnor. Vid Enheten för hemlösa var 81 procent av de aktuella ärendena inom socialpsykiatri män. Enheten för hemlösas målgrupp är inte representativ för hur staden ser ut i helhet, då majoriteten av aktuella ärenden är män. Enhetens statistik presenteras men jämförelser med stadsdelsnämnderna är svåra att göra.

Andel kvinnor och män som hade en insats inom socialpsykiatri 2017

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt
Enheten för hemlösa	19%	81%	149
Rinkeby-Kista	58%	42%	340
Spånga-Tensta	55%	45%	165
Hässelby-Vällingby	52%	48%	357
Bromma	60%	40%	275
Kungsholmen	46%	54%	125
Norrmalm	56%	44%	221
Östermalm	62%	38%	200
Södermalm	55%	45%	391
Enskede-Årsta-Vantör	57%	43%	517
Skarpnäck	54%	46%	287
Farsta	53%	47%	418
Älvsjö	53%	47%	106
Hägersten-Liljeholmen	54%	46%	364
Skärholmen	54%	46%	213
Totalt	54%	46%	4128

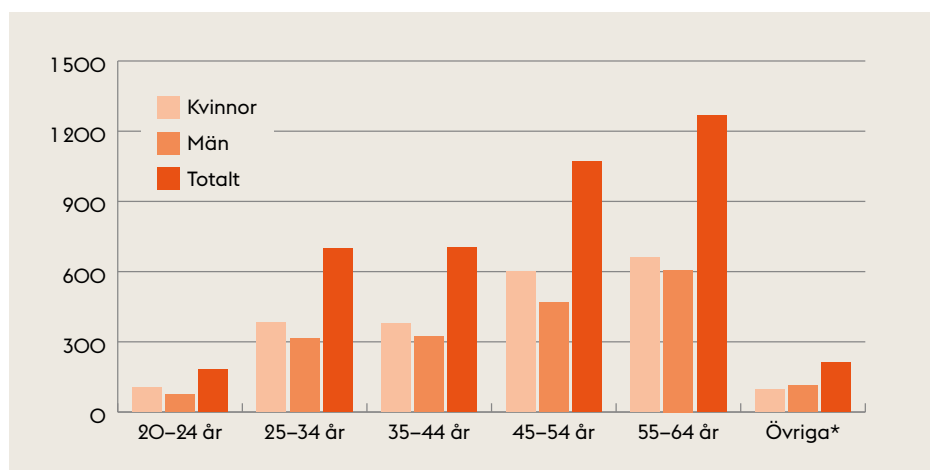

Då många personer med långvariga psykiska funktionsnedsättningar är i det äldre åldersspannet behöver äldreomsorgen i Stockholms stad säkerställa att det finns rätt kompetens och kunskap om psykiatriska diagnoser samt att målgruppen erhåller insatser som motsvarar behoven.

De personer som har socialpsykiatriska insatser befinner sig ofta i den övre delen av åldersspannet för målgruppen. Andelen mellan 20 och 24 år var fyra procent och andelen mellan 25 och 44 år var 34 procent. 57 procent av personerna som hade en insats inom socialpsykiatri 2017 var mellan 45 och 64 år gamla. Övriga åldrar utgjorde fem procent av målgruppen. Vid inventeringen 1994 var åldersfördelningen den motsatta, två tredjedelar var mellan 18 och 44 år gamla och en tredjedel var mellan 45 och 64 år gamla.

Den psykiska ohälsan bland unga ökar i samhället samtidigt som socialpsykiatriens målgrupp är relativt åldrad. Att få unga personer har en socialpsykiatrisk insats kan bero på flera olika faktorer. En utgångspunkt är att psykisk ohälsa inte är detsamma som långvarig psykisk funktionsnedsättning. En förklaring kan vara att den medicinska och terapeutiska behandlingen har förbättrats för vissa målgrupper. Tidiga insatser vid schizofreni kan vara avgörande för hur sjukdomen utvecklas över tid. Socialtjänsten fokuserar allt mer på samhällsbaserade rehabiliterande insatser där färdighetsträning och normalisering är ledord. Det är svårt att avgöra insatsers effekt, men med ökad betoning på motiverande arbete i kombination med ett rehabiliterande synsätt kan det leda till att individer hittar strategier för ett mer självständigt liv. En persons återhämtningsprocess är individuell och beroende av en rad faktorer som inte alla ryms inom socialtjänstens insatser, socialtjänsten kan förhoppningsvis bidra till att stärka individens egenmakt och självständighet.

Antal personer med insats inom socialpsykiatri i Stockholms stad under 2017, utifrån åldersgrupp och kön

*Personer med insats inom socialpsykiatri som är under 20 år eller över 65 år.

När en person som har en socialpsykiatrisk insats fyller 65 år förs handläggningen över till äldreomsorgen. Då många personer med långvariga psykiska funktionsnedsättningar är i det äldre åldersspannet behöver äldreomsorgen i Stockholms stad säkerställa att det finns rätt kompetens och kunskap om psykiatriska diagnoser samt att målgruppen erhåller insatser som motsvarar behoven.

Högst andel kvinnor finns i åldersgruppen 20-25 år med 58 procent kvinnor och lägst i åldersgruppen 55-64 år med 52 procent kvinnor.

Inventering och uppföljning av målgruppen

Den senaste totalinventeringen av målgruppen genomfördes under våren och sommaren 2013. Genom handläggare samlades uppgifter om 3 600 personer in. I november 2016 infördes ett nytt dokument i Paraplysystemet, *Utredning och uppföljning av insats PS*. I dokumenten registreras några av frågorna i DUR² digitalt, vilket innebär att staden har möjlighet att följa relevanta frågor för verksamhetsområdet och målgruppen. Uppgifterna är avidentifierade och grundar sig på vad personer själva redogör för under DUR-utredningen och under de uppföljningar av insatser som görs. Implementeringen av *Uppföljning och utredning av insats PS* pågår fortfarande. Då stadsdelsnämnderna

² DUR står för dokumentation, utredning och resultat och är det metodstöd som handläggarna inom socialpsykiatri använder i samband med att de utreder rätten till bistånd.

”

Att antalet individer med hemmaboende barn har ökat inom målgruppen ställer krav på en utveckling av barnperspektivet i handläggningen av ärenden och utförandet av insatser.

30%

Under 2017 hade 30 procent stöd från anhöriga på grund av svårigheter som deras funktionsnedsättning medför.

42%

Under 2017 hade 42 procent av den totala målgruppen, 44 procent av kvinnorna och 38 procent av männen en långvarig fysisk skada eller sjukdom.

har infört dokumentet i olika utsträckning redovisas uppgifterna på stadsövergripande nivå. Under 2017 registrerades uppgifter för 1 919 personer, ca 50 procent av den totala andelen personer med en socialpsykiatrisk insats. Av dessa var 1 077 kvinnor och 842 män. Utredning och uppföljning av DUR PS är ett komplement till den ordinarie utredning och uppföljning som dokumenteras i löpande text.

Hemmaboende barn

År 2013 hade tio procent av målgruppen hemmaboende barn under 18 år. I den förra kartläggningen som genomfördes 2006/2007 hade sex procent av personerna hemmavarande barn. Under 2017 bodde femton procent av kvinnorna och åtta procent av männen tillsammans med hemmaboende barn under 18 år, umgängesbarn inräknat. Totalt sett utgjorde de tolv procent av målgruppen. Att antalet individer med hemmaboende barn har ökat inom målgruppen ställer krav på en utveckling av barnperspektivet i handläggningen av ärenden och utförandet av insatser.

Stöd från anhöriga

Under 2017 hade 31 procent av kvinnorna och 27 procent av männen stöd från anhöriga på grund av svårigheter som deras funktionsnedsättning medför. Totalt sett uppgav 30 procent av målgruppen att de hade stöd från anhöriga.

Diagnoser

Ungefär hälften av de som hade en socialpsykiatrisk insats i samband med inventeringen hade en psykossjukdom, där schizofreni var den vanligaste formen. Av männen hade 43 procent diagnosen schizofreni jämfört med 24 procent av kvinnorna. Den vanligaste diagnosen bland kvinnorna var depression, vilket 25 procent hade jämfört med 15 procent av männen. 17 procent av målgruppen hade neuropsykiatrisk funktionsnedsättning såsom ADHD (13 procent), ADD (1 procent) och Aspergers syndrom (3 procent). Vid tidigare inventering 2006 var det i stort sett ingen inom socialpsykiatrin som hade neuropsykiatrisk diagnos. Att antalet personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har ökat markant kan innebära att andra kunskapskrav ställs på beställare och utförare inom socialpsykiatrins verksamhetsområde, eftersom diagnoserna kan medföra andra slags svårigheter.

Samsjuklighet

Under 2017 hade 42 procent av den totala målgruppen, 44 procent av kvinnorna och 38 procent av männen en långvarig fysisk skada eller sjukdom.

Inventeringen från 2013 visade att tolv procent av målgruppen även hade någon typ av missbruksproblematik. Vanligast var ett alkoholmissbruk, följt av narkotika eller ett blandmissbruk.

Arbete och försörjning

Under 2017 har handläggarna följt upp och redovisat graden av sysselsättning i form av lönearbete, pågående utbildning eller arbetslivsinriktad rehabilitering.

Andel personer som arbetar, studerar eller deltar i arbetsinriktad rehabilitering under 2017 uppdelat på kön

Arbetsinriktad rehabilitering	Kvinnor	Män	Totalt
Arbetar	6,5%	6,2%	6,4%
Studerar	4,4%	2,6%	3,6%
Arbetsinriktad rehabilitering	3,4%	3,6%	3,5%

Samverkan

I samband med inventeringen 2013 uppgav handläggarna att de samverkar med andra myndigheter eller verksamheter i drygt hälften av sina ärenden. Vanligast var samverkan med öppenvårdspsykiatrien följt av annat verksamhetsområde inom socialtjänsten.

Om en person är i behov av insatser från både hälso- och sjukvården och socialtjänsten kan en samordnad individuell plan (SIP) upprättas. Planen ska upprättas om landstinget eller kommunen bedömer att den behövs för att personen ska få sina behov tillgodosedda.

Under 2017 har handläggarna uppgett att 19 procent av kvinnorna och 20 procent av männen hade en SIP. Totalt sett hade 20 procent av målgruppen en SIP. Det är en låg andel med anledning av att handläggarna samverkar med andra myndigheter eller verksamheter i drygt hälften av alla ärenden.

Valfrihet

Valfrihet för insatserna bostad med särskild service, stödboende, boendestöd och sysselsättning trädde ikraft 1 januari 2010 för kommunala verksamheter. Den 1 oktober 2011 tecknades de första avtalen med privata utförare enligt lagen om valfrihet. Fyra upphandlingar har gjorts årligen sedan dess och i december 2017 var, förutom kommunala verksamheter, 14 utförare av sysselsättning och 26 utförare av boendestöd upphandlade. Ingen privat utförare var under 2017 utförare av bostad med särskild service eller stödboende.

Insatser, biståndets omfattning och utformning

Sysselsättning

I kartläggningen 2006 upptäcktes att mindre än hälften av de personer som haft kontakt med socialpsykiatrien hade någon form av sysselsättning. Sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning var och är ett fortsatt prioriterat område i budgeten för Stockholms stad.

Alfa och IPS-programmet

Inom Arbetsmarknadsförvaltningen finns verksamheten Alfa (alternativ förmedling av sysselsättning, studier, praktik och arbete för personer med psykisk funktionsnedsättning) som resurs för socialpsykiatriens målgrupp och är en icke biståndsbedömd insats. Alfors vägledare ger information om vägar till sysselsättning, studier, praktik eller arbete till personer som vill hitta en sysselsättning och som kan behöva stöd att välja bland de utförare som finns inom valfriheten. Vägledningen underlättar för både brukare och professionella och ger snabb, aktuell information om den enskildes möjligheter att hitta önskad form av sysselsättning utifrån olika myndigheters uppdrag.

Under 2017 träffade Alfors vägledare 202 personer individuellt och hade en längre kontakt via mail eller telefon med ytterligare 58 personer. Därutöver hade de kortare kontakt med omkring ytterligare 300 personer.

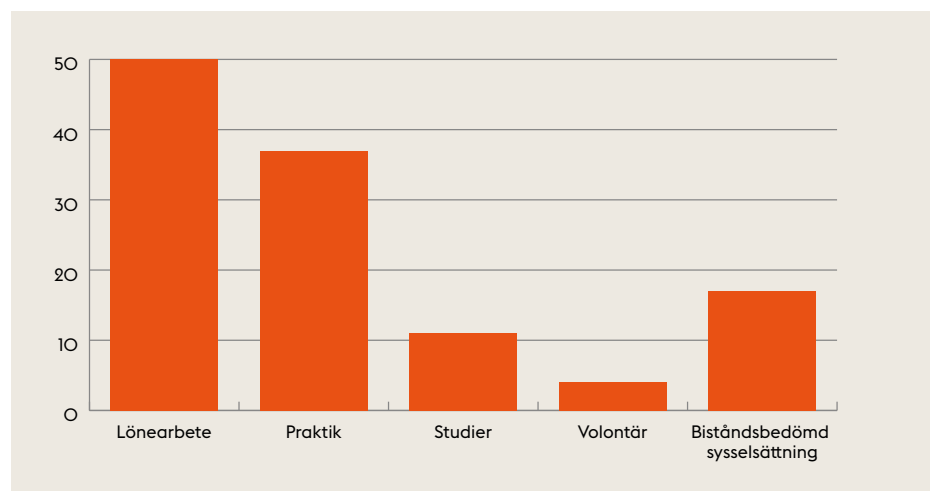
Inom Alfa finns även ett IPS-program. IPS står för *Individual placement and support* och är en evidensbaserad metod som innebär att individer inom socialpsykiatriens målgrupp får stöd att hitta, få och behålla ett arbete eller studier. Metoden är rekommenderad i de nationella riktlinjerna för psykosocialt stöd till personer vid schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd. Under 2016 deltog 114 personer med psykisk funktionsnedsättning i Alfors IPS-program. Psykos (inklusive schizofreni) var den vanligaste diagnosen bland deltagarna i IPS-programmet. Flest personer som deltog i IPS-programmet bodde i innerstaden (49 deltagare). Lägst antal personer deltog från Enheten för hemlösa (inga deltagare) Rinkeby-Kista (en deltagare) och Skärholmen (två deltagare).

Siffrorna visar att personer i målgruppen som vill arbeta eller studera har stora möjligheter att göra det, om de får rätt stöd.

Figuren visar vad deltagandet i IPS-programmet resulterade i för de 114 deltagarna under 2017. Viktigt att ha i åtanke är att spannet är mycket brett avseende i vilken omfattning personen exempelvis lönearbetar eller studerar, det kan handla om ett par timmar i veckan till betydligt mer omfattande. Resultaten i diagrammet är också ackumulerade, vilket innebär att en person exempelvis kan ha haft två olika arbeten eller praktikplatser under året. Antalet som redovisas i tabellen ska därmed inte likställas med antal unika individer. Siffrorna visar att personer i målgruppen som vill arbeta eller studera har stora möjligheter att göra det, om de får rätt stöd.

Redovisning av utfall för IPS-programmets 114 deltagare under 2017*

*En deltagare kan finnas representerad i flera staplar. Exempelvis kan detta innebära att en deltagare kan ha gått från praktik till lönearbete eller haft sysselsättning parallellt med praktik eller lönearbete.

Biståndsbedömd sysselsättning

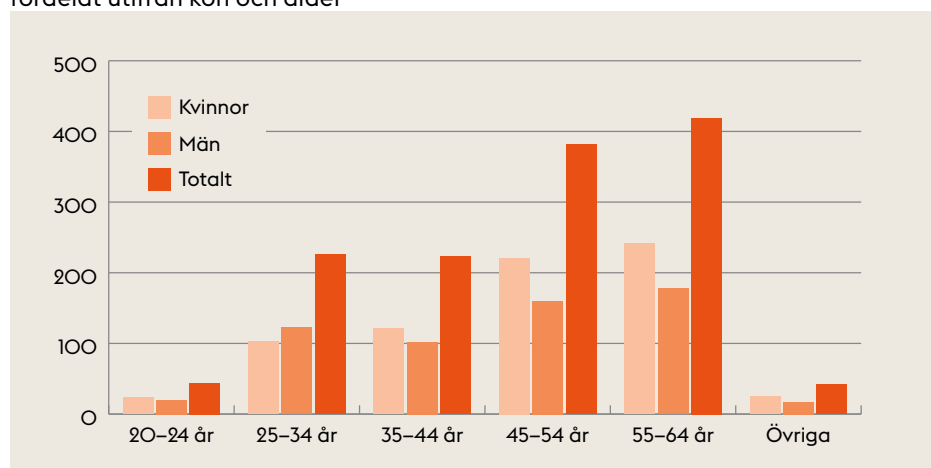
Andelen med biståndsbedömd sysselsättning inom socialpsykiatri i Stockholms stad har minskat något sedan 2006. För målgruppen som helhet hade 32 procent (1 335 personer) en biståndsbedömd sysselsättning 2017. Det skiljer sig dock mycket mellan stadsdelsnämnderna, exempelvis har Kungsholmen 47 procent av målgruppen i biståndsbedömd sysselsättning jämfört med Skärholmen som har 22 procent. På Enheten för hemlösa har 9 procent av målgruppen biståndsbedömd sysselsättning.

Andel aktuella inom socialpsykiatri under 2017 som beviljats biståndsbedömd sysselsättning

	2006	2009	2010	2011	2012	2014	2015	2016	2017
Andel	38%	36%	37%	37%	35%	34%	33%	33%	32%

Av de som hade biståndsbedömd sysselsättning 2017 var 55 procent kvinnor och 45 procent män. Av deltagarna i biståndsbedömd sysselsättning var 31 procent mellan 55 och 64 år och 30 procent var mellan 45–54 år.

Antal personer med biståndsbedömd sysselsättning under 2017 fördelat utifrån kön och ålder

Forskning tyder på att sysselsättning främjar egenmakt, engagemang i aktivitet och socialt nätverk bland deltagarna.³ Dessutom har antalet timmar som tillbringas i sysselsättningsverksamhet visat sig ha betydelse för engagemang i sysselsättningsverksamhetens aktiviteter.⁴ Sedan valfriheten infördes 2010 har trenden varit att antalet biståndsbedömda sysselsättningspass per person och vecka minskat. I mars 2010 beviljades i genomsnitt 2,93 pass per vecka och i maj 2017 hade antalet pass sjunkit till 2,36 pass per vecka. Det innebär att personer inom socialpsykiatri i snitt deltar i biståndsbedömd sysselsättning 7,08 timmar per vecka. Statistiken visar dock inte om personer utöver den biståndsbedömda tiden deltar i till exempel öppen verksamhet eller studiecirklar.

7,08

I snitt beviljades en person med biståndsbedömd sysselsättning 7,08 timmar sysselsättning per vecka 2017.

Genomsnittligt antal beviljade sysselsättningspass per vecka inom valfriheten

Stadsdelsnämnd	2016	2017
Enheten för hemlösa	2,60	2,50
Rinkeby-Kista	2,60	2,88
Spånga-Tensta	2,50	2,47
Hässelby-Vällingby	2,27	2,19
Bromma	2,25	2,11
Kungsholmen	2,20	2,30
Norrmalm	2,00	1,95
Östermalm	2,30	2,33
Södermalm	2,20	2,19
Enskede-Årsta-Vantör	2,59	2,43
Skarpnäck	2,60	2,53
Farsta	2,38	2,37
Älvsjö	2,40	2,62
Hägersten-Liljeholmen	2,75	2,61
Skärholmen	2,70	2,88
Totalt	2,39	2,36

Ett syfte med valfrihetssystemet är att den enskildes makt ska öka genom att han eller hon ges möjlighet att välja och välja bort utförare. Valfriheten inom sysselsättning är dock begränsad av detaljerade restriktioner, till exempel genom att brukares möjlighet att påverka hur mycket tid de deltar i verksamheten är begränsad i form av pass.⁵

³ Eklund och Markström. Outcomes of a Freedom of Choice Reform in Community Mental Health Day Center Services. Vol. 4, Nr 6, Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research, 2015.

⁴ Ibid.

⁵ Andersson, Marklund, Ekström, I valet och kvalet, Implementering av valfrihetssystem inom svensk socialpsykiatri genom exempel meningsfull sysselsättning. Institutionen för socialt arbete vid Umeå Universitet, 2014, s. 44-45.

I samband med införandet av valfrihet inom socialpsykiatri togs ett ersättningssystem fram. Ersättningssystemet består av tre olika nivåer där utföraren får betalt utifrån hur mycket resurser de avsätter i det aktuella ärendet. Handläggaren genomför resursmätningen och beslutar om vilken ersättningsnivå som ska gälla i respektive beslutad insats.

Biståndsbedömd sysselsättning inom valfriheten. Andel personer inom respektive ersättningsnivå, maj 2017

Stadsdelsnämnd	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Antal personer
Enheten för hemlösa	25 %	75 %	0 %	4
Rinkeby-Kista	61 %	36 %	3 %	59
Spånga-Tensta	58 %	39 %	3 %	38
Hässelby-Vällingby	79 %	19 %	3 %	118
Bromma	81 %	14 %	5 %	81
Kungsholmen	81 %	15 %	4 %	27
Norrmalm	77 %	14 %	9 %	43
Östermalm	54 %	43 %	4 %	54
Södermalm	76 %	20 %	4 %	98
Enskede-Årsta-Vantör	51 %	35 %	14 %	96
Skarpnäck	53 %	45 %	3 %	38
Farsta	69 %	23 %	8 %	109
Älvsjö	62 %	31 %	8 %	13
Hägersten-Liljeholmen	52 %	41 %	7 %	69
Skärholmen	27 %	42 %	31 %	26
Totalt	65 %	28 %	7 %	873

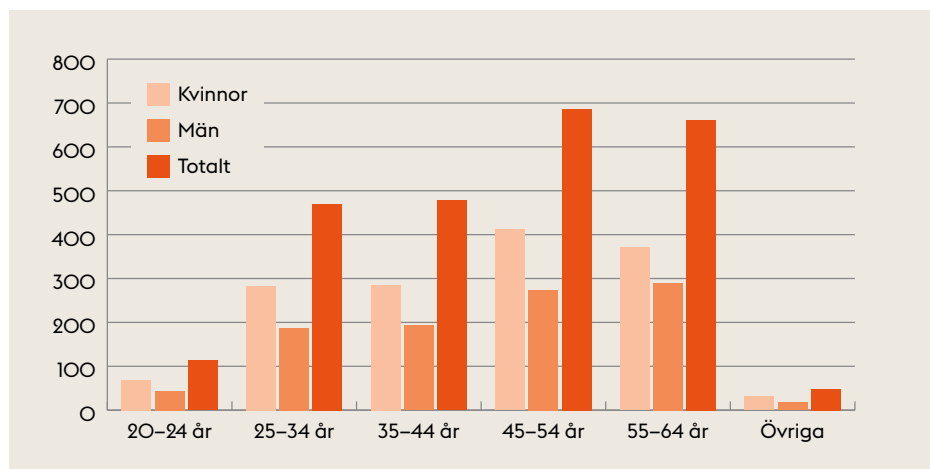
Bromma, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen och Norrmalm har resursmätt en klar majoritet av sina ärenden till nivå 1. Skarpnäck, Skärholmen, Östermalm och Enheten för hemlösa har högst insatser i nivå 2 och Skärholmen har klart flest insatser i nivå 3. Att Norrmalm och Bromma har resursmätt en klar majoritet av ärendena inom nivå 1 kan bero på att närliggande sysselsättningar har ett större utbud av studiecirkelar inom sin sysselsättningsverksamhet. I studiecirkelarna får samtliga deltagare samma stöd oavsett hur stora personalresurser de skulle ha behövt om de hade deltagit i en mer traditionell sysselsättning. Studiecirkelar kategoriseras inte som sysselsättning inom valfriheten, men det förekommer alltjämt att de gör det. Inför valfrihetens införande gjordes provmätningar. I dessa bedömdes 42 procent tillhöra nivå 1, 57 procent nivå 2 och 1 procent nivå 3. Det har alltså skett en förskjutning till nivå 1 och 3.

I tabellen ovan ingår enbart beslut där utföraren är ansluten till stadens valfrihetssystem. Valfrihetssystemet innebär att brukaren själv väljer någon av de utförare som finns inom valfriheten. Ytterligare sysselsättningsbeslut finns där beställaren har tecknat individuella avtal med utföraren. I maj 2017 verkställdes besluten för 144 personer på sysselsättningar som inte är upphandlade av staden eller i egen regi utanför valfriheten.

Boendestöd

Boendestöd är den vanligaste insatsen inom socialpsykiatrin. Under 2017 var det 2 456 personer som hade boendestöd vilket motsvarar 60 procent av målgruppen. Av personerna med boendestöd under 2017 var 59 procent kvinnor och 41 procent män.

Antal personer med boendestöd under 2017 fördelat utifrån kön och ålder

Antalet personer med boendestöd inom socialpsykiatrin har ökat med 1 039 personer sedan 2006. Orsaken till ökningen kan delvis förklaras av att antalet aktuella personer inom socialpsykiatrin har ökat med (drygt) 1 095 personer under samma period.

Varje beslut om boendestöd resursmätts av handläggare. Resursmätningen grundar sig på tolv olika aktiviteter som poängsätts utifrån hur stor resursåtgång som krävs för att utföraren ska genomföra stödet. Till varje ersättningsnivå finns ett antal timmar kopplade, nivå ett innebär 1-7 timmars boendestöd, nivå två innebär 8-18 timmar samt nivå tre innebär 19 timmar och däröver. Den första juli 2017 togs resursmätningen bort då boendestödersättningen i nivåer ersattes av ett timpris.

Boendestöd inom valfrihetssystemet, andel personer i respektive ersättningsnivå, maj 2017

Stadsdelsnämnd	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Antal personer
Enheten för hemlösa	11%	67%	22%	9
Rinkeby-Kista	37%	57%	6%	172
Spånga-Tensta	89%	11%	0%	63
Hässelby-Vällingby	64%	32%	4%	153
Bromma	56%	43%	1%	133
Kungsholmen	66%	32%	2%	44
Norrmalm	56%	44%	0%	106
Östermalm	44%	55%	1%	89
Södermalm	37%	61%	2%	131
Enskede-Årsta-Vantör	56%	43%	1%	234
Skarpnäck	44%	53%	3%	163
Farsta	57%	42%	2%	214
Älvsjö	49%	47%	4%	45
Hägersten-Liljeholmen	55%	41%	4%	176
Skärholmen	49%	45%	6%	102
Totalt	52%	45%	3%	1834

Skillnaderna är stora mellan stadsdelsnämnderna. Spånga-Tensta har bedömt att 89 procent av boendestödsärendena tillhör nivå ett. Det är en förskjutning sedan 2016 då stadsdelsnämnden bedömde att 57 procent tillhörde nivå ett. Kungsholmen och Hässelby-Vällingby har bedömt att 66 procent respektive 64 procent av boendestödsärendena tillhör nivå ett. Socialnämndens enhet för hemlösa har bedömt att elva procent av ärendena ingår i nivå ett. Rinkeby-Kista och Södermalm har bedömt att 37 procent ingår i nivå ett. Eftersom socialnämnden endast har nio ärenden påverkar enstaka ärenden andelarna kraftigt och det är i det här sammanhanget en enhet som är svår att jämföra med stadsdelsnämnderna.

Antal personer i respektive ersättningsnivå samt antal timmar i snitt som beviljades inom varje nivå, maj 2017

Stadsdelsnämnd	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Antal personer	Timmar i snitt nivå 1	Timmar i snitt nivå 2	Timmar i snitt nivå 3
Enheten för hemlösa	1	6	2	9	6	13	27
Rinkeby-Kista	63	98	11	172	6	12	28
Spånga-Tensta	56	7	0	63	5	10	0
Hässelby-Vällingby	98	50	5	153	5	10	19
Bromma	75	57	1	133	5	11	28
Kungsholmen	29	14	1	44	3	9	24
Norrmalm	59	47	0	106	6	12	0
Östermalm	39	49	1	89	6	12	71
Södermalm	49	80	2	131	6	12	36
Enskede-Årsta-Vantör	130	101	3	234	6	12	24
Skarpnäck	71	87	5	163	5	12	26
Farsta	121	89	4	214	6	13	26
Älvsjö	22	21	2	45	6	12	22
Hägersten-Liljeholmen	96	73	7	176	6	12	40
Skärholmen	50	46	6	102	5	12	29
Totalt	959	824	51	1834	5	12	29

Högt antal timmar i nivåerna genererar låga timersättningar. Många ärenden i nivå ett i kombination med ett hög timantal i nivån innebär låga kostnader för beställaren. Ersättningssystemet för boendestöd förändrades från och med juli 2017. Den nya ersättningsmodellen innebär en timersättning istället för nivåer. Framöver kommer antal beviljade timmar därför vara intressant att följa.

Genomsnittligt antal beviljade boendestödstimmar per stadsdelsnämnd i maj 2017, totalt samt uppdelat på kön

Stadsdelsnämnd	Snitt timmar kvinnor	Snitt timmar män	Genomsnittligt antal timmar
Enheten för hemlösa	14	16	15
Rinkeby-Kista	11	9	11
Spånga-Tensta	6	6	6
Hässelby-Vällingby	8	6	7
Bromma	8	7	8
Kungsholmen	6	5	6
Norrmalm	9	9	9
Östermalm	10	10	10
Södermalm	10	10	10
Enskede-Årsta-Vantör	9	8	9
Skarpnäck	9	10	9
Farsta	10	9	9
Älvsjö	9	10	10
Hägersten-Liljeholmen	10	9	10
Skärholmen	10	9	10
Totalt	9	8	9

I majoriteten av stadsdelsnämnderna beviljas kvinnor något fler antal timmar boendestöd jämfört med männen.

Genomsnittligt antal boendestödstimmar per stadsdelsnämnd, maj 2016 och maj 2017

Stadsdelsnämnd	2016	2017
Enheten för hemlösa	11	15
Rinkeby-Kista	11	11
Spånga-Tensta	8	6
Hässelby-Vällingby	7	7
Bromma	8	8
Kungsholmen	6	6
Norrmalm	9	9
Östermalm	9	10
Södermalm	9	10
Enskede-Årsta-Vantör	9	9
Skarpnäck	11	9
Farsta	9	9
Älvsjö	12	10
Hägersten-Liljeholmen	10	10
Skärholmen	9	10
Totalt	9	9

9

I snitt beviljas nio timmar boendestöd per person och månad.

I genomsnitt beviljas en person som ansöker om boendestöd i Rinkeby-Kista elva timmar per månad medan Spånga-Tensta och Kungsholmen i genomsnitt beviljar sex timmar per månad. Tabellen visar enbart klienter som har boendestöd inom valfriheten. I det ersättningssystem som gällde för maj 2017 ingår inte kvällar och helger utan individuella avtal tecknades om behov fanns. Därmed framkommer inte boendestödstimmar på kvällar och helger i tabellen ovan. I det nya ersättningssystemet ingår boendestöd på kvällar och helger.

Boenden

Antal personer i olika boendeformer 2006 till 2017

Boendeformer	2006	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
HVB	366	370	374	371	359	338	308	261	244
Stödboende	223	346	357	359	376	390	408	424	463
Bostad med särskild service SoL	249	196	204	189	190	200	208	218	215
Bostad med särskild service LSS	25	10	11	9	10	8	4	3	3
Försöks/träningslägenheter	175	235	277	317	330	387	452	446	489

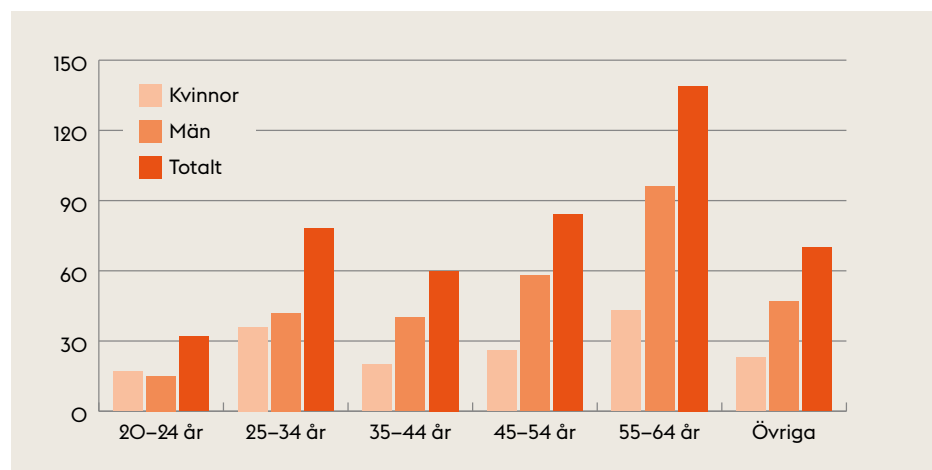
Hem för vård och boende (HVB) och hem för viss annan heldygnsvård (HVH)⁶

Under 2017 bodde 244 personer på HVB eller HVH. Det är en minskning med 17 personer sedan 2016 och det lägsta antalet sedan mätningarna påbörjades 2006. Av de boende på HVB eller HVH var 63 procent män och 37 procent kvinnor. Ålderskategorin mellan 55 och 64 år utgjorde 41 procent av alla placeringar på HVB och HVH. Knappt fem procent var mellan 20 och 24 år.

Stödboende

Under 2017 hade 463 personer insatsen stödboende vilket är en ökning med 39 personer sedan 2016. Av de som bodde på stödboende var 64 procent män och 36 procent kvinnor. 30 procent av de boende var mellan 55 och 64 år och sju procent var mellan 20 och 24 år. Åldersgruppen övrigt består av personer mellan 18–20 år eller personer över 65 år. Dessa utgjorde 15 procent av alla stödboendeplaceringar.

Antal personer på stödboende 2017 fördelat utifrån ålder och kön

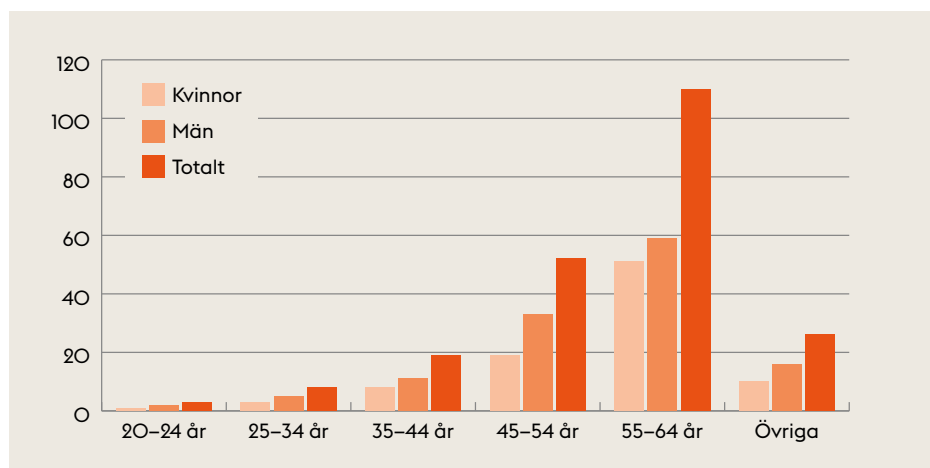
I maj 2016 bodde 167 personer i ett stödboende som ingår i valfriheten. Av de 167 personer som bodde på ett stödboende som ingick i valfriheten bedömdes 32 procent omfattas av ersättningsnivå ett, 55 procent nivå två och 13 procent i nivå tre.

⁶ HVH är ett tillfälligt boende för till exempel äldre eller psykiskt funktionshindrade som ger möjlighet till avlastning för anhöriga eller rehabilitering för individen.

Bostad med särskild service

Under 2017 bodde 218 personer i bostad med särskild service (både enligt SoL och LSS), varav 58 procent var män och 42 procent var kvinnor. Av dessa fick tre personer stöd enligt LSS. 50 procent av de som bodde i bostad med särskild service under året var mellan 55 och 64 år. För flertalet av verksamheterna som erbjuder bostad med särskild service till personer med psykisk funktionsnedsättning gäller att majoriteten av de boende redan är eller närmar sig 65 år. Det innebär bland annat krav på högre omvårdnad och att annan kompetens hos personalen efterfrågas. De individer som utgör gruppen övrigt i diagrammet nedan är med stor sannolikhet personer över 65 år. Gruppen övrigt utgör tolv procent av placeringarna.

Antal personer i bostad med särskild service 2017 fördelat utifrån ålder och kön

I maj 2017 bodde 105 personer i en bostad med särskild service som ingår i valfriheten och bedömd i en ersättningsnivå. Av dessa omfattades 12 procent av ersättningsnivå ett, 56 procent av ersättningsnivå två och 31 procent av ersättningsnivå tre.

Försöks- och träningslägenheter

Under 2017 hade 489 personer försöks- eller träningslägenhet via socialpsykiatri. Då några stadsdelsnämnder har registrerat besluten för försöks- och träningslägenheter som övrigt beslut går insatsen inte att redovisa utifrån ålder och kön.

Genomgående för boendeinsatser är att fler män än kvinnor beviljas insats i form av boende medan kvinnor i högre uträkning beviljas insatser i hemmet, exempelvis sysselsättning och boendestöd. Särskilt tydlig är tendensen vad gäller insatserna stöd-boende, HVB och HVH. En förklaring är att fler män än kvinnor är hemlösa. I stadens räkning av hemlöshet den 25 september 2016 framgår att 70 procent av de hemlösa är män och 30 procent är kvinnor.⁷

Förmedling av boenden

Under 2017 fanns tio utförare för bostad med särskild service och 17 utförare för stöd-boende inom valfriheten. I slutet av 2017 stod 59 personer i kö till bostad med särskild service, jämfört med 2016 då 73 personer stod i kö. För stödboende stod 27 personer i kö under slutet av 2017, jämfört med 45 personer året innan. Under 2017 har 44 lägenheter förmedlats vilket innebär en fortsatt liten ökning jämfört med tidigare år. Av bostäderna var 14 lägenheter i form av gruppboenden och övriga stödboenden. Ökningen av antalet förmedlade lägenheter beror till stor del på en ökning av antalet förmedlade stödboendeplatser i Spånga-Tensta.

Att antalet personer som står på intresselistan för både gruppboende och stödboende har minskat markant jämfört med tidigare år, beror på att fler lägenheter inkommit för central förmedling samt ett större fokus på att intresselistorna är uppdaterade under året.

Genomgående för boendeinsatser är att fler män än kvinnor beviljas insats i form av boende medan kvinnor i högre uträkning beviljas insatser i hemmet, exempelvis sysselsättning och boendestöd.

⁷ Hemlösa i Stockholms stad 25 september 2016, Dnr 3.1.1-340/2016, s. 9.

Anhörigstöd

Stöd till anhöriga kan utformas på olika sätt, ett sätt är att anhöriga beviljas bistånd som avlastning i syfte att förebygga ohälsa. Det kallas för direkt stöd och kan exempelvis innebära hemtjänst i form av städning eller tvätt. I maj 2017 hade inga beslut om direkt biståndsbedömt anhörigstöd registrerats i Paraplysystemet.

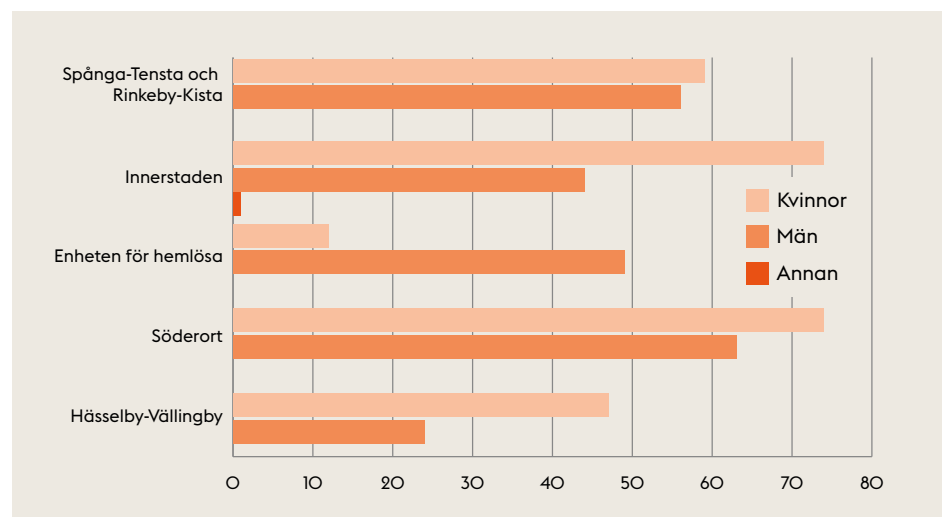
Personligt ombud

Verksamheten med personligt ombud riktar sig till personer med långvariga och omfattande psykiska funktionsnedsättningar som har behov av särskilt stöd för att kunna tillvarata sina rättigheter i samhället. Ett personligt ombud arbetar på uppdrag av den enskilde och fungerar som ett redskap för att stärka dennes tillit till sig själv och få bättre kontroll och makt över sin egen vardag. Insatsen är inte biståndsbedömd.

I Stockholms stad bedriver stadsdelsnämnderna verksamheten i kommunal regi och har organiserat ombuden i fyra områdeskontor som ger stöd till medborgare. Enheten för hemlösa har 2017 bedrivit sin ombudsverksamhet genom entreprenad av Omsorgs-Compagniet.

Under 2017 fick 503 personer stöd av personligt ombud. Av dessa var 53 procent kvinnor och 47 procent män.

Antal kvinnor och män som fick stöd av personligt ombud under 2017

De vanligaste anledningarna till kontakt med ett personligt ombud var att personerna önskade stöd i frågor som rörde kontakt med myndigheter eller vården samt i frågor om ekonomi.

Systemfelsrapportering

Det ingår i ombudens arbete att identifiera och rapportera brister i serviceutbudet, som gör att enskildas behov inte blir tillgodosedda fullt ut. Rapporteringen görs till ombudens ledningsgrupp och till Länsstyrelsen. Ombuden deltar därmed indirekt i strukturpåverkan genom att vara katalysatorer för brister och fel i välfärdssystemet (Socialstyrelsens meddelandeblad, nr 5/2011). Socialförvaltningen sammanställer årligen en rapport för personligt ombud där systemfelen sammanställs.

Brukardelaktighet

Brukarundersökning

Stadsledningskontoret har genomfört brukarundersökningar för insatserna boendestöd, stödboende, gruppboende, HVB och sysselsättning varje år sedan 2011.

Frågorna i brukarundersökningen är utformade med påståenden, som exempelvis *Jag blir bemött med respekt av personalen*. Brukarna svarar på enkäten genom att instämma i eller ta avstånd från olika påståenden. För att öka svarsfrekvensen och delaktigheten har stadsledningskontoret anlitat oberoende brukarstödare på sysselsättningar, gruppboende, stödboende och vissa HVB. Brukarstödjarna stöttar enskilda att fylla i enkäten. Svarsfrekvensen på enkäterna varierar och är som högst på bostad med särskild service och som lägst på HVB.

Svarsfrekvens per insats och år, redovisat i procent

Insats	2014	2015	2016	2017
Boendestöd	46 %	43 %	44 %	46 %
Sysselsättning	54 %	47 %	52 %	49 %
HVB	36 %	28 %	31 %	31 %
Bostad med särskild service	35 %	45 %	37 %	58 %
Stödboende	42 %	36 %	39 %	46 %

Nöjd med insatsen

Varje enkät innehåller ställningstaganden om den enskilde är nöjd med sitt boende, sin sysselsättning eller sina boendestödare. I tabellen nedan framgår hur många personer som svarat *stämmer ganska bra* eller *stämmer helt* på frågan.

Andel personer som är nöjda med sin insats

Insats	2014	2015	2016	2017
Boendestöd	91 %	91 %	88 %	91 %
Sysselsättning	89 %	89 %	89 %	91 %
HVB	81 %	64 %	76 %	84 %
Bostad med särskild service	77 %	74 %	83 %	82 %
Stödboende	75 %	85 %	85 %	81 %

Diskriminering

Frågan om diskriminering var ny i enkäten för år 2016. Frågan som ställs är om den enskilde upplever sig diskriminerad av sina boendestödare, av någon på sin sysselsättning eller sitt boende. Den enskilt vanligaste diskrimineringsgrunden är *för att jag har en funktionsnedsättning*. Andelen med psykisk funktionsnedsättning som upplever att de är diskriminerade är markant högre jämfört med de resultat som redovisas inom funktionshinderområdet.

Andel som svarar att de blivit diskriminerade

Insats	2016	2017
Boendestöd	4 %	4 %
Sysselsättning	9 %	8 %
HVB	11 %	10 %
Bostad med särskild service	30 %	18 %
Stödboende	9 %	9 %

Den enskilt vanligaste diskrimineringsgrunden är 'för att jag har en funktionsnedsättning'.

44%

Andelen kvinnor som upplever att de har möjlighet att påverka sitt stöd har minskat med tolv procentenheter för kvinnor till 44 procent år 2017.

Delaktighet

Ett flertal påståenden i enkäterna tar sikte på om den enskilde känner sig delaktig. Dessa varierar mellan enkäterna för olika insatser. Exempel på påståenden är: *jag har inflytande över hur det stöd jag får utförs, jag vet vart jag ska vända mig om jag vill lämna synpunkter och klagomål på mitt boende/min sysselsättning/mina boendestödjare, jag är nöjd med hur många timmar jag får boendestöd per månad*. Frågor har vägts samman för samtliga insatser. Andelen som upplever att de har möjlighet att påverka sitt stöd har minskat med tolv procentenheter för kvinnor och 13 procentenheter för män mellan 2015 och 2017. Det finns med andra ord ett stort behov av utvecklings- och förbättringsarbete när det gäller individens delaktighet inom socialpsykiatri i Stockholms stad, både i beställar- och utförarled. Flera verksamheter har anställt peer supportrar, som ett sätt att adressera problematiken med bristande delaktighet. Peer support (även kallade brukarspecialister) innebär att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa anställs inom socialpsykiatriska verksamheter.

Andel personer med insatser inom socialpsykiatri som är nöjda med möjligheterna att påverka stödet

	2015	2016	2017
Kvinnor	56 %	48 %	44 %
Män	59 %	51 %	46 %

Bemötande

I varje enkät finns ett påstående som lyder *jag är nöjd med min handläggares bemötande*. Svaren på frågan är en sammanvägning av samtliga insatser och resultatet är viktat på insats, stadsdel och kön. Majoriteten av de svarande instämmer med påståendet och menar att det stämmer bra eller ganska bra. Dock har nöjdheten sjunkit bland både kvinnor och män sedan 2015.

Andel personer med insatser inom socialpsykiatri som är nöjda med handläggarens bemötande

	2015	2016	2017
Kvinnor	86 %	81 %	81 %
Män	88 %	82 %	82 %

Funktionsnedsättning

Stockholms stad ger individuellt stöd och service till barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning genom insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL). Staden har även ett basansvar för personlig assistans till personer som av Försäkringskassan beviljats statlig assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken (SFB). Med basansvar avses bland annat att kommunen alltid ska stå beredd att antingen anordna personlig assistans eller lämna ekonomiskt stöd för tillfälliga behov av utökad assistans som inte täcks av beviljade assistanstimmar från Försäkringskassan vid till exempel en semesterresa.

LSS är en utpräglad rättighetslag som har tillkommit som ett komplement till socialtjänstlagen och annan lagstiftning. Det övergripande syftet med insatser enligt LSS är att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Målet är att människor med stora och varaktiga funktionsnedsättningar ska kunna leva som andra och genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Enskilda ska ges största möjliga inflytande över hur insatserna ges.

Insatser enligt LSS ges till personer som omfattas av LSS personkrets 1, 2 eller 3 och som har behov av lagens insatser som inte är tillgodosedda på annat sätt. Personer som ingår i lagens personkrets kan behöva andra insatser än de som LSS omfattar. Behovet måste då tillgodoses med stöd av SoL eller annan lagstiftning. De tre personkretsarna enligt 1 § LSS är följande:

- Personkrets 1: utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.
- Personkrets 2: betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.
- Personkrets 3: andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Enligt SoL ska socialtjänsten verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialtjänsten ska även medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter sina behov av särskilt stöd. SoL är en ramlag och genom bistånd enligt lagen ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet har också en rehabiliterande komponent genom att de insatser som ges ska stärka den enskildes möjligheter till att leva ett självständigt liv.

Efter beslut i riksdagen november 2017 införs ett nytt nationellt mål och en ny inriktning för funktionshinderspolitiken. Det nya målet är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. Stockholms stads program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning omfattar sju delmål som beskriver hur staden ska uppnå målen som tar sin utgångspunkt i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och inriktningsmålen för den nationella funktionshinderspolitiken. Programmet reviderades 2017 och är på remiss.

Målgruppsbeskrivning

Målgruppen omfattar barn, unga och vuxna personer med funktionsnedsättning som har insatser enligt LSS och/eller SoL, en person kan ha insatser enligt både LSS och SoL.

I detta kapitel redovisas alla LSS-insatser som ges i staden oavsett personens ålder eller verksamhetsområde där personen är aktuell. Insatser enligt LSS ges inom verksamhetsområdena funktionsnedsättning, socialpsykiatri och äldreomsorg och samtliga dessa redovisas i denna rapport under rubriken LSS insatser.

Insatser enligt SoL som redovisas i kapitlet avser insatser för personer med funktionsnedsättning. Personer med psykisk funktionsnedsättning betraktas i staden som en egen målgrupp och redovisas i kapitel 8 socialpsykiatri i denna rapport.

Siffrorna i rapporten har med något undantag mät datumet 1 oktober 2017 med anledning av att Socialstyrelsen använder datumet vid insamling och sammanställning av nationell LSS-statistik. Så långt det är möjligt återanvänds Socialstyrelsens publicerade LSS-statistik för Stockholms stad då dessa siffror har granskats på individnivå av varje stadsdelsnämnd. Då LSS-statistik inte redovisas till Socialstyrelsen fördelat på kön kan denna rapport inte fullt ut redogöra för hur insatser enligt LSS fördelas på kön. För att ändå möjliggöra viss redovisning av LSS-statistik fördelat på kön och ålder har samma uppgifter som de till Socialstyrelsen hämtats efter den 1 oktober från Paraplysystemet. Samma uppgifter från olika källor kan av den anledningen skilja sig åt. Om ett annat datum har använts än den 1 oktober eller om en annan källa använts än stadens verksamhetssystem Sociala system, anges detta för respektive tabell.

Antalet unika individer med insats enligt LSS var 2017 totalt 4 825 personer (exklusive insatsen råd och stöd som landstinget ansvarar för), en ökning med 54 personer från året innan. Antalet personer med bistånd 2017 enligt SoL var 3 195 personer, en ökning med 19 personer där antalet kvinnor minskat marginellt. Enligt SFB var det 1 167 personer med beslut om assistansersättning från Försäkringskassan 2017, vilket är en minskning med 55 personer på ett år. Kommunen är kostnadsansvarig för de 20 första timmarna per vecka för varje enskild person som har beslut om assistansersättning. Fördelningen mellan män och kvinnor för respektive lagrum redovisas nedan.

Av det totala antalet personer som får stöd enligt samtliga lagrum är fördelningen mellan könen nästan precis som förra året, 45 procent kvinnor och 55 procent män. En minskning har skett med nästan 0,5 procent av det totala antalet kvinnor som enligt samtliga lagrum fick beslut 2017 (44,7 procent) att jämföra med 2016 (45,2 procent). Befolkningmässigt föds det enligt Statistiska centralbyrån fler pojkar än flickor.

Antal personer med insats enligt LSS, SoL och SFB i antal samt andel fördelat på kön, 2016–2017

Lagrum	2016			2017		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
LSS	40 %	60 %	4 761	40 %	60 %	4 825
SoL	53 %	47 %	3 176	52 %	48 %	3 195
SFB	45 %	55 %	1 222	44 %	56 %	1 167

I staden erhåller totalt 4 825 personer insatser enligt LSS och 3 195 personer erhåller insatser enligt SoL.

I staden erhåller totalt 4 825 personer insatser enligt LSS och 3 195 personer erhåller insatser enligt SoL. Nedan redovisas fördelningen av dessa ärenden, enligt LSS och SoL, uppdelat på kön och nämnd för 2017.

Personer med insats enligt LSS fördelat på kön och nämndnivå, 2017

Stadsdelsnämnd	Andel kvinnor	Andel män	Antal personer totalt
Socialnämnden	31%	69%	52
Rinkeby-Kista	43%	57%	391
Spånga-Tensta	34%	66%	288
Hässelby-Vällingby	38%	62%	525
Bromma	42%	58%	336
Kungsholmen	40%	60%	215
Norrmalm	41%	59%	226
Östermalm	48%	52%	176
Södermalm	44%	56%	457
Enskede-Årsta-Vantör	39%	61%	526
Skarpnäck	41%	59%	287
Farsta	37%	63%	369
Älvsjö	41%	59%	160
Hägersten-Liljeholmen	38%	62%	453
Skärholmen	35%	65%	364
Totalt	40%	60%	4 825

Personer med insats enligt SoL fördelat på kön och nämndnivå, 2017

Stadsdelsnämnd	Andel kvinnor	Andel män	Antal personer totalt
Socialnämnden	0%	100%	15
Rinkeby-Kista	55%	45%	248
Spånga-Tensta	55%	45%	146
Hässelby-Vällingby	53%	47%	384
Bromma	57%	43%	200
Kungsholmen	56%	44%	181
Norrmalm	51%	49%	152
Östermalm	44%	56%	114
Södermalm	53%	47%	415
Enskede-Årsta-Vantör	45%	55%	360
Skarpnäck	54%	46%	200
Farsta	55%	45%	236
Älvsjö	50%	50%	86
Hägersten-Liljeholmen	49%	51%	234
Skärholmen	52%	48%	224
Totalt	52%	48%	3 195

I tabellen för antal personer med insatser enligt SoL syns att bland stadsdelsnämnderna har Södermalm flest antal personer med insatser, varav 53 procent är kvinnor och Älvsjö har minst antal, varav 50 procent är kvinnor. Socialnämnden är den nämnd som har allra minst personer med SoL-insatser, varav inga är kvinnor. Med socialnämnden avses här personer med insats beviljad via enheten för hemlösa samt via gruppen för bedömning och förmedling.

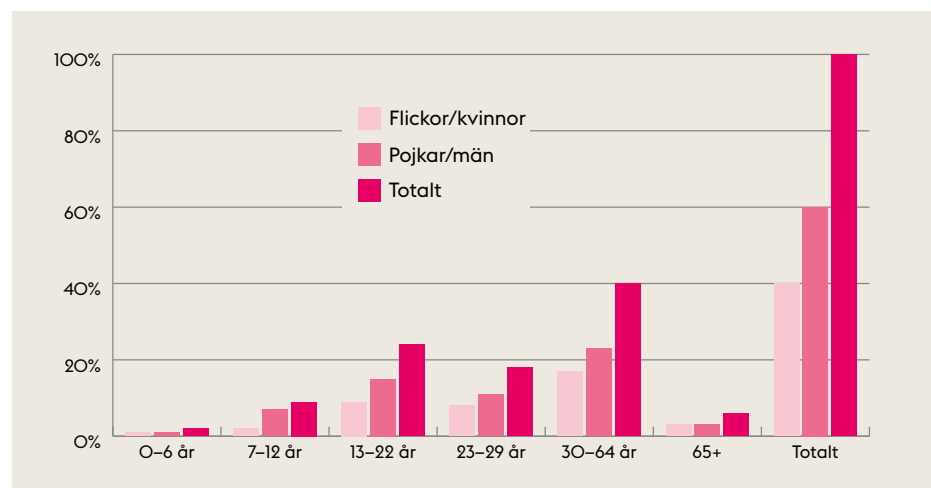
I följande två tabeller redovisas andelen personer med beslut enligt LSS och SoL fördelat på åldersgrupp och kön.

En sammanslagning av grupperna 0–29 år utgör 53 procent av de som har beslut enligt LSS. Det är en ålder då grunden till den enskildes personliga utveckling formas och stödet i insatserna är en del i detta. Totalt är andelen män som får stöd enligt LSS betydligt högre än andelen kvinnor. Inom åldersspannet 0–29 år är det hela 15 procentenheter fler pojkar/män än kvinnor. En förklaring är att fler pojkar får en diagnos inom personkrets 1, det vill säga personer med utvecklingsstörning, autism och autismliknande tillstånd och att det är vanligare att flickor underdiagnostiseras.

Andel personer med insats enligt LSS 2017, fördelat på åldersgrupp och kön

Andelen män som får stöd enligt LSS är betydligt högre än andelen kvinnor.

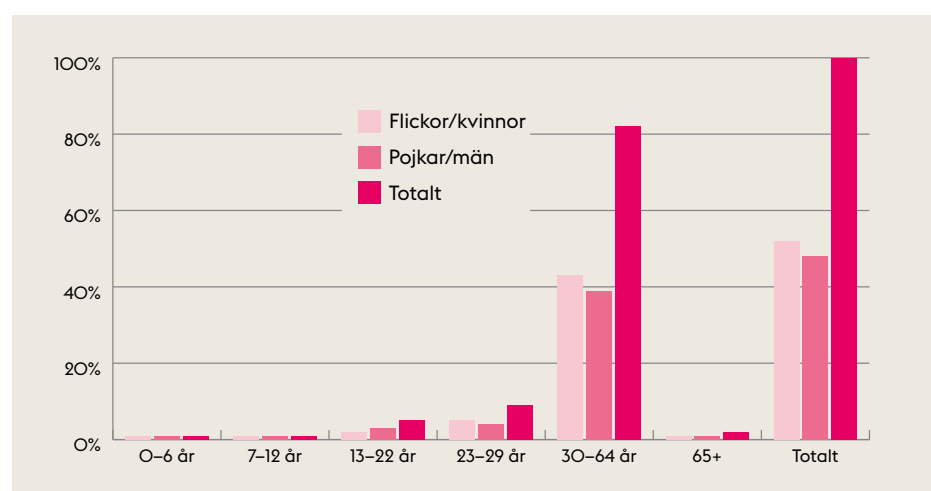

Åldersfördelningen i tabellen nedan visar att 16 procent av de som har beslut enligt SoL inom området funktionsnedsättning är mellan 0–29 år. De allra flesta, 82 procent, är istället inom åldersspannet 30–64 år. Avseende insatser enligt SoL, är förhållandet till insatser enligt LSS det omvända i staden, då andelen flickor och kvinnor som får stöd är större än andelen pojkar och män totalt sett, men det varierar inom olika åldersspann. I åldersspannen 0–29 år är skillnaden marginell medan det är fyra procentenheter fler kvinnor än män i åldersgruppen 30–64 år.

Andel personer med insats enligt SoL 2017, fördelat på åldersgrupp och kön

Andelen flickor och kvinnor som får stöd enligt SoL är större än andelen pojkar och män.

Insatser, biståndets omfattning och utformning

Insatser enligt LSS

LSS har tio definierade insatser, i Stockholm ansvarar landstinget för den första (rådgivning och annat personligt stöd) och kommunen för de nio övriga insatserna. Stockholms stad anordnar även korttidsvistelse utanför det egna hemmet (9 § 6 LSS) i form av kollektiv verksamhet för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning som omfattas av personkrets 1. LSS-kollo arrangeras under sportlov, påsklov och sommarlov.

Inom staden handläggs ärenden i de 14 stadsdelsnämnderna, samt inom socialnämnden. Inom socialnämnden avses gruppen för bedömning och förmedling (BoF) samt Enheten för hemlösa. BoF ansvarar centralt för förmedling av boende inom LOV samt för ett antal placeringar utanför länet. Enheten för hemlösa vänder sig till hemlösa personer i Stockholms stad som inte har haft kontakt med socialtjänsten vid någon stadsdelsförvaltning under de senaste två åren.

Tabellen nedan visar verkställda beslut enligt LSS uppdelade på respektive insats. Uppgifterna är hämtade från Socialstyrelsen och därav inte fördelade på kön. Det kan ha funnits fler gynnande beslut om insatser som inte var verkställda den 1 oktober 2017 för respektive år. En och samma person kan ha beslut om flera insatser. I redovisningen för bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt 9 § 8 LSS ingår även familjehem (4 unika personer hade familjehem åren 2015–2016 och 3 unika personer hade insatsen 2017).

Under 2017 hade 4 825 personer totalt 7 274 verkställda beslut enligt LSS i staden. På ett år har antalet personer med beslut enligt LSS ökat med 54 individer och antalet beslut totalt har ökat med 149 stycken. Insatsen personlig assistans har på ett år ökat med 10,1 procent, avlösarservice som tidigare legat oförändrat ökar med 4 procent, bostad med särskild service för vuxna ökar med 3,6 procent och daglig verksamhet fortsätter att öka med 4,3 procent.

Insatser som har minskat är korttidsvistelse (-1,5 procent) och korttidstillsyn (-3,9 procent). Den största minskningen ses av bostad med särskild service för barn och ungdom, insatsen har på ett år minskat med 14 procent.

Antal verkställda beslut enligt LSS i staden, 2015–2017

Insats	2015	2016	2017
Personlig assistans	250	257	283
Ledsagarservice	612	637	639
Kontaktperson	526	503	480*
Avlösarservice	428	427	444
Korttidsvistelse	705	699	688
Korttidstillsyn	394	419	403
Bostad med särskild service för barn och ungdomar	88	87	75
Bostad med särskild service för vuxna	1 427	1 479	1 533
Daglig verksamhet	2 511	2 617	2 729
Totalt	6 941	7 125	7 274

*Antalet kontaktpersoner har manuellt räknats 2017
Källa: Socialstyrelsens LSS-statistik 2015–2017

3,6%

Verkställigheten inom insatsen bostad med särskild service har under året ökat med 3,6 procent.

10,1%

Insatsen personlig assistans har ökat med 10,1% i staden.

Utifrån att 55 personer har fått avslag om assistansersättning under 2017 hos Försäkringskassan är årets ökning av personlig assistans enligt LSS med 10,1 procent väntad.

Denna ökning står nio av stadsdelsnämnderna för, medan två stycken har samma antal som föregående år och tre stadsdelsnämnder har en minskning av insatsen. I tolv stadsdelsnämnder ökar antalet verkställda beslut för insatsen bostad med särskild service, två stadsdelsnämnder har samma antal som föregående år och i en stadsdelsnämnd har insatsen minskat. Insatsen daglig verksamhet fortsätter att öka i elva av stadsdelsnämnderna, en särskild ökning (mer än 15 beslut per stadsdelsnämnd) syns i Bromma, Farsta, Hägersten-Liljeholmen och Skärholmens stadsdelsnämnder.

Verkställda beslut för personlig assistans, bostad med särskild service och daglig verksamhet enligt LSS, 2017

Stadsdelsnämnd	Personlig assistans	Bostad med särskild service	Daglig verksamhet
Socialnämnden	0	51	30
Rinkeby-Kista	55	112	199
Spånga-Tensta	29	69	143
Hässelby-Vällingby	26	127	296
Bromma	13	99	210
Kungsholmen	11	83	141
Norrmalm	14	87	124
Östermalm	7	63	95
Södermalm	17	181	265
Enskede-Årsta-Vantör	29	152	315
Skarpnäck	17	97	161
Farsta	16	97	194
Älvsjö	5	48	84
Hägersten-Liljeholmen	25	156	270
Skärholmen	19	111	202
Totalt	283	1 533	2 729

Källa: Socialstyrelsens LSS-statistik 2016–2017

10 307

beslut enligt LSS i staden 2017 varav andelen avslag var 6,6 procent.

Totalt fattades 10 307 beslut enligt LSS i staden 2017 varav andelen avslag var 6,6 procent. Det förekommer skillnader i staden gällande andelen avslag. Farsta stadsdelsnämnd har lägst andel avslag, Skärholmens stadsdelsnämnd har högst andel medan nio av stadsdelsnämnderna befinner sig under eller strax runt samma andel avslag som för hela staden (6,6 procent).

Skärholmens stadsdelsnämnd förklarar den högre andelen avslag under 2017 med att de har arbetat med att se över sina arbetssätt i att följa socialtjänstprocessen, lagstiftning, riktlinjer samt använt rättspraxis i större utsträckning vilket resulterat i att de har fattat andra beslut i ärenden mot tidigare.

Om en stadsdelsnämnd gör ett delavslag i ett ärende registreras detta som två separata beslut, som ett bifall och ett avslag och man kan då säga att dessa tar ut varandra. Ett exempel på ett delavslag är om den enskilde ansöker om 20 timmar ledsagning och 10 timmar beviljas genom ett bifall och 10 timmar avslås genom ett avslag, handläggaren registrerar då ett bifall och ett avslag i samma ärende om ledsagning. Det resulterar i att stadsdelsnämnder som fattar många delavslag får en lägre andel avslag.

Antal beslut fördelat på kön och andel avslag enligt LSS på nämndnivå, 2017

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt	Andel avslag
Socialnämnden	10	25	35	9%
Rinkeby-Kista	282	416	698	9%
Spånga-Tensta	201	352	553	9%
Hässelby-Vällingby	373	692	1 065	9%
Bromma	379	493	872	4%
Kungsholmen	261	349	610	9%
Norrmalm	159	271	430	6%
Östermalm	193	207	400	7%
Södermalm	461	574	1 035	4%
Enskede-Årsta-Vantör	381	642	1 023	7%
Skarpnäck	266	454	720	5%
Farsta	267	419	686	1,5%
Älvsjö	118	201	319	5%
Hägersten-Liljeholmen	340	569	909	4%
Skärholmen	309	643	952	11%
Totalt	4 000	6 307	10 307	6,6%

Ledsagarservice och ledsagning

Fler personer har beviljats insatsen ledsagarservice enligt LSS (635 personer) än ledsagning enligt SoL (442 personer) år 2017. Antal personer per stadsdel som beviljats insats enligt SoL eller LSS varierar. Inom staden finns ett spann mellan stadsdelarna från 3 till 103 personer som erhåller insatsen ledsagning enligt SoL. Inom ledsagarservice enligt LSS är spannet i stadsdelarna från 14 till 81 personer. Antal beviljade timmar i genomsnitt varierar något mellan stadsdelsnämnderna, störst differens är det inom ledsagning enligt SoL.

Under 2017 påbörjades revideringen av riktlinjerna för insatserna ledsagning och ledsagarservice med målsättningen att möjliggöra en mer rättssäker och likvärdig handläggning av god kvalitet över staden.

Antal beviljade timmar i genomsnitt per person med beslut om ledsagarservice enligt LSS samt personer på nämndnivå, 2017

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Genomsnitt beviljade timmar	Antal personer
Socialnämnden	0	0	0	0
Rinkeby-Kista	15	17	16	81
Spånga-Tensta	15	13	13	35
Hässelby-Vällingby	11	11	11	24
Bromma	16	11	13	33
Kungsholmen	24	15	18	22
Norrmalm	16	17	17	21
Östermalm	15	15	15	24
Södermalm	15	16	15	67
Enskede-Årsta-Vantör	14	13	13	63
Skarpnäck	13	15	14	42
Farsta	17	13	15	72
Älvsjö	13	17	16	14
Hägersten-Liljeholmen	13	14	13	39
Skärholmen	16	15	16	65
Totalt	15	14	15	635

Antal beviljade timmar i genomsnitt per person med beslut om ledsagning enligt SoL samt antal personer på nämndnivå, 2017

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Genomsnitt beviljade timmar	Antal personer
Socialnämnden	0	0	0	0
Rinkeby-Kista	6	6	6	74
Spånga-Tensta	10	12	10	3
Hässelby-Vällingby	10	8	9	40
Bromma	10	17	13	11
Kungsholmen	17	12	15	17
Norrmalm	17	12	16	15
Östermalm		32	32*	3
Södermalm	13	14	13	103
Enskede-Årsta-Vantör	13	14	14	36
Skarpnäck	14	13	14	17
Farsta	16	13	14	68
Älvsjö	20	15	16	6
Hägersten-Liljeholmen	8	13	11	24
Skärholmen	13	9	11	29
Totalt	12	12	12	446

*Två rättsliga avgöranden ligger till grund för de betydligt högre antal genomsnittliga timmar.

Fler personer har beviljats insatsen ledsagarservice enligt LSS (635 personer) än ledsagning enligt SoL (446 personer) år 2017.

Daglig verksamhet

Utifrån en dom i Högsta förvaltningsdomstolen¹ fastställdes att yrkesverksam ålder för daglig verksamhet enligt LSS är 67 år, har det förts en diskussion i staden kring insatsen. Diskussionen har bland annat handlat om hur många personer som kan komma att beröras om insatsen daglig verksamhet avslutas för samtliga som fyllt 67 år och vad som skulle kunna ersätta insatsen så att personerna som berörs fortsatt får en meningsfull tillvaro. Siffrorna i tabellen nedan visar antalet personer som har fyllt 67 år och har beviljats insatsen daglig verksamhet och bor i en bostad med särskild service enligt LSS. Störst antal återfinns i stadsdelsnämnderna Södermalm och Hägersten-Liljeholmen. I dagsläget varierar det mellan stadsdelsnämnderna när det kommer till om en person fyllda 67 år som ansöker om insatsen daglig verksamhet beviljas insatsen eller inte.

¹ HFD 2014 ref 41.

Antal personer från 67 år med beslut om både daglig verksamhet och bostad med särskild service enligt LSS nämndnivå, 2017

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt
Socialnämnden	0	3	3
Rinkeby-Kista	0	1	1
Spånga-Tensta	1	0	1
Hässelby-Vällingby	0	0	0
Bromma	0	0	0
Kungsholmen	2	4	6
Norrmalm	0	0	0
Östermalm	0	0	0
Södermalm	7	9	16
Enskede-Årsta-Vantör	2	4	6
Skarpnäck	2	1	3
Farsta	0	2	2
Älvsjö	1	0	1
Hägersten-Liljeholmen	7	11	18
Skärholmen	3	2	5
Totalt	25	37	62

I budget för 2017 fanns aktiviteten *kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och socialnämnden utreda förutsättningarna för äldre med beslut om LSS-boende att få äldreomsorg*. Uppdraget resulterade i en rapport med samma namn som uppdraget. I rapporten konstateras att de som är äldre och inte har daglig verksamhet troligen går hemma utan sysselsättning. Antalet personer i staden som fyllt 67 år och som har insatsen daglig verksamhet har minskat från 132 personer 2015 till att det år 2017 är 86 personer med insatsen.

Insatser enligt SoL inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning

Antalet personer som får insats enligt SoL under 2017 har ökat på ett år med 19 personer samtidigt som antalet beslut minskar, från 4 139 beslut till 4 123 beslut 2017.

Antal beslut som har fattats för insatsen kontaktperson minskar 2017 men då årets statistikuttag inte fungerat ordentligt för insatsen kontaktperson och felsökning pågår när denna rapport tas fram kan dessa siffror inte analyseras närmare. Även antalet beslut för insatsen ledsagning minskar (-6,3 procent), tidigare har antalet beslut varit på ungefär samma nivå för åren 2015 och 2016, där den bakomliggande orsaken kräver en mer djupgående granskning.

Det syns en ökning av antal verkställda beslut från 2016 till 2017 i insatserna boendestöd (+11,8 procent) och bostad med särskild service (+ 7,5 procent). Boendestöd är en insats som fortsätter att öka varje år medan ökningen av bostad med särskild service inte har setts tidigare. Vid en närmare titt på ökningen av insatsen bostad med särskild service enligt SoL syns att ett fåtal placeringar på HVB har registrerats som bostad med särskild service enligt SoL. En bostad med särskild service enligt SoL kräver tillstånd för det ändamålet och ska enligt Socialstyrelsens rapport *Det är mitt hem – Vägledning om boende och boendestöd för personer med psykisk funktionsnedsättning* (2010) vara utformad som en bostad med särskild service enligt LSS eller som en vanlig (ordinär) bostad för permanent boende. Dessa felregistreringar av HVB resulterar i missvisande statistik och kan vara en förklaring till att antal beslut har ökat för insatsen.

De som är äldre och inte har daglig verksamhet går troligen hemma utan sysselsättning.

Antal verkställda beslut enligt SoL, 2015–2017

Insats	2015			2016			2017		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Avlösning	34	60	94	36	61	97	38	43	81
Boendestöd	412	501	913	459	522	981	533	564	1 097
Bostad med särskild service	21	46	67	27	40	67	31	41	72
Dagverksamhet	20	21	41	21	19	40	19	23	42
Hemtjänst	895	632	1 527	877	660	1 537	805	636	1 441
Kontaktperson*	56	36	92	50	37	87	33	28	61
Korttidsboende barn/unga	0	7	7	0	11	11	0	9	9
Korttids vuxna	9	20	29	7	14	21	7	20	27
Ledsagning	259	216	475	270	202	472	254	188	442
Trygghetslarm	479	354	833	456	370	826	448	379	827
Totalt	2 185	1 893	4 078	2 203	1 936	4 139	2 168	1 931	4 123

*Antalet kontaktpersoner har manuellt räknats

139

Antal hemtjänstären den minskade med 139 stycken under 2017.

Hemtjänst

Antal personer med hemtjänst, som historiskt sett har ökat har nu minskat mellan 2016 och 2017, minskningen var som störst i december 2017 (-139 hemtjänstären den jämfört med föregående år). Sedan 1 januari 2017 tillåts som regel inga anhörig- eller objektanställningar inom hemtjänsten i staden, för att det ska tillåtas behöver ett särskilt myndighetsbeslut fattas. Denna minskning innebär att 139 personer inte längre har stöd i form av hemtjänst och hur deras behov av stöd tillgodoses är inte klargjort. Störst skillnad återfinns i Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, som står för en tredjedel av den totala minskningen. Även äldreomsorgen ser en minskning av antalet ärenden totalt på ett år medan hemtjänstären den inom socialpsykiatri har ökat något under året.

Antal personer med hemtjänst inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning, 2017

	Jan	Feb	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
2016	1 540	1 541	1 524	1 541	1 549	1 549	1 568	1 550	1 569	1 578	1 555	1 565
2017	1 519	1 502	1 491	1 465	1 444	1 433	1 445	1 451	1 466	1 456	1 450	1 426
Ökn +/- i jmf med 2016	-21	-39	-33	-76	-105	-116	-123	-99	-103	-122	-105	-139

6,3%

Det totala antalet insatser enligt SoL minskar med 6,3%.

Beslut och avslag SoL

Det totala antalet beslut enligt SoL 2017 inom verksamhetsområdet var i staden 13 340 stycken och andelen avslag var 7 procent. Spånga-Tensta och Skärholmens stadsdelsnämnder hade högst andel avslag, Hägersten-Liljeholmen stadsdelsnämnd hade lägst andel och tio av stadsdelsnämnderna låg under eller runt det totala snittet för staden.

Antal beslut fördelat på kön och andel avslag enligt SoL på nämndnivå, 2017

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt	Andel avslag
Socialnämnden	2	89	91	0%
Rinkeby-Kista	665	543	1 208	11%
Spånga-Tensta	371	266	637	13%
Hässelby-Vällingby	842	684	1 526	9%
Bromma	495	323	818	7%
Kungsholmen	443	345	788	7%
Norrmalm	366	282	648	4%
Östermalm	202	256	458	7%
Södermalm	885	776	1 661	6%
Enskede-Årsta-Vantör	597	671	1 268	6%
Skarpnäck	507	390	897	5%
Farsta	532	455	987	6%
Älvsjö	153	144	297	4%
Hägersten-Liljeholmen	505	484	989	3%
Skärholmen	562	505	1 067	13%
Totalt	7 127	6 213	13 340	7%

Kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning

I Stockholms stad finns ett kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning (KBF). Bidraget ska utgöra ett komplement till de bostadsbidrag och bostadstillägg som söks hos Försäkringskassan. Syftet är att underlätta för personer med funktionsnedsättning att få och behålla en bostad som är ändamålsenlig med hänsyn till funktionsnedsättningen.

KBF har beviljats för sammanlagt 833 personer under 2017. Fördelningen över staden varierar mellan 32 personer (Älvsjö) och 131 personer (Södermalm). Av de som erhöll bidraget under året var 45 procent kvinnor och 55 procent män.

Antal personer med KBF 2017 på nämndnivå

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt	Andel avslag
Socialnämnden	0	0	0	
Rinkeby-Kista	15	20	35	0%
Spånga-Tensta	9	13	22	11%
Hässelby-Vällingby	37	33	70	13%
Bromma	32	39	71	9%
Kungsholmen	36	43	79	7%
Norrmalm	22	35	57	7%
Östermalm	33	24	57	4%
Södermalm	59	72	131	7%
Enskede-Årsta-Vantör	36	44	80	6%
Skarpnäck	23	24	47	6%
Farsta	17	27	44	5%
Älvsjö	15	17	32	6%
Hägersten-Liljeholmen	30	29	59	4%
Skärholmen	15	34	49	3%
Totalt	379	456	833	13%

833

personer har under 2017 beviljats KBF.

13

Nästan 13 miljoner kronor var stadens kostnader för KBF 2017.

Totalt redovisar staden nästan 13 miljoner för kostnader för KBF och 2017 var den genomsnittliga årskostnaden för KBF 15 423 kronor per person och år. De högsta genomsnittliga årskostnaderna per person har Östermalm med drygt 24 000 kronor per person.

Under åren 2015 till 2017 kostnaderna för KBF ökat överlag i staden. Bidragande orsak är upprättande av nya LSS bostäder och där nyproduktioner ofta leder till höga hyreskostnader. För att skapa bra incitament för stadsdelsnämnderna till att bygga grupp- och servicebostäder har man i budget 2018 gett stadsdelsnämnderna möjlighet att söka ersättning från kommunfullmäktige för de faktiska kostnader de har för KBF. Möjlighet till ersättning omfattar samtliga boenden, både befintliga och nybyggnation. Handläggning av och beslut om KBF sköts fortsatt av stadsdelsnämnderna.

Kostnader för KBF på nämndnivå, 2015–2017

Stadsdelsnämnd	2015	2016	2017
Socialnämnden	0	0	0
Rinkeby-Kista	450 564	477 048	484 471
Spånga-Tensta	261 642	203 113	228 765
Hässelby-Vällingby	745 145	706 913	601 089
Bromma	941 232	1 038 842	1 012 623
Kungsholmen	1 660 169	1 486 649	1 485 465
Norrmalm	1 018 734	1 209 555	1 207 504
Östermalm	1 162 211	1 305 324	1 409 997
Södermalm	2 384 288	2 364 064	2 445 879
Enskede-Årsta-Vantör	1 223 319	1 215 290	1 114 461
Skarpnäck	294 804	324 823	370 260
Farsta	294 235	334 526	390 840
Älvsjö	528 950	480 781	415 704
Hägersten-Liljeholmen	943 871	1 048 359	1 122 060
Skärholmen	428 320	450 459	557 924
Totalt	12 337 485	12 645 746	12 847 042

Ej verkställda beslut enligt LSS och SoL 2017

Till socialnämnden redovisas varje kvartal en sammanställning över stadens gynnande beslut som inte har verkställts inom tre månader, eller som avbrutits och inte verkställts på nytt inom tre månader. Ett beslut kan rapporteras flera gånger, till dess att det har verkställts.

LSS

Av de ej verkställda besluten enligt LSS avser 56 procent män. I Stockholms stad är fler män än kvinnor beviljade insatser enligt LSS. Av de personer som hade insatser enligt LSS den 1 oktober 2017 var 40 procent kvinnor och 60 procent män. Det kan vara en förklaring till varför det är fler män än kvinnor med ej verkställda beslut enligt LSS. Av de ej verkställda besluten enligt SoL avser 51 procent kvinnor. Av socialtjänst-rapporten framgår att det är något fler kvinnor (52 procent) än män som erhållit insatser enligt SoL den 1 oktober 2017.

Under 2017 pendlade antalet ej verkställda beslut enligt LSS mellan som lägst 116 stycken (kvartal 2) och som högst 131 stycken (kvartal 4). Föregående år var antalet ej verkställda beslut som lägst 103 stycken och som högst 117 stycken. De vanligaste insatserna enligt LSS som under 2017 inte verkställts är bostad med särskild service för vuxna, kontaktperson, daglig verksamhet och korttidsvistelse. Insatserna bostad med särskild service för vuxna och daglig verksamhet är de två som ökat mest, sett till antal bifallsbeslut mellan 2015 och 2017.

Insatserna bostad med särskild service för vuxna, daglig verksamhet och korttidsvistelse är de tre vanligast beviljade insatserna i staden år 2017. Det kan utgöra en del i förklaringen till varför insatserna är de vanligaste som inte verkställs. Flera stadsdelsnämnder har vid rapportering av ej verkställda beslut uppgett att rekryteringsprocessen av lämpliga kontaktpersoner enligt LSS tar lång tid samt att det råder brist på kontaktpersoner, vilket kan vara ytterligare en förklaring till varför insatsen inte verkställs.

I kommunfullmäktiges budget 2017 och 2018 har socialnämnden i uppdrag att vidta åtgärder för att stärka rekryteringen av uppdragstagare utifrån individens behov. Den enskilde ska ges möjlighet till att tidigt kunna påverka vem som blir utsedd som exempelvis ledsagare, avlösare och kontaktperson eller kontaktfamilj. I arbetet med uppdraget har socialnämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna identifierat hinder för rekryteringen av bland annat kontaktpersoner. I det uppdraget omfattas kontaktperson enligt både LSS och SoL.

Hälften av alla ej verkställda beslut enligt LSS utgörs av bostad för vuxna, vilket innebär en minskning från 57 procent år 2016. I många fall beror ej verkställda beslut avseende bostäder med särskild service på att den enskilde valt att tacka nej till erbjudande om bostad. Det vanligaste angivna skälet är att den enskilde önskar bo i Stockholm eller i en särskild stadsdel, men har inte erbjudits plats enligt sitt önskemål. Underskottet av bostäder enligt LSS i Stockholms stad påverkar möjligheten till att verkställa beslut om bostad och begränsar den enskildes valmöjlighet. För att möta behoven av bostäder enligt LSS har kommunfullmäktige i budget 2018 gett socialnämnden uppdraget att i samråd med stadsdelsnämnderna samordna planeringen av gruppboheter och serviceboheter.

Den vanligaste orsaken som anges i rapporteringen om ej verkställda beslut enligt LSS till socialnämnden är *Annat skäl*. En vanlig orsak bakom begreppet *Annat skäl* är att den enskilde inte valt utförare. Det kan finnas flera orsaker till att den enskilde inte väljer utförare, trots att det för flera insatser finns så kallade icke-valsalternativ. Det är vanligt att den enskilde inte önskar det angivna icke-valsalternativet och har svårt att välja utförare inom tre månaders tid. Det kan för den enskilde vara viktigare att valet av utförare blir rätt från början snarare än att insatsen verkställs så fort som möjligt.

Ej verkställda beslut enligt LSS per kvartal, 2017

Insats	Kvartal 1	Kvartal 2	Kvartal 3	Kvartal 4
Avlösarservice	9	8	6	5
Bostad med särskild service för barn och unga	1	0	4	4
Bostad med särskild service för vuxna	63	57	63	65
Daglig verksamhet	11	16	16	20
Kontaktperson	13	12	9	12
Korttidsvistelse	14	6	12	14
Korttidstillsyn	2	2	2	3
Ledsagarservice	7	12	10	6
Personlig assistans	2	3	3	2
Totalt	122	116	125	131

SoL

Antalet ej verkställda beslut enligt SoL inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning pendlade under 2017 mellan 43 stycken (kvartal 2) och 65 stycken (kvartal 1). De vanligaste formerna av bistånd som ej verkställts är kontaktperson och kontaktfamilj. Som ovan nämnts anger nämnderna att det svåra rekryteringsläget av kontaktpersoner kan vara en orsak till att beslut ej verkställs enligt SoL.

Orsaken till att beslut enligt SoL inte har verkställts uppges främst vara *Annat skäl*. Det kan handla om att den enskilde inte valt utförare, att det tar tid att rekrytera till exempel ledsagare eller avlösare eller att den enskilde vill avvakta med insatsen.

Ej verkställda beslut enligt SoL per kvartal, 2017

Insats	Kvartal 1	Kvartal 2	Kvartal 3	Kvartal 4
Boendestöd	7	4	5	2
Permanent bostad	5	8	10	11
Bostad IFO		2	5	3
Dagverksamhet/ sysselsättning	3	2	5	5
Hemtjänst	5	5	4	1
Korttidsboende	1	0	0	
Kontaktfamilj	10	11	5	14
Kontaktperson	24	7	19	21
Stödboende	2	1	0	
Ledsagning	3	1	1	
Öppenvård	2	1	0	
Annat bistånd	3	1	2	1
Totalt	65	43	60	58

Valfrihetssystem

Stockholms stad tillämpar valfrihet enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) vilket ger den enskilde möjlighet att välja vilken utförare som ska utföra vissa insatser enligt SoL och LSS. De verksamheter som ingår i valfrihetssystemet är utförare i stadens egen regi, upphandlade entreprenader samt de som ansökt och slutit avtal med socialförvaltningen enligt LOV. Verksamheterna presenteras på stadens hemsida, Hitta service. Här kan den enskilde läsa om verksamheternas inriktning, profil och presentation av verksamheternas kvalitet genom resultat från brukarenkäter, delar som kan den enskilde till hjälp i valet av utförare.

Antalet utförare inom ledsagarservice/ledsagning och avlösarservice/avlösning fortsätter att minska. Det har funnits en överetablering av verksamheter och några har sagts upp från valfrihetssystemet bland annat på grund av att de under ett år inte blivit valda av den enskilde.

Antalet verksamheter inom daglig verksamhet fortsätter att öka och även verkställda beslut inom insatsen. Inom insatsen bostad med särskild service för vuxna finns sedan 2017 en utförare ansluten via LOV-avtal. Staden har under 2017 arbetat aktivt med att kartlägga behovet, samordna och planera för att möjliggöra fler platser i bostäder med särskild service.

Nedan redovisas fördelningen av vilka regiformer verksamheterna befinner sig i där den enskilde valt att få sin insats utförd. Ett individuellt avtal innebär att handläggaren behövt verkställa insatsen hos en verksamhet som inte är med i valfrihetssystemet. Orsaken till det kan bland annat vara att den enskildes behov inte kan uppfyllas hos någon av verksamheterna eller att det inte finns tillräckligt med platser inom valfrihetssystemet. Stadsdelen förhandlar då med aktuell verksamhet om krav samt pris på insatsen. Individuella avtal förekommer främst inom insatsen bostad med särskild service för vuxna samt daglig verksamhet.

Antal verksamheter med LOV-avtal, 2015–2017

Insats	2015	2016	2017
Ledsagarservice/ avlösarservice SoL och LSS	97	89	87
Korttidshem	41	42	42
Korttidstillsyn*	0	7	10
Bostad med särskild service för barn och unga	10	9	9
Bostad med särskild service vuxna	0	0	1
Daglig verksamhet	91	101	111
Totalt	239	248	260

*Avtalen enligt LOV för korttidstillsyn började gälla från den 1 juli 2016.

Verkställda beslut per insats och regiform uppdelat på kön, 2017

Insats	Egen regi			Entreprenad			LOV-avtal			Enskilt avtal		
	Andel	Kvinnor	Män	Andel	Kvinnor	Män	Andel	Kvinnor	Män	Andel	Kvinnor	Män
Ledsagning enligt SoL/Ledsagarservice enligt LSS	25,3%	130	154	6,2%	41	29	68,2%	395	370	0,2%	1	2
Avlösning enligt SoL/avlösarservice enligt LSS	30,3%	45	105	1,8%	3	6	67%	105	227	0,8%	1	3
Korttidsvistelse för vuxna enligt LSS	41,6%	16	31	36,3%	14	27	13,3%	9	6	8,8%	1	9
Bostad med sär- skild service vuxna enligt LSS	48,4%	317	421	24,3%	172	199	0,4%	1	5	26,9%	130	280
Daglig verksamhet enligt LSS	28,7%	349	437	8,2%	111	115	53,6%	589	874	9,4%	69	187

Nedan redovisas insatser som riktar sig till barn och unga. Här syns också att bostad med särskild service är den insats där det förekommer mest individuella avtal.

Verkställda beslut insatser barn och unga per regiform, 2017

Insats	Egen regi			Entreprenad			LOV-avtal			Enskilt avtal		
	Andel	Flickor	Pojkar	Andel	Flickor	Pojkar	Andel	Flickor	Pojkar	Andel	Flickor	Pojkar
Korttidsvistelse för barn och ungdom enligt LSS	8%	12	35	7%	19	24	77%	161	286	7%	8	33
Korttidstillsyn för undomar över 12 år enligt LSS	45%	80	104	0	0	0	32%	46	87	23%	37	58
Bostad med särskild service barn och ungdom enligt LSS	0	0	0	0	0	0	36%	7	20	64%	19	28

För att främja likvärdiga insatser, bidra till ökad kvalitet samt förtydliga att samma krav gäller för stadens egen regi som för de med LOV-avtal har uppdragsbeskrivningar arbetats fram inom verksamhetsområdena funktionsnedsättning och socialpsykiatri. I uppdragsbeskrivningarna beskrivs kraven som staden har på verksamheter i stadens egen regi för respektive insats. Dessa har beslutats i kommunfullmäktige i november 2017.

Den 1 juli 2016 införde Stockholms stad valfrihet för insatsen korttidstillsyn för skolgång över 12 år enligt LSS. I budget 2017 fick socialnämnden i uppdrag att i samarbete med kommunstyrelsen utvärdera införandet av korttidstillsyn enligt LSS inom valfrihetssystemet. Utvärderingen visar bland annat att införandet av valfrihetssystemet har förtydligat att korttidstillsyn är en verksamhet enligt LSS och inte enligt Skollagen samt vikten av att utveckla stadens brukarenkäter. För utvärderingen i sin helhet se ärendet till socialnämnden i december 2017.²

Brukardelaktighet

Varje vår genomför stadsledningskontoret en brukarundersökning. Enkäten kan besvaras i pappersformat eller via webben och svaren presenteras på stadens hemsida. Under 2017 var svarsfrekvensen mellan 45–58 procent beroende på insats. Svaren i brukarenkäterna utgör mått på hur väl indikatorerna för verksamhetsområdet uppfylls.

Resultatindikatorer

I tabellen nedan visas resultat som är kopplade till några av de indikatorer som finns för verksamhetsområdet funktionsnedsättning. Procentandelarna i tabellen för varje vald fråga är en sammanslagning av de som svarat *stämmer helt* eller *stämmer ganska bra*, det vill säga de som är mest nöjda. Resultat är en sammanslagning av flera insatser och viktas med hänsyn till hur könsfördelningen, stadsdelsfördelningen och insatsfördelningen såg ut i urvalet. Resultatet från indikatorn *andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning* bygger på svar från insatserna korttidsvistelse, gruppboende, daglig verksamhet och korttidstillsyn. Under 2017 uppfylldes nästan alla indikatorer helt. Utfallet för indikatorn *nöjdhet i korttidsboende* är den enda som uppfylls delvis.

Andel nöjda brukare, 2017

Indikator	Resultat 2017			
	Kvinnor	Män	Totalt	Mål
Jag är nöjd med mitt korttidsboende	92 %	87 %	89 %	90 %
Jag är nöjd med mitt boende	89 %	88 %	89 %	87 %
Jag är nöjd med min dagliga verksamhet	89 %	91 %	90 %	87 %
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning	82 %	79 %	80 %	77 %

Källa: Stadsledningskontoret

² Diarienummer 3.1.1-601/2017.

Nedan presenteras resultatet av andel nöjda med sitt boende uppdelat på nämnd. Frågan finns med i stadens brukarenkät och ställs till de som bor på gruppboende. I föregående tabell redovisades att stadens mål är 87 procent för indikatorn. I uppdelningen per nämnd framgår att tio nämnder har uppfyllt målet.

Andel nöjda med sitt boende på nämndnivå, 2017

Stadsdelsnämnd	2017		
	Kvinnor	Män	Totalt
Socialnämnden	100	100	100
Rinkeby-Kista	96	84	89
Spånga-Tensta	87	85	86
Hässelby-Vällingby	96	92	94
Bromma	88	89	91
Kungsholmen	79	88	85
Norrmalm	100	92	95
Östermalm	69	64	69
Södermalm	98	92	94
Enskede-Årsta-Vantör	76	80	79
Skarpnäck	100	88	90
Farsta	100	97	98
Älvsjö	100	89	94
Hägersten-Liljeholmen	80	95	88
Skärholmen	85	83	84

Källa: Stadsledningskontoret

Delaktighet, bemötande och diskriminering

Följande resultat är hanterat på samma sätt som för indikatorerna ovan, resultaten är sammanslagna och viktade. I tabellen nedan visas först resultat för frågor om delaktighet. Det finns endast små skillnader mellan kön och år. Det andra resultatet avsåg hur brukaren har upplevt bemötandet från biståndshandläggaren. Resultatet har förbättrats från 2016 till 2017. Vid en närmare analys är det bland de svaranden som har insatsen gruppboende eller korttidsboende som resultaten har förbättrats.

Andel nöjda kring delaktighet och bemötande, 2015–2017

Indikator	2015		2016		2017	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Andel personer med funktionsnedsättning som anger att de är nöjda med möjligheten att kunna vara med och bestämma	58	61	59	61	61	59
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av biståndshandläggaren	71	70	57	60	70	75

Källa: Brukarundersökningen

I brukarenkäten mäts även diskriminering. Frågan är tillagd i enkäten sedan 2016 och nedan redovisas resultaten per insats och år.

Andel som svarat att de upplever att de blivit diskriminerade

Insats	2016	2017
Korttidshem	4%	3%
Korttidstillsyn	2%	5%
Boende	7%	8%
Daglig verksamhet	4%	5%

Hälso- och sjukvård i vissa verksamheter enligt LSS

LSS-hälsan är en stadsövergripande verksamhet som utför hälso- och sjukvård i 194 bostäder med särskild service och cirka 150 dagliga verksamheter enligt LSS. Under 2017 hade LSS-hälsan kontakt med 930 personer i åldrarna 18–90 år, samt ett fåtal barn. Drygt 170 personer är över 65 år.

LSS-hälsans sjuksköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter/sjukgymnaster ansvarar för att den enskilde får sitt behov av basal hälso- och sjukvård inklusive habilitering och rehabilitering tillgodosett, samt utbildar och handleder personal i verksamheterna. Arbetet omfattar exempelvis läkemedelshantering, omvårdnads- och medicinska bedömningar, diabetesvård, svårläkta sår, förebyggande av fallskada, hjälpmedels-förskrivning och samordning av vårdkontakter.

Projekt som genomförts 2017

Implementering av ny rutin för läkemedelshantering och delegering: Rutinen innebär mer omfattande utbildning och kunskapstester än tidigare. Fler än 1 000 personal i grupp- och servicebostäder och dagliga verksamheter har bland annat fått genomföra en webbutbildning avseende säker läkemedelshantering.

Hjälpmedelsinventering: Under året har fysioterapeuter, sjukgymnaster och arbetsterapeuter påbörjat arbetet med att inventera befintliga hjälpmedel i grupp- och servicebostäder.

Personlig inkontinensförskrivning: Under året har sjuksköterskorna påbörjat arbetet med personliga förskrivningar av inkontinenshjälpmedel till alla patienter med inkontinens.

Implementering av rutin för uppföljning av samtycke: Samtycke till informationsöverföring inhämtades 2015–2016, och under sommaren startade en systematisk uppföljning.

Teambaserade ADL- och riskbedömningar: Som del i det hälsofrämjande arbetssättet har samtliga patienter över 65 år erbjudits ADL-bedömning (Aktiviteter i Dagliga Livet, aktiviteter som alla människor regelbundet måste utföra för att leva ett självständigt liv), samt bedömning av risk för över-/undernäring, fall, trycksår och försämrad munhälsa. Vid identifierade risker sätts åtgärder in. Bedömningarna har skett i team bestående av sjuksköterska, arbetsterapeut och sjukgymnast, samt i vissa fall även kontaktperson i boendet. Vid behov erbjuds även ADL- och riskbedömningar för patienter yngre än 65 år. LSS-hälsans team har under 2017 erbjudit, efter samtycke, ungefär 170 personer till ADL- och riskbedömningar.

Spetskompetensgrupper: För att möta de varierade behov av hälso- och sjukvård som förekommer har LSS-hälsan utvecklat spetskompetensgrupper med inriktningar som till exempel diabetes, smärta, epilepsi och sexuell hälsa.

Samverkan

För att trygga patientsäkerheten bedrivs omfattande samverkan med interna och externa samarbetspartners, till exempel vårdcentraler och jourverksamheten PR Vård. Arbetet sker både patientnära och på ledningsnivå.

Under våren genomförde LSS-hälsans medicinskt ansvariga sjuksköterska, MAS, 24 informationsmöten med chefer inom LSS-verksamheter. I december påbörjades arbete med att skapa en referensgrupp med chefer från LSS-verksamheter.

Den kommunala hälso- och sjukvården för målgruppen saknar avtal om läkarmedverkan, vilket medför svårigheter i informationsöverföringen och merarbete för verksamheten. LSS-hälsan har under 2017 arbetat intensivt för att komma tillrätta med problemet.

Lex Sarah

Bestämmelserna om lex Sarah innebär att var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten eller i verksamhet enligt LSS samt vid Statens institutionsstyrelse ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet. I ansvaret ingår även en skyldighet att rapportera missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden i verksamheten som den som fullgör uppgifter uppmärksammar eller får kännedom om.

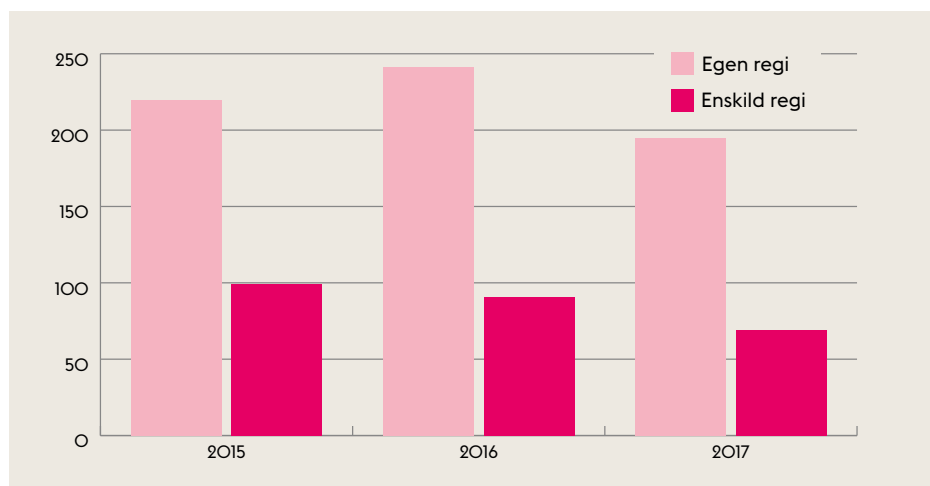
Om ett missförhållande eller risk för missförhållande är allvarligt ska ansvarig nämnd eller den som yrkesmässigt bedriver enskild verksamhet (entreprenader och privat verksamhet) snarast anmäla det till tillsynsmyndigheten Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Verksamhet i enskild regi är dessutom skyldig att informera berörd nämnd om missförhållanden som rapporteras i den egna verksamheten och om anmälningar till IVO.

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen har i en enkät till samtliga berörda nämnder följt upp rapporterade missförhållanden i staden under 2017.

Jämfört med 2015 och 2016 har antalet rapporterade missförhållanden till stadens nämnder minskat under 2017. Minskningen har skett både inom egen regi och enskild regi. Även antalet anmälningar till IVO har minskat. Även i förhållande till antalet rapporter har andelen anmälningar till IVO minskat något.

Nedan visas utvecklingen av rapporterade missförhållanden från egen regi och enskild regi de senaste tre åren.

Antalet inkomna rapporter till staden från egen regi och enskild regi, 2015–2017

Antalet rapporterade missförhållanden till stadens nämnder har minskat.

I följande tabell redovisas samtliga inkomna lex Sarah-rapporter till stadens nämnder och hur många av dessa som har anmälts till IVO. Redovisningen omfattar även information om rapporter från verksamheter i enskild regi samt från annan kommun under 2017.

Antal inkomna rapporter från egen verksamhet och enskild regi

	Egen verksamhet	Varav till IVO	Enskild regi/annan kommun	Varav till IVO
Rinkeby-Kista	7	2	2	0
Spånga-Tensta	10	0	2	1
Hässelby-Vällingby	9	1	2	1
Bromma	15	4	4	3
Kungsholmen	8	2	6	1
Normalm	7	3	4	2
Östermalm	8	1	11	3
Södermalm	38	3	15	3
Enskede-Årsta-Vantör	10	3	13	3
Skarpnäck	19	2	3	1
Farsta	12	0	0	0
Älvsjö	8	1	2	2
Hägersten-Liljeholmen	16	0	6	2
Skärholmen	10	6	1	0
Arbetsmarknadsnämnden	3	1	0	0
Utbildningsnämnden	0	0	0	0
Socialnämnden	15	0	0	0
Äldrenämnden	0	0	0	0
Totalt	195	29	71	22

266

rapporter om missförhållanden har inkommit till stadens nämnder under 2017.

Totalt har 266 missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden rapporterats till stadens nämnder 2017. Av dessa har 51 rapporter (19 procent) bedömts vara så allvarliga att de har anmälts till IVO. Av de 195 rapporter som inkommit från egen verksamhet har 15 procent av missförhållandena bedömts som allvarliga jämfört med de 69 rapporter som nämnderna informerats om från verksamheter i enskild regi har 32 procent anmälts till IVO. IVO återkopplar efter sin utredning direkt till den stadsdelsnämnd som gjort anmälan, vilket innebär att socialförvaltningen inte kan redogöra för svar från IVO i de olika fallen.

Lex Sarah-rapporteringen har minskat inom de flesta verksamhetsområdena inom socialtjänsten men främst inom äldreomsorgen, funktionshinderområdet och barn och ungdom. Inom socialpsykiatrin har rapporteringen ökat något sedan 2016. I följande tabell visas rapporterade missförhållanden från olika verksamhetsområden fördelat på typ av missförhållande. En lex Sarah-rapport kan avse fler än en typ av missförhållande. En rapport om fysiska eller psykiska övergrepp kan exempelvis även omfatta brister i utförandet av insatser.

Rapporterade missförhållanden från verksamhetsområden 2017

Verksamhets- område	Äldreomsorg	Funktions- nedsättning	Socialpsykiatri	Vuxen	Barn och unga	Ekonomiskt bistånd	Jobbtorget	Kvinnojour, härberge	Totalt
Psykiska övergrepp	1	2	1	0	0	0	0	0	4
Fysiska övergrepp	8	3	0	0	0	0	0	0	11
Brister i bemötande	6	6	1	0	0	0	0	0	13
Brister i rättssäkerhet vid handläggning och genomförande	5	18	4	6	24	11	2	0	70
Brister i utförande av insats	64	37	2	1	4	0	0	0	108
Sexuella övergrepp	2	4	0	2	0	0	0	0	8
Ekonomiska övergrepp	6	2	0	0	0	0	0	0	8
Brister i fysisk miljö, utrustning eller teknik	6	8	0	1	1	0	1	0	17
Annat	4	8	0	1	1	3	0	0	17
Totalt	102	88	8	11	30	14	3	0	

Av de missförhållanden som rapporterats i staden dominerar brister i utförande av insatser inom äldreomsorgen följt av brister i utförande av insatser inom funktionshinderområdet, vilket framgår av ovanstående tabell. Brister i rättssäkerheten inom barn och unga är den tredje vanligaste typen av missförhållanden som rapporterats under 2017. Samtliga typer av missförhållanden har minskat jämfört med 2016 bortsett från sexuella övergrepp och brister i fysisk miljö som ökat något. Vad gäller antalet rapporter gällande brister i rättssäkerhet är den i stort densamma som 2016.

En mer utförlig redovisning av lex Sarah 2017 kommer att föreläggas social- och äldrenämnden våren 2018, samt därefter kommunfullmäktige.

Brister i utförandet av insatser inom äldreomsorgen är den vanligast förekommande typen av missförhållande som rapporterats under 2017.

Stockholms stads alla stadsdelar

Staden är indelad i 14 stadsdelsområden (svarta linjer) och 133 stadsdelar.
Stadsdelarnas namn framgår av kartan.